



**МУЗЕЈСКЕ  
ЗБИРКЕ  
II**

**DOBRILA  
STOJANOVIĆ**

**ORIENTAL  
RUGS AND  
CARPETS**

**MUSEUM OF  
APPLIED  
ARTS  
BELGRADE 1971**

**ДОБРИЛА  
СТОЈАНОВИЋ**

**ОРИЈЕНТАЛНИ  
ТЕПИСИ И  
ЋИЛИМИ**

**МУЗЕЈ  
ПРИМЕЊЕНЕ  
УМЕТНОСТИ  
БЕОГРАД 1971**



Интересовање и покушаји систематског проучавања оријенталних тепиха имају своје почетке тек крајем прошлог века. У томе су се нарочито истакли немачки, енглески, и у скорије време северноамерички стручњаци, који су стрпљивим, систематским проучавањима у овом домену, постигли видне резултате. Већи акценат је дат истраживањима старих тепиха, док су теписи XIX века до скоро у проучавањима били запостављени, али постепено и они добијају одређено место у проучавањима ове врсте стваралаштва.

Време и област настанка оријенталних тепиха још увек се не би могли са сигурношћу одредити. Поуздано се зна да су теписи били у употреби већ пре наше ере, о чему говоре писани извори и представе ових предмета на уметничким споменицима Месопотамије и Египта. Од великог значаја за проучавање историјског развоја оријенталних тепиха су открића совјетских истраживача, који су у периоду од 1947—1949. у области Алтаја, ископавајући скитске гробове у Пазирику, у једном каменом кургану открили међу осталим предметима и тепих већих димензија. Тепих је добро очуван и налази се у Ермитажу у Лењинграду; рађен је на чворове и има централно поље и бордуре. У централном делу украшен је цветним стилизацијама укомпонованим у четвороугле, а у бордурама је украшен коњаницима у фризу, грифонима и другим животињама. Од боја су употребљене: црвена, светлоплава, зеленкастожута и оранж. Ово је за сада најстарији откривени тепих, а датира се око 500-те године пре н. ере. Порекла је персијског али можда и централноазијске провенијенције. Знатно су млађи фрагменти тепиха нађени у гробовима Лу—Лана у Источном Туркестану, датирани у III—VI века н. ере.

По предању, кад је Ктезифон, сасанидска престоница, 637. године пала у руке Арабљана, освајачи су се између осталог дочепали и чувеног тепиха познатог под именом „Хозројево пролеће“, названог по Хозроју I, који је владао Персијом средином VI века. Тепих је био великих димензија, проткан златом, сребром и украшен драгим камењем. На њему је био представљен врт. У арапским изворима се наводи да је под Харун-ал Рашидове палате у Багдаду, у другој половини VIII века био покривен са 22.000 тепиха. По И. Шлосеру у IX веку ћилими су израђивани у југозападној Персији, а у X веку у њеном североисточном делу. Из овог периода ископани су ћилими у Египту. У северозападној Персији, у области Азербејџана, теписи се израђују око 1200-те године.

Најстарији теписи, рађени на терену Мале Азије а сачувани до данас, настали су у XIII веку. Почетком XX века откривено је осам тепиха у џамији Ал Един (Alâ Eddin) у Конији, одакле су пренети у Истамбул у Музеј исламске уметности, који поседује најбогатију збирку оријенталних тепиха на свету. Теписи из Ал Един џамије су доста слабо очувани; од неких већих комада остали су само фрагменти. Настали су у време Селџука, у доба цветања султаната

у Конији, кад је између 1219—1222. године обновљена и проширена Ал Един џамија у којој су нађени. Судаћи по формату они су производ градске мануфактуре. К. Ердман, који их је проучио, чак претпоставља постојање једне дворске мануфактуре. Три комада тепиха из Ешрефоглу џамије (Eşrefoglu camii) у Бајшехиру (Bysehîr), који се сада налазе у Музеју у Конији, такође припадају крају XIII века, кад је подигнута и џамија у Конији где су нађени.

По Марку Полу, који је боравио у Малој Азији 1271—72. године, у Анадолији су рађени најбољи и најлепши теписи. Абул Фида цитирајући Ибн — Саида наводи да су „у Турској израђивани теписи који се извозе у све земље“. Као центар продукције помиње Аксарај. Ибн Батута, који је почетком XIV века путовао Анадолијом, помиње тепихе из Аксараја који се извозе у Египат, Сирију, Ирак, Индију, Кину и друге земље. Средином XVI века француски путописци наводе да се сви узлани теписи који се увозе из Турске раде у Конији.

Фрагменти тепиха ископани у Фостату, старом Каиру, који се налазе у Државном историјском музеју у Стокхолму и приватним колекцијама, већином су делови тепиха који су током XIII, XIV и XV века импортовани у Египат; готово сви су анадошког порекла.

Орнаменти на анадошким теписима XIII века су геометријски — октогони или звезде, кукасти орнаменти, ромбови, разне комбинације геометријских форми, као и тзв. куфски орнаменти. Боје су тамне и засићене; јавља се осам тонова, углавном светлије и тамније нијансе једне боје. Најчешће је основа тамније боје, а орнаменти су у светлијим тоновима исте боје.

Почев од XIV века Европа увози турске тепихе. У ово време их налазимо већ представљене на сликама италијанских мајстора сијенске и фирентинске школе. Унутрашња поља ових тепиха подељена су на мање квадрате или шестоугле и сви су испуњени животињским фигурама. Некад је то хералдички стилизован орао, може да буде и двоглави, некад птица адосирана на стилизовано дрво, а некад стилизовани петао. Сличне представе се налазе и на фрескама у Авињону, у то време седишту папа. На овим тзв. „анадошким теписима са животињама“ очигледан је утицај византијских тканина и вероватно су продукт западних анадошких области, а можда су их израђивали и Грци из тих крајева. У исто време на сликама налазимо представе тепиха са истом поделом на квадрате, али су они испуњени геометријским мотивима. Ова група је блиска нешто каснијим представама тепиха, у литератури познатим као „Холбајн теписи“, чије би порекло требало тражити у области Бергама и Ушака.

Анадошке тепихе раног XV века поседује Државни историјски музеј у Стокхолму и Државни музеј у Берлину. На тепиху у Стокхолму су представљене у осмоугаоним пољима геометризоване две птице на дрвету, а на тепиху у Берлину борба драгона са фениксом. Исти тип тепиха јавља се у сијенском сликарству XV века.

Шеснаести и седамнаести век је време цветања производње тепиха у Малој Азији као и у Персији. Геометризоване стилизације



карактеристичне за анадолске тепихе до XVI века мењају се под утицајем Персије и уступају место персијском ентузијазму за биљне мотиве и одговарајуће орнаменте као и арабеске. Пошто су Турци 1516. године заузели Тебрис, престоницу Азербејџана, један од центара производње тепиха, разумљиво је што долази до ове промене.

Од овог времена многи персијски мајстори раде у Анадолији. Тада се на анадолским теписима на маштовит начин стилизује цвеће, нарочито лале и зумбули. Животињске и људске фигуре су искључене што је зависно од религиозних захтева секте сунита којој су припадали Турци. У техничком погледу у производњу се поред турског — Бордес, уводи и тзв. персијски чвор — Сене, а као материјал почиње да се употребљава и свила. Центри производње су Цариград и Ушак.

Током XVIII и XIX века теписи се раде у многим градовима Турске. Производе их и номадска племена од којих су најпознатији Јирици који живе у средњим и јужним областима Мале Азије.

Сем узланих, раде се и глатки ћилими. У орнаментици се задржавају најраније геометријске форме, некад доста измењене, које се срећу и на суседним кавкаским теписима. Елементи персијског ћилимарства, који се прихватају од XVI века, живе на малоазијским теписима читаво време. На теписима XIX века налазимо елементе европске декорације у складу са потребама европског тржишта. Неизмерно богат колорит једна је од карактеристика малоазијских тепиха; налазимо га у интензивним, али и врло нежним тоновима. У Малој Азији се раде теписи са различитом наменом, што утиче на композициону схему, а и на формат. Најуспелија остварења неизмерно богате инвенције налазимо на молитвеним теписима, које производе и друге области, али са далеко мање успеха.

О раним персијским теписима се мање зна него о анадолским, нису ни сачувани. О изгледу ових обавештавају нас, сем писаних извора, и њихове представе на раним персијским минијатурама. Као украс на њима су коришћени преплети, геометријски и куфски орнаменти као и на анадолским теписима. У другој половини XV века на персијским минијатурама појављују се другачије представе тепиха: централно поље је испуњено медаљонима и извијеним линијама, што је главни мотив и бордуре. Неки типови персијских тепиха сачували су начин декорисања до данас. Исти начин украшавања као на теписима среће се на минијатурама и повезима књига, па се не може сигурно утврдити на којем су материјалу ове композиције изворне.

Историјски развој персијских тепиха чврсто је повезан са владајућим кућама. Значајан је средином XV века долазак на власт династије Сафавида. Брига о радионицама за израду тепиха постаје

питање двора. Током XVI и XVII века у раду на теписима удружују се уметници, занатлије и мецене што је утицало на производњу, па се са разлогом овај период назива златним добом оријенталних тепиха.

Композиције тепиха рађених у персијским дворским радионицама током XVI и XVII века карактерише равнотежа између централног поља и бордура. Популарни су теписи са великим централним медаљонима, као и они са више мањих картуша. Никад се не раде по два иста примерка, већ је сваки за себе индивидуално уметничко дело. Најчешћи су мотиви натуралистички представљено цвеће, сцене из лова, вечни врт, уопштљен цвећем, птицама и рибама. Раде се и тзв. „ваза теписи“ које карактерише флорална декорација. На персијским теписима су најчешће представљене дивље животиње, а појављују се и представе животиња преузетих од Кинеза: змај, феникс и једнорог. Честа је представа људске фигуре. Док се с једне стране на неким групама персијских тепиха орнаментални украс третира натуралистички и много користе заобљене линије, на другима се те исте форме геометризую, шематизую, а некад чак претварају у асоцијативне облике. Поред чисто персијских мотива често су у употреби кавкаски, турски, индијски и кинески елементи. До XIX века шаре персијских тепиха су базирале на традицији још из времена Сафавида, али нису увек истог нивоа. Велики центри за израду тепиха, од којих су најзначајнији у Тебрису, Кашану, Мешеду, Кирману, Исфакану, дуги низ година задржавају своје одређене карактеристике и цењени су како на домаћем тако и на европском тржишту.

Народна традиција се и до данас сачувала на теписима персијских племена Западне и Југозападне Персије. Ова врста производње, условљена ограниченом потражњом била је имуна на форме које уноси трговина. С друге стране на најновијим теписима наилазимо на оживљавање традиције Сафавида.

Персијски теписи се раде од различитих материјала. Употребљавају се разне врсте вуне, камиља длака, памук и свила. Најчешће се раде у техници персијског тзв. Сене чвора али се употребљава и турски — Бордес чвор. Руно је ниже, чврсто узлазно. Израђују се и ћилими глатког ткања, без руна. Скала боја је врло велика, зналачки компонована. Креће се од најсветлијих до најтамнијих тонова различитих боја, али најчешће и најомиљеније боје су плава, црвена и жућкастобела.

Област Кавказа је несумњиво један од старих центара за производњу тепиха. Међутим, кавкаски ћилими су у ранијим столећима једва стизали у Европу, што је било условљено и географским положајем ових области. Нема раних представа ових тепиха у ликовним изворима, нити се помињу у писаним изворима. У европском сликарству на делима Х. Мемлинга појављују се представе тепиха, које би се по својим орнаменталним карактеристикама могле приписати овом подручју.

Кавкаски теписи несумњиво су стизали у Европу посредством Турака, па су као турски и третирани. Постоје основне претпоставке неких познавалаца оријенталних тепиха, да су неки теписи из XV века који се приписују Анадолији, рађени на Кавказу. Најстарији сачувани теписи поуздано кавкаског порекла, настали су око 1600-те године. На орнаментацију ових раних тепиха видљиво је утицала Персија, што у извесним случајевима отежава атрибуцију. Тешко је правити разлику између кавкаских и северноперсијских творевина, на теписима који су рађени током XVII и XVIII века.

Старе кавкаске тепихе инспиришу персијски тзв. „ваза теписи“, који обилују расцветаним дрвећем и имагинарним цвећем и вазама. Композицијом влада систем извијених лозица. Животиње представљене некад у борби, преузете са персијских тепиха XVI века, на кавкаским теписима су деформисане до те мере да их једва препознајемо. Биљке и животиње су у стилизовању увећане и површински обрађене. Њихове спољне линије су разигране, степенчасте или кукасте. На неким примерцима се јављају широке розете, комбиноване угластим арабескама ракљастих крајева. Стилизација персијских мотива је доста груба, чак рустична, а одржава се генерацијама. Крајња стилизација форми је главна карактеристика старих кавкаских тепиха.

Током XIX века кавкаски теписи стижу у већем броју у Европу, али не изазивају нарочиту пажњу у конкуренцији са турским и персијским производима тога времена, мада се кавкаски теписи XIX века одликују разноликошћу и снагом изворности, што не карактерише истовремене производе Персије и Турске. Тек крајем XIX века, кад оријентални теписи почињу систематски да се проучавају и класификују, кавкаски теписи добијају одређено место у општем развоју оријенталног ћилимарства.

Због недовољног познавања раних кавкаских тепиха за сада се још не може потпуно објаснити богатство облика које налазимо на овим теписима, насталим током XIX века. Оно свакако има генезу на сопственом тлу у XVIII, XVII, а иде и у XVI век. Композиције појединих група новијих кавкаских тепиха, асоцирају на данас познате тепихе раних векова. Далеко је лакше на њима пратити развојну линију биљних и животињских представа него неких геометријских форми. Поједини геометријски облици, нарочито на Казак теписима, сродни су облицима, на старим анадолским теписима, али има и елемената који се срећу код персијских, затим код централноазијских, нарочито туркменских тепиха.

Областима Кавказа су владали многи народи — Туркмени, Турци, Персијанци и Руси. Северне и јужне области су подељене високим планинским венцима, али то није сметало да се на овим теписима налазе и одрже заједничке карактеристике. Многи симболи, фигуре и орнаменти појављују се на теписима северног и јужног Кавказа у истим облицима. С друге стране утицај религије на орнаментисање тепиха је знатан. Има примера да се производи истог села разликују, зависно од тога да ли су на њима радили мухамеданци или хришћани.

На Кавказу се израђује велики број различитих врста тепиха. Њихови називи се везују за географске појмове, претежно топографске, а ретко за племенска имена.

Кавкавски теписи се одликују инвентивношћу, комбиновањем и транспоновањем најразличитијих, најчешће геометријских облика као и врло маштовитим композицијама које срећемо у најразноврснијим комбинацијама и варијантама, тако да се често тешко међусобно диференцирају. У извесним случајевима цртеж показује сву рустичност и наивност својих стваралаца, а некад је он врло зналачки урађен.

Међу мноштвом група и подгрупа кавкаских тепиха најпознатији су теписи који се јављају под именима — Дагестан, Дербент, Куба, Ширван, Казак, Карабаг, Талиш, Верне, Сумак, Силе. Сви они имају одређене карактеристике, које јако варирају како у погледу композиције, обраде орнаментике, тако и у погледу избора и комбинације боја. На изради ових тепиха учествује стално насељено становништво као и номади.

По техници рада поједине области Кавказа се разликују. Раде се теписи на чворове, а и глатко ткани. Бордес чвор је карактеристика тепиха рабених у долинама. Некад се на једном комаду комбинују узлање и глатко ткање. Карактеристична за област Кавказа је специфична врста глатког ткања примењена особито на Сумак теписима.

Кавкаски теписи се раде биљним бојама, а омиљене боје су црвена, плава, смеђа, жута, зелена и бело, које су хармонично компоноване.

Централноазијске тепихе неки аутори третирају као туркестанске, јер се везују за производњу туркестанских племена која живе источно од Каспијског језера у области Бухаре, Киве, Западног Туркестана и јужно од њега, а допиру и у Источну Персију и Авганистан. Ова племена живе номадским и полуномадским животом, или као сталнонасељено становништво.

За диференцијацију централноазијских тепиха су више употребљавана имена племена и области, ређе имена места. Они су најмање трпели утицаје са стране, па чувају много старих орнамената, чиме се приближавају анадољским теписима XV и XVI века, а у производњи источних области евидентни су утицаји Кине.

Цртеж је строго геометријски. Зналачки су геометризоване биљне представе. Декорација тепиха централне Азије посматрана уопште одликује се мирноћом. Мотиви се чешће развијају у ширину него у дужину, а бордуре су асиметричне. Код молитвених тепиха врх мираба је незнатно истакнут чиме се приближавају кавкаским теписима. Централно поље најчешће испуњавају геометријске слике—

октогоналне, ромбичне или у облику звезда. Ромбови су некад украшени кукастим орнаментима или су степеничасти, некад у редовима, често дијагонално наглашеним. Има поделе централног поља правоугаоном решеткистом мрежом, која сече у центру полигоналне или ромбичне слике, поребане у правилне низове. Неки елементи декора узети из природе, геометризаацијом најчешће добијају октогоналну форму. Цветне гране или ситно дрвеће у оквирном простору молитвених или других тепиха компоњују се по вертикали. Срећу се геометризовани таласасти листови, лозице и „S“ форме. Нису ретке реципрочне форме од којих је једна слична „трчећем псу“, као и кукасти мотиви. Иако су Туркестанци сунити, удаљени су од религиозних центара, па се на њиховим теписима срећу представе паса и камила, иначе сталних пратилаца овог углавном номадског становништва. У погледу композиције централноазијски теписи су увек подељени на централно поље и бордуре, којих најчешће има три, а средња је наглашенија. Молитвени теписи и тзв. „теписи врата“, деле централно поље у форми врата у раму или крста, који се испуњавају орнаментима. Централноазијски теписи се одликују високим квалитетом у третману дезена, зналачком прецизношћу у цртежу, смислом за комбиновање боја, као и фином техником рада.

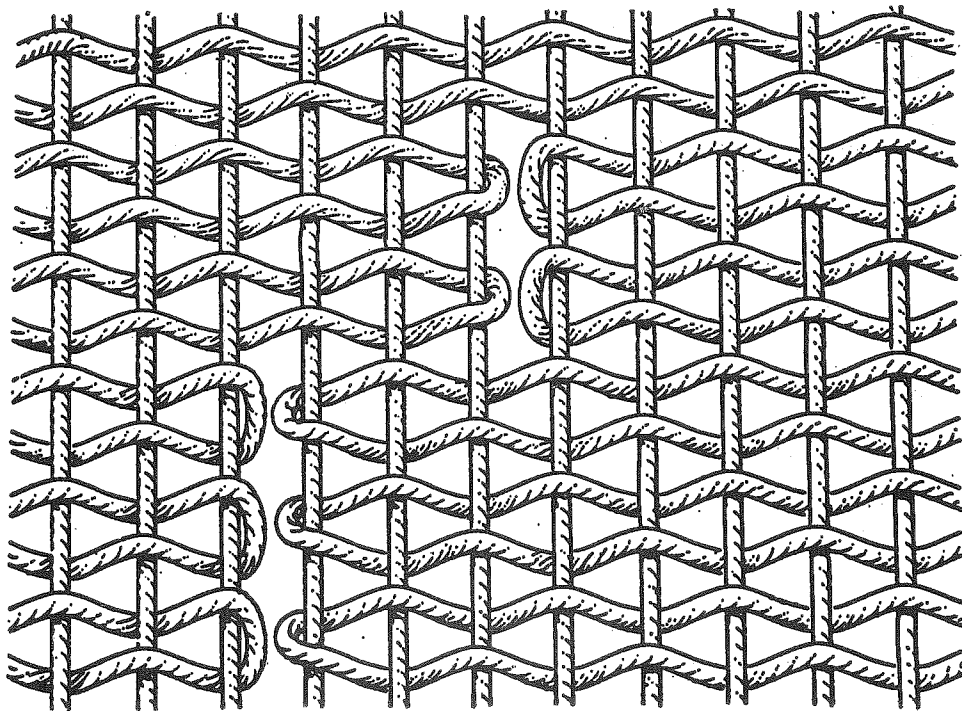
Боја основе се у декору централноазијских тепиха само незнатно мање. Боје су углавном тамне што се тумачи потребом ткача за одмором очију од заслепљујућег сунца у овим областима. Најчешће се употребљавају разни тонови црвене боје, у тоновима ка смеђој, или ка љубичастој боји. Централно поље и бордура показују увек исту боју, која варира само у нијансама, што је карактеристично и за старе турске тепихе. За боје орнамената користи се тамноплава, ретко зелена, некад жута, често бело али у малим површинама.

Централноазијски теписи су углавном узлани, ређе глатко ткани. Готово увек је коришћен персијски, Сене чвор у више варијанти. Код густо тканих тепиха руно је кратко, и обратно. Основа је вунена, потка и руно се раде од fine овчије и козје длаке, некад од камиље, а ретко су у употреби свила или памук.

У централној Азији тепих је имао многоструку примену што је условљено специфичним начином живота. Номадска племена израђују тепихе мањих димензија, док су већи производ сталнонасељеног становништва.

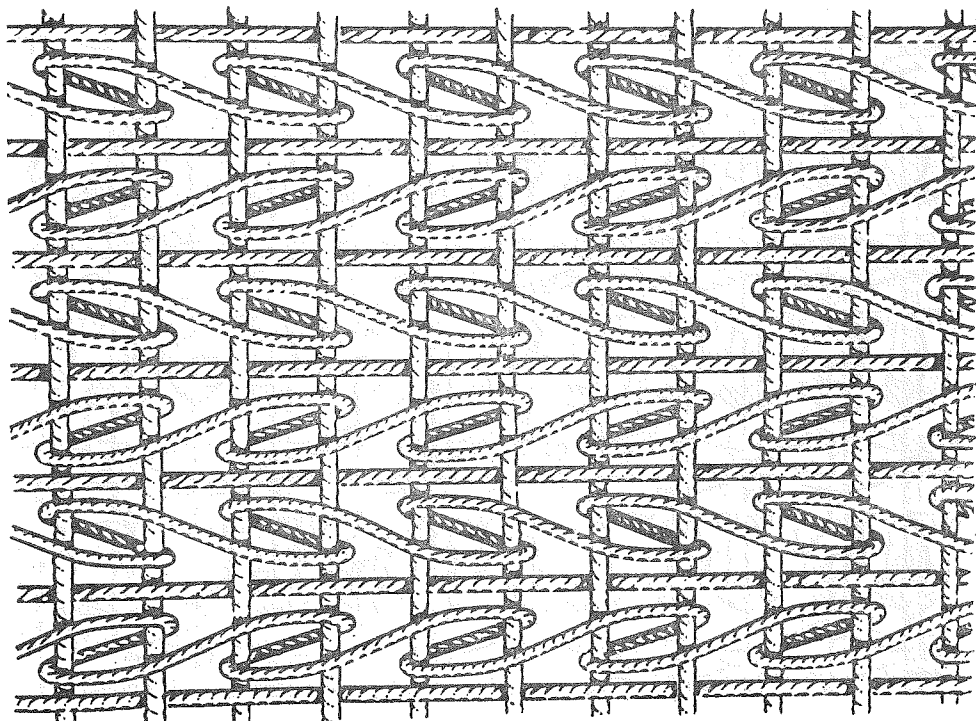
У публикацијама до двадесетих година овог века које су посвећене оријенталним теписима, централноазијски теписи су прилично запостављени, а некад просто убрајани у персијске, мада се по својим карактеристикама знатно разликују од њих.

На основу квалитета рада и финалног изгледа оријентални теписи могу се поделити на неколико група. На најнижем нивоу су теписи који су продукт сеоске домаће радиности. Међу сачуваним



Сл. 1. Клечање  
Fig. 1. Weaving

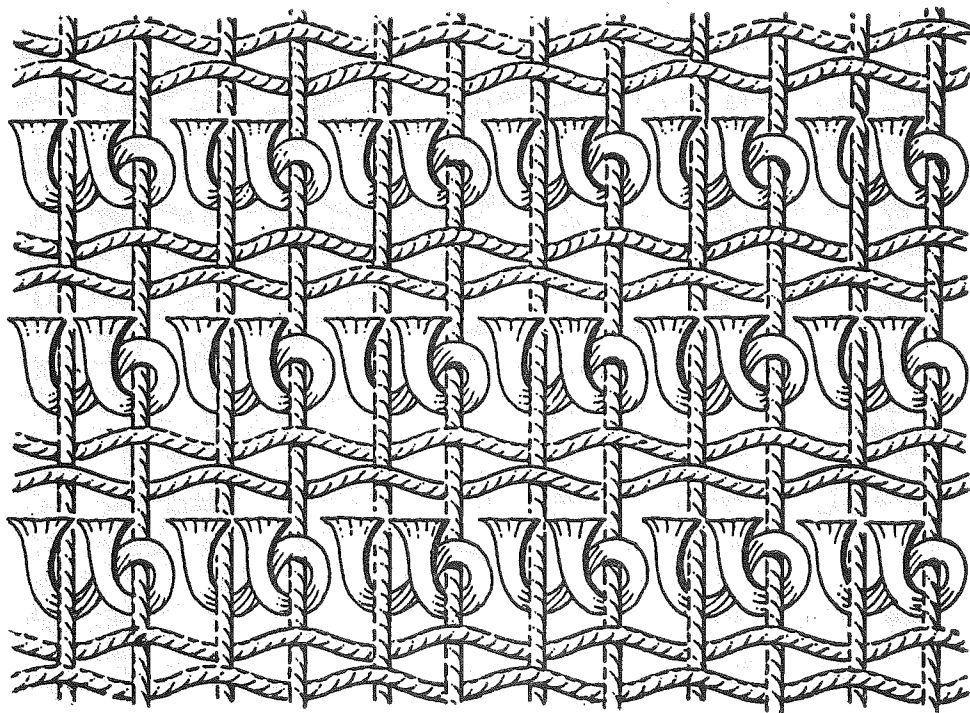
теписима из ове групе најстарији припадају XVIII веку. Они с једне стране показују извесне недостатке у техничком погледу, обради дезена, начину бојења, што је последица услова за рад, док с друге стране имају све предности изворних радова. Другу групу чине теписи рабени у градским радионицама, које се некад свде на домаћу радиност. Они су финији, богатијих дезена, показују степен развијенијег бојења. Ови теписи већ улазе у трговину. Затим долазе теписи произведени у специјализованим радионицама подешеним за ову врсту производње, са одређеним избором дезена, усавршенијим процесом рада, финијом израдом, богатством боја, чак одређеним величинама тепиха. То су у правом смислу градске мануфактуре. Највиши ниво у изради тепиха постигнут је у дворским радионицама.



Сл. 2. Сумак  
Fig. 2. Soumak

На изради старих тепиха су углавном учествовале жене, особито девојчице, које су имале изванредну брзину прстију и еластичност покрета. Теписи се у новије време раде по шаблонима, док су раније талентовани појединци визуелно чували у свести дезене и ткаљама једноставно диктирали боје.

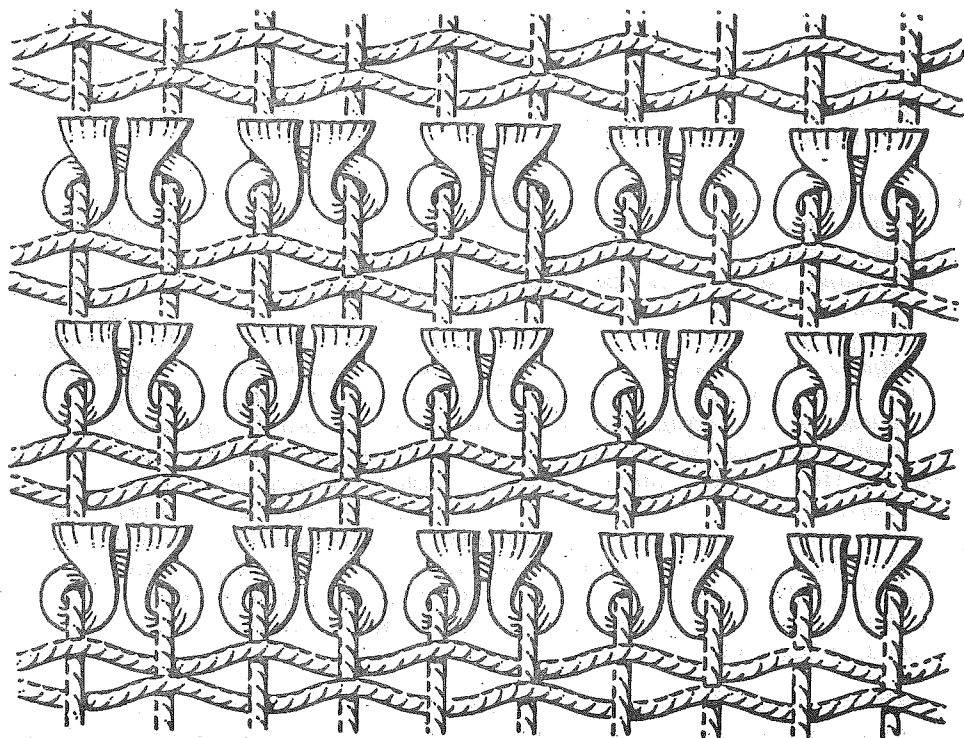
Зависно од технике рада оријентални теписи се деле на две основне групе: глатко ткане ћилиме, и узлане-тепихе или сагове. У начину ткања ћилима има више варијанти, али је најраспрострањеније клечање (сл. 1.). Код кавкаских ћилима је омиљена сумак техника (сл. 2.). У начину везивања чворова код тепиха постоји неколико варијанти. Две основне групе су: Бордес (сл. 3.) и Сене чвор (сл. 4.), први је распрострањенији, а једноставнији за рад, док се други



Сл. 4. Персијски — Сене чвор  
Fig. 4. Persian Sehna knot

сматра квалитетнијим. Бордес чвор је употребљен на најстаријем до сада познатом тепиху из око 500-те године пре н.е. који се чува у Ермитажу. Њега употребљавају већим делом при изради тепиха у Турској и на Кавказу, док је Сене чвор чешћи у Персији, а особито у Централној Азији. Број чворова на једном тепиху је једна од компоненти приликом одређивања његове вредности. Њихов број чак и у једној врсти варира, у зависности од дебљине и чврстине упредености, као и врсте употребљеног материјала. Између чворова се ради један, најчешће два, а може да буде и више редова потке, што даје чврстину тепиху. Поједине области се при изради тепиха оријентисху на употребу одређеног материјала. Као основа се најчешће користе вуна и памук, ређе лан или свила, што је карактеристично и за потку. Руно је углавном од овчије





Сл. 3. Турски — Бордес чвор  
Fig. 3. Turkish Ghiordes knot

вуне, некад козје, или камиље длаке, а много ређе од свилених нити или памука. На специјално луксузним старијим теписима, као материјал су коришћене сребрне или златне нити.

Оријентални теписи понекад су рађени од необојеног материјала, комбиновањем тонова које он даје, или је материјал бојен бојама биљног или животињског порекла. Номадске тепихе карактерише различитост тонова једне боје на местима где се то не очекује, што је последица услова рада, јер номади боје материјал у мањим количинама, па до измене тона долази код поновљеног бојења јер је тешко поново добити исти тон. Ово у извесним случајевима оживљава тепих. Тоновни су некад неодређени, чудних нијанси,

што се тумачи нечистоћом судова употребљених при бојењу, а што с друге стране ствара врло успеле колористичке ефекте. У боји су најбогатији и са најживљим тоновима персијски теписи, а најмању скалу боја и тамне, загасите тонове срећемо код централноазијских.

У погледу орнаменталног украшавања, као што је већ изнето, поједине области показују одређене карактеристике. У извесним случајевима, један исти орнамент, у различитим областима, доживљава различити третман и стилизацију. Посматрано уопште, малоазијске тепихе карактерише биљна орнаментација, доста блиска облицима из природе, а некад стилизована до арабеске. Најчешћа је израда молитвених тепиха што диктира одређену композициону схему, али са много варијанти. Кавкаски теписи се одликују наглашеном геометризацијом различитих облика из природе, најчешће биљака, затим животиња, искључиво домаћих, па и људске фигуре. Персијски теписи показују највеће богатство у композицији и избору орнамената, који су некад сасвим натуралистички. Поред биљака доста се приказују животиње и то дивље, као и људска фигура. На њима се развијају читаве сцене најразличитије садржине. Централноазијски теписи су најједноставнији у орнаментисању, карактеришу се искључиво геометривањем облика, стварајући мирне површине.

На Оријенту су ћилими имали многоструку примену, условљену специјалним приликама и начином живота овог становништва. Први разлог за овако широку употребу био је што на Оријенту готово није било намештаја, и теписи су га сасвим замењивали и надокнађивали. Сем застирања подова у шаторима или зиданим кућама, они се користе уместо кревета и покривача. Ћилимима су прекривани зидови, а служили су и као шаторска крила и завесе на вратима шатора. Код разних племена, нарочито туркменских, ћилими рађени у виду торби служе као оставе за одела, разне друге предмете, као и намирнице. На овај начин замењују ормане или скриње. На исти начин рађене су и јако распрострањене бисаге.

Становници Оријента су у теписима видели и материјалну вредност, тако да су их номади поред своје стоке, највише ценили. Они су њима трговали, углавном их давали у замену за разне друге предмете. Да би доказали њихову постојаност и јачину и привукли купце на трговима су их обично простирали по земљи и дозвољавали да се читав промет и саобраћај одвија по њима без страха да ће им то нашкодити.

За муслиманско становништво Истока карактеристични су молитвени теписи, који се употребљавају неколико пута дневно приликом клањања. На путовањима, ови ћилими су својим власницима замењивали памију. Довољно је у таквим приликама било да се овакав тепих постави у правцу Меке и на њему клања. Ова врста тепиха је у свакој муслиманској кући обавезан комад намештаја, као што је и обавезан део пртљага њихових путника и ратника. Сем личке употребе, ћилими су били много заступљени и по памијама, које су њима биле потпуно застрвене.

Европа током XIV века прихвата оријенталне тепихе као предмете који су утопљавали хладне ентеријере великих просторија и тешке комаде нетапацираног намештаја, што се временом, у складу са уметничким стилевима који владају Европом, мења и варира. Највероватније су Европљани упознали и осетили потребу за набавком, а касније и израдом оријенталних тепиха, током крсташких похода у земље Блиског Истока. Познато је да се у Паризу у XIII веку раде „tapis sarasinois”, сараценски теписи, што доказује да се за њима осећа велика потреба. Селџуци—Сарацени, као што је већ речено, у то доба су познати произвођачи тепиха.

За нас је од посебног интереса употреба оријенталних тепиха на подручју Балкана, а особито у нашим областима.

У нашем изучавању као извори од посебног интереса били су путописи, архивска грађа разнородног карактера и резултати досадашњих истраживања.

У путописима до XV века подаци о нашим народима и њиховом начину живота су врло ретки и штурни. То су углавном белешке ходочасника, који ове области сматрају само нужним пролазом ка циљу. Путописи XV, а особито XVI и XVII века су интересантнији, најчешће вођени у виду дневника, а бележе их углавном припадници дипломатских мисија западних дворова, угарског, аустријског, чак бургундског и француског, затим млетачке и дубровачке владе, као и католичке цркве. Подаци, интересантни за наша истраживања врло су ретки. Нешто их више налазимо код турских путописаца, особито Евлије Челебије. Ови извори су често некритички, некад са погрешним подацима, особито топографским, некад са преувеличавањем чињеница и ситуација они представљају бележење индивидуалних запажања. Без обзира на нужне недостатке, ови подаци које путописци некад сасвим узгред наводе, од великог су значаја за доношење одређених закључака.

Занимљив је податак који налазимо код анонимног путописца, који је путовао са крсташима Фридриха Барбаросе. Он бележи да су крсташа, освајајући Пловдив и Петрич, међу мноштвом плена дошли и до с напором рабених „tarpetia”. О овим теписима, сем да се тешко раде, не наводи се ништа ближе, али је највероватније да су оријенталног порекла, мада постоји могућност претпоставке да су домаћи производ. Пловдив се знатно касније помиње као један од центара производње ћилима на Балкану. Теписи означени као пловдивски јављају се у дубровачким документима почетком XVI века.

Византија је сигурно врло рано упознала оријенталне тепихе. Крајем XIII века помињу се „грчки ћилими” које угарски краљ Владислав поклања цркви у Весприму. О њима се ништа ближе не каже, мада се може претпоставити да су рабени по оријенталним узорима. Касније, за време турске владавине, Солун је један од центара за производњу тепиха, па се наводно његови производи износе на тргове Цариграда и чак извозе као турски. Посланици Византије,

који су долазили на наше дворове током XIII и XIV века, не помињу изричито ћилиме, али наводе да је напр. Милутинов двор сјајно био украшен „свиленим и златом извезеним простиркама“ (Метохит). Занимљив је податак који налазимо код Евлије Челебије, који путујући кроз наше крајеве у периоду од 1660—68, наводи описујући неприступачни Кушлат, град на Јадру, саграђен средином XIV века, а пао под Турке век касније, да су у њему сачувани поред осталих предмета стари ћилими, за које каже да су „још из доба непријатељске владавине“, што би значило, ако се ова претпоставка прихвати као чињеница, да су ћилими у граду употребљавани пре турске најезде.

Од великог значаја за добијање прегледа коришћене терминологије за ову врсту предмета код нас, током векова, су и њихови помени у архивској грађи, особито архивским документима Дубровника. Налазимо их у употреби код дубровачких грађана, затим трговаца, свештеника и племства, и из других наших области, особито Србије и Босне као и код странаца који пролазе нашим крајевима. У дубровачким писаним изворима с краја XIV века, тачније 1398. године, у једном случају међу заложеним стварима помиње се један „*tapetum*“, а у другом, при враћању заплених ствари Катарини, жени Радана Боројевића, између осталог наводе се „*carpetas duas*“. Године 1403. међу стварима Николе протовестијара помињу се и „*tres carpetas*“. У поменутих изворима теписи и ћилими нису ближе означени, али је занимљиво да се користе и да их поред племства употребљавају и грађани. Они се у дубровачким писаним изворима почев од XIV века јављају под разним терминима латинског порекла, најчешће као „*tapeto*“, „*tapedo*“, „*charpeto*“, „*charpetto*“, а знатно ређе тек од XVI века среће се турски израз „*chilimo*“, који постаје врло чест нарочито у XVIII веку.

Навођење термина „*tapeto*“, поред „*charpeto*“ често у истом документу, или касније „*tapeto*“, поред „*chilimo*“, намеће закључак да они означавају производе различитог изгледа, што је сигурно условљено различитом техником рада, а не наменом, јер се намена често наводи.

У дубровачким изворима током XV века, врло се често помињу разни покривачи, најчешће као „*pochrivaz*“, „*pocrivazo*“, „*coltra*“, или „*chovertor*“, често означени као „*turchesco*“. Некад су детерминисани као „*grecesco*“, или као производи Солуна — *de Soluno*, или — *del Solon*. Претпостављамо да се у овим и одговарајућим терминима некад крију ћилими. У извесним случајевима набављају се у већим количинама. Наводимо податак из 1466. године, кад Андреја де Котруљо купује 44 „*pochrivaza de quelle del Solon*.“ Ови предмети се често помињу у тестаментима путника, некад свештеника, који умиру на путу кроз Србију и Босну, током XV века. Потврду потребе путника за простиркама, због неповољних услова путовања које истичу многи путописци током векова, па чак и наши путници XIX века, налазимо у тестаменту Андреје де Барбаља из 1473. године, у коме се међу осталим предметима јавља „*covertor turchesco del viazo*“. Поред покривача

некад се у документима помињу торбе оријенталног порекла, чија је вишеструка примена позната. Тако се на пример у инвентару Бож. Павловића из Србије 1445. године помињу „sachi 2 turcheschi“. Ове торбе су од интереса за нас јер се раде техником која се примењује и у ћилимарству.

Занимљиво је да се у једном запису из 1519. године из цркве Ваведења у Кучевишту у Скопској Црној гори, међу прилозима Раде Ковачице помиње и један „саг“. У изворима током XVII и XVIII века најчешће је у употреби реч „чилиим“ или „килим“, некад „серцада“ кад је у питању одређена намена, али се јавља и термин „зилија“ а знатно чешће „халија“ (халиа). Ови последњи означавају узлане тепихе. Халије се често помињу поред термина ћилим у пописима ствари наших црквених поглавара током XVIII века. Налазимо их једне поред других, чиме је пописивач инвентара свакако желео да истакне различитост њихових карактеристика. Типичан за ово је попис ствари митрополитског двора у Београду из 1733. године. Термини ћилим и халија у употреби су и у XIX веку. У најновије време, пошто нису створени домаћи називи за ову врсту предмета и даље се за глатко ткане користи термин ћилим, преузет од турског „килим“, или персијског „гилим“, а за узлане употребљава се назив тепих позајмљен из немачке терминологије, а означава исту врсту предмета, или саг, реч која је дуже у употреби, а изведена је од латинске речи „sagum“.

У писаним изворима из дубровачког архива од група оријенталних тепиха који нас у овом раду интересују помињу се доста често ћилими и теписи означени као „turchesco“. Најстарији помен на који смо наишли у документима је из 1440. године, везује се за имена А. Прибинића и М. Прибиловића, и Костјане код Горажда, а наведен је као „tapedo uno turchescho.“ Ћилими и теписи ближе одређени атрибутом „turchesco“, као што је већ раније примећено не означавају у свим случајевима предмете везане искључиво за стварање Турака, већ се под њима некад крију и производи народа којима Турци владају, па и балканских народа. Сем атрибута у вези са пореклом, ћилими се некад али ретко означавају као нови или стари, мали или велики, или по намени као покривачи за поједине врсте намештаја, али се не описују ближе. Тако се на пример у тестаменту из 1448. године из Смедерева, у кући Ратка Радишића помињу „doi tapedi novi“.

У тестаментима појединих грађана се често помиње по неколико комада ћилима и тепиха као на пр. у тестаменту вунара Радича Грубачевића из 1458. године где се помињу „quadro tapeti“ и „quadro charpete“ што доказује потребу за њима.

Од друге половине XIV века, после ослобођења од доминације Млечана, Дубровчани се истичу као носиоци трговине са залећем и Истоком. Мноштвом својих колонија по целом Балкану успешно воде караванску трговину тргујући између осталих ствари и са ћилимима. Велика потреба за овом робом развила је и знатну производњу високог нивоа што сведочи да их набављају у великим количинама. Често се помињу бале ове робе.

Потреба за ћилимима створила је потребу и за њиховом производњом на Балкану. Током XVII века као центри се у изворима помињу Солун, Кавала, Пловдив. Занимљив је податак који бележи Е. Челебија путујући областима источне Македоније, наиме он у региону Овчег поља и између Кратова и Штипа наилази на насеља малоазијског племена Јирика познатог по производњи тепиха. Мало је вероватно да припадници овог племена напусте радиност која је карактеристична за њих, особито што у новим насељима наилазе на повољне сировинске услове. Значајно је што исти путописац описујући тргове у Штипу и Дољану помиње међу различитом робом доста тканина и подвлачи да се на овом последњем састају трговци „свих седам климата“. Производњу тканина и простирки у овом крају доказују писани извори. Свила из Штипа „seda di Stipo“, помиње се у дубровачким документима четрдесетих година XV века. По Е. Челебији се у Тиквешу ради бело сукно „познато у Руму“. У Струмици се поред сукна, израђују и „простирачи“ о којима Е. Челебија не каже ништа ближе. Претпоставком о стварању, од стране Турака, центара за производњу ћилима у балканским областима, можда се може објаснити упадљива сличност у орнаментисању појединих група ћилима балканске производње са оријенталним ћилимима, што сигурно није пука случајност, нити је створено жељом за копирањем. Ово међутим не искључује могућност постојања ћилимарске вештине код наших народа пре доласка Турака, о чему за сада још нема поузданих података, али су услови за развој ћилимарства постојали.

Освајање балканских области од стране Турака и њихова вишевековна доминација нужно је наметнула и измену начина живота као и уређења куће. Оријентални начин живљења повећао је потребу за ћилимима, теписима и разним простиркама, који су нужни за оријентални свет у разним ситуацијама, чак и најнеповољнијим. Илустрације ради наводимо податак из путописа Б. Курипешинћа, који описујући дочек код Хусрев паше у селу Главојединице у Босни, помиње „драгоцене сагове“ у „од грања саграђеној колиби“ у којој их паша прима, што потврђује чињеницу да је тепих обавезан пратилац оријенталаца у свим околностима. У ратним походима Турака, шатори војсковођа су од врло скупоцених тканина, украшени ћилимима, што срећемо у писаним документима а налазимо их и у многим музејима света. Војници су са собом носили ћилим као нужни реквизит поред ратне опреме, јер је муслиман обављао свакодневно молитву без обзира на околности, у миру, у рату, и на путу, а то се у нередовним ситуацијама вршило на ћилиму.

Чак и наши манастири граде станове „по турски“, како примећује млетачки путописац Катарино Зено описујући манастир Милешево 1550. године. Ова чињеница намеће закључак да је и њихово унутрашње уређење било усмерено ка оријенталном решавању што је захтевало много тканина и ћилима. Описујући гостопримство на које су наишли у манастиру Маржићу, лоцираном на брегу који окружује река Лим, Е. Челебија помиње „брокатне свилене и

позлаћене јоргане и красне пресвлаке“. Исти аутор, говорећи о планини Кривој реци, (вероватно мисли на Осогово), помињући стари манастир, каже да у калуђерским кућама „има на стотине душека и јоргана од дибе и златом и срмом извезеног платна. Сви су ти душеци и јоргани направљени од скупоцених тканина“. Било би логично да је манастир био поред скупоцених покривача снабдевен и теписима. Вероватно сматрајући тепихе као нужан инвентар, Е. Челебија их не помиње описујући џамије, али изузетно као реткост истиче „хасуре“ којима је застрта џамија Хасан паше Бољанића у Пљевљима, а које је поменути паша „послао из Мисира у Сулејманханово доба. То је таква врста хасуре да она и данас стоји онако уметнички израбена и лепа као да је истом годином тако остати“. Термин „хасура“ у преводу истог путописа од стране Ш. С. Ф. Кемуре налазимо као „простирке“. То нас доводи у забуну, да је можда реч и о ћилимима који се у ово време раде у Египту, мада није искључено да су у питању баш асуре.

Разлике у начину становања које Е. Челебија подвлачи описујући ентеријере у Далмацији и Хрватској врло су занимљиве, особито опис двора хрватских великаша Зрињских у Чаковцу. Путописац примећује да „у њих нису дворане застрте ћилимовима већ су обложене мозаиком и сјајним тврдим мрамором“. Овом приликом бележи да је Зрињском предата на поклон, пошто је ослободио ропства бихаћког капетана, „једна свилена, украшена и умјетнички израбена серцада“. Исти аутор предаје такође „сецаду“ сплитском генералу као поклон Ахмед паше. Ћилими, најчешће серцаде помињу се као поклони у односима Турака и Крајишника. Турци их поклањају као предмете типичне за њихово стварање, а осим тога ћилими су имали одређену материјалну вредност, па се често траже и уступају као откуп за заробљене. Турски путописци особито Е. Челебија, пролазећи кроз многа наша насеља и тргове, описујући их, мада негде очигледно преувеличавајући чињенице, често бележи да у њима среће трговце, а још чешће робу из најудаљенијих крајева царевине, Мисира, Сирије, Саудије, Персије и других области. Описујући, на пример, Београд каже да се та роба, приспела из тако далеких земаља у великим количинама — наводи пет до шест хиљада камиљих и коњских товара — овде препракује „па се извози у све вилајете Мађарске, Пољске, Чешке, Шведске, Млетака, Босне... тако, да је овај шехер прави Мисир Румелије“. Међу робом се често помињу ћилими. При опису истог града, Е. Челебија помиње „државно складиште“, у коме се међу осталом робом налазе „черге“ и шатори, а који потичу из оставштине погинулих беглербегова, анадољског и будимског. По Е. Челебији београдски велики везир саветује беглербегу румелијском, који је пошао као посланик на аустријски двор, да се у њему снабде. „Черга“ је назив за глатко ткане ћилиме, који се и до данас одржао у неким нашим крајевима, а чињеница да је везан за имовину турских великодостојника може да сведочи и о оријенталном пореклу ових предмета. Овај податак је могућност више, кад је у питању начин долажења ових предмета у наше крајеве.

Током XVIII и XIX века теписи и ћилими се чешће помињу у писаним изворима. У дубровачким архивским документима XVIII века често се међу осталом робом, коју трговци набављају у Цариграду, или са собом носе путници који одатле стижу, помињу „tarpeti” или „chilimi”. Код њиховог навођења некад је назначен материјал или величина, као напр. у случају пописа пртљага монсињора Галанија, који са својом пратњом стиже у Дубровник из Константинопоља 1721. године и где се између осталог помињу „tarpeti 3 di setta”, „l tarpeto grande” и „6 chilimi”. Ћилиме налазимо и у пописима ствари наших црквених великодостојника, затим трговаца, чешће код оних насељених у Угарској, као и у конацима наших кнежева, у домовима Турака и у џамијама. Они већ постају обавезни делови инвентара установа и појединаца. Налазили су се и у поседу наших манастира, али их сада, нажалост, готово нема. Међу старије и интересантније спада један кавкаски ћилим, настао током XVIII века, који се 1960. године налазио у манастиру Пиви.

Стари оријентални теписи и ћилими чије се присуство и употреба у нашој земљи одржавају неколико векова уназад, из више разлога нису сачувани онако како би могло да се очекује. На прикупљању овог материјала рађено је спорадично и најчешће је то имало вид приватног колекционарства. Оријенталних тепиха произведених током XIX века код нас сачуваних има доста, али углавном су расути по земљи. Већином су у приватном поседу у функцији свакодневне употребе, док је знатно мањи број постао предмет пажње приватних колекционара.

У Југославији, зависно од концепције и намене, незнатан број музеја у својим фондовима чува оријенталне тепихе, па је природна последица тога да је и њихово проучавање остало по страни.

Примерке најстаријих оријенталних тепиха сачуваних у југословенским музејима чине фрагменти персијских тепиха који се налазе у Земаљском музеју у Сарајеву, сигнирани 1637. и 1656. године. На њима се јављају имена мајстора, што је веома ретко, а рађени су за гробне задужбине, што се закључује по облику и натписима. По композицији и декору припадају тзв. „ваза теписима”. Ови теписи се нису налазили на нашој територији од времена свог настанка, већ су поклоњени Музеју кад је основан у прошлом веку, а наводно су набављени у Персији.

Оријенталне тепихе из XVIII и XIX века налазимо и у другим музејима, али они још нису публиковани.

Збирка оријенталних тепиха Музеја примењене уметности формирана је пре двадесет година, кад је Музеј и основан. Базу за ову збирку пружила је група оријенталних тепиха добијених реституцијом. Каснијим откупом и поклонима није се могло доћи до старијих примерака.



Збирка Музеја припада групи која се у стручној литератури третира као новија. Наиме, у приручницима и студијама о оријенталним теписима усвојена је хронолошка подела оријенталних тепиха на старије који су настали до 1800-те године и новије који су рађени током XIX века и касније.

Основне групе које су заступљене у фонду оријенталних тепиха Музеја биле би — малоазијска, кавкаска, персијска и централноазијска. Свака група заступљена је са више подгрупа. Ако пођемо од запада ка истоку, јер се и теписи у основи везују за географске појмове, прва би била малоазијска група.

Најбројнији представници ове групе су молитвени теписи. Малоазијски молитвени теписи територијално се везују за Анадолију. У западном делу су главни центри: Ушак, Бордес, Кула и Мелас. У области Коније и Анкаре истичу се теписи из Ладика, Кир — Шехира и Мибура. Не може се тачно одредити време настанка производње молитвених тепиха. М. Мостафа који је проучавао и објавио турске молитвене тепихе из Музеја исламске уметности у Каиру, претпоставља да се њихов настанак може довести у везу са почетком муслиманског клањања у правцу Меке. На оријенталним минијатурама XV века некад се представља молитва на тепиху. У Исламском одсеку, Државног музеја у Берлину чува се молитвени тепих из Ушака из XV века, а у поменутом музеју у Каиру молитвени тепих са пет мираба, датиран јула 1556. године. У Метрополитен музеју у Њујорку налази се изванредан примерак молитвеног тепиха из турске царске мануфактуре из XVI века. У многим музејима има примерака молитвених тепиха насталих током XVII и XVIII века. Највећи број сачуваних тепиха ове намене чине они који су настајали током XIX века. Теписи овог времена показују највише варијанти појединих врста и богатство у комбинацијама како у погледу компоновања тако и у коришћењу велике скале боја.

У центру ове врсте тепиха увек се налази мираб, ређи су са представом више мираба у низу. Мираб је обично једнолучан, некад тролучан, али увек преломљеног лука, ослоњен на два или више стубова. Ивице лука могу да буду равне, степеничасте или су кривих линија. На теписима из наше збирке налазимо једнолучне мирабе правих лукова, као на тепиху из Кир — Шехира инв. бр. 1988 (Т. III) или на оном из Куле инв. бр. 1987 (Т. I). Заступљени су и представници тепиха са једнолучним степеничастим мирабом као што је случај са тепихом, Бордес инв. бр. 1928 (Т. VI) или оном, сродном типу Мебидије инв. бр. 1933 (Т. X). Налазимо и примерке са таласастим трочланим луком, то су теписи из Бордеса инв. бр. 66 и 1923 (Т. VII и Т. V).

Лук мираба на молитвеним теписима ослања се на две или више колонета стуба, а уколико су представљени капители и базе у питању су старији теписи. Ове колонете су најчешће испуњене цвећем, а некад их замењују ибрицима или већим розетама. Колонете испуњене цвећем налазимо на Бордес теписима инв. бр. 66 и 1923 (Т. VII и Т. V). Уз ивице мираба најчешће је цветни украс поребан у правилне низове, као што је случај са Бордес тепихом инв. бр. 1928 (Т. VI), Кир — Шехиром инв. бр. 1988 (Т. III), или Кулом инв. бр. 1987 (Т. I). Некад су појединачни цветови замењени букетима као на примерку из Тузле инв. бр. 4298 (Т. IX). У извесним случајевима цветни украс је замењен кукастим орнаментом као што је на тепиху типа Меџидије инв. бр. 1933 (Т. X), или овај део остаје неукрашен као на Бордес тепиху инв. бр. 1923 (Т. V).

Са врха мираба се обично спушта светиљка, која је негде деформисана или замењена ибриком, некад допуњеним букетом, који се на неким теписима претвара у цветну грану. Појаву лепо обликоване светиљке налазимо на Бордес тепиху инв. бр. 1923 (Т. V), а стилизацију светиљке, која је трансформисана у ромб на тепиху блиском типу Меџидије инв. бр. 1933 (Т. X). Ибрик уместо светиљке налази се на тепиху из Кир — Шехира инв. бр. 1988 (Т. III), као и на тепиху из Тузле инв. бр. 4298 (Т. IX). Ибрик са букетом који се претвара у цветну грану заступљен је на теписима Кули инв. бр. 1987 (Т. I) и Бордесу инв. бр. 66 (Т. VII).

Средина мираба на неким теписима остаје без декора, док је некад њиме претрпана. На тепиху из Бордеса инв. бр. 1923 (Т. V) заступљен је први случај, а на Тузла тепиху инв. бр. 4298 (Т. IX) у центру се налази само један изврнут ибрик, док центар Бордес тепиха инв. бр. 1928 (Т. VI) испуњавају цветни букети. Тепих Кир — Шехир инв. бр. 1988 (Т. III), који припада тзв. типу „Мазарлек“, коришћеном на гробовима и сахранама, украшен је читавим архитектонским целинама праћеним дрвећем — чемпресима, сталним украсом гробља.

Сегменти поред мираба украшени су биљном стилизацијом извијених форми готово као арабеска на тепиху Бордес инв. бр. 1923 (Т. V), каранфилима и букетима на Бордес тепиху инв. бр. 1928 (Т. VI), густо збијеним стилизованим каранфилима компонованим по дијагонали на Кули инв. бр. 1987 (Т. I). Некад овај део представља целину са бордуrom што је карактеристично за тепихе Меџидије, а јавља се и на нашем тепиху инв. бр. 1933 (Т. X).

У горњем или доњем делу централног поља налази се правоугаона површина која се некад јавља и на обе стране. Најчешће је украшена цветним орнаментима или дрвећем, а некад су ту заступљени орнаменти преузети од Кинеза, често стилизација облака, а некад змајева и других животиња. На нашим теписима су заступљени цветни орнаменти са изузетком Бордес тепиха инв. бр. 66 (Т. VII), који је по свему судећи копија старих узора. У бордурама којих има више, средња је најшира, а као украс се појављују цветни мотиви најчешће компоновани у виду лозике или

букета. Цветни репертоар је врло богат, креће се од обичних розета, каранфила, зумбула, до стилизованих лотоса преузетих од Персијанаца, као на Бордес тепиху инв. бр. 1923 (Т. V). На тепиху типа Мефидије инв. бр. 1933 (Т. X), заступљене су саксије са цвећем.

Остали теписи из збирке Музеја који се по својој провенијенцији везују за терен Мале Азије имају одређене специфичности. У збирци се налазе два тепиха издуженог формата, тзв. лауфттеписи, са централним пољем које извесни аутори третирају као двоструки мираб. Један је тепих типа Кула инв. бр. 2004 (Т. II) украшен стилизованим полигонима, а други тепих инв. бр. 1936 (Т. VIII) украшавају букети компоновани звездасто у виду хексагона, што се среће на Тузла теписима.

Тепих Тузла инв. бр. 4299 (Т. IV) са централним правоугаоним пољем, има као и молитвени теписи у горњем и доњем делу издвојене површине, у овом случају нешто шире, украшене паралелним степенчастим линијама. Одговарајући тип композиције је чест на теписима из Тузле.

Тепих инв. бр. 4300 (Т. XI), занимљив је у погледу композиционе шеме, која је сигурно преузета са старијих тепиха, као и у погледу избора декоративних елемената, који представљају врло успелу комбинацију малоазијских, кавкавских, персијских и централноазијских решења. По колористичком ефекту је изузетан. Наиме, решен је врло суптилним нијансирањем тонова природне боје материјала — необојене вуне, што се среће на номадским теписима особито на Кавказу. Рађен је вероватно по поруџбини, на изричит захтев поруџиоца. Претпостављамо да је настао у крајњем источном делу Мале Азије, што не искључује могућност да је производ и источнијих области.

Посматрајући у целини збирку малоазијских тепиха закључујемо да су се даваоци нацрта за тепихе одликовали маштом, а најчешће се инспирисали цветним вртovima. Карактеристичан је и готово свуда присутан хорор вакуи, јер уметник готово увек сав расположиви простор покрива декорацијом. Приметно је понављање мотива али и колористичко богатство које, са истим орнаментима декорације, постављајући их у друге колористичке односе, ствара утисак нових композиција. Однос боја на свим теписима је смишљено одабран и уравнотежен.

Кавкаски теписи и ћилими из збирке Музеја својим скромним бројем примерака могу да илуструју само неке области и центре у којима се израђују теписи који спадају међу најразноврсније у свету. Посматрајући кавкаске тепихе уопште, можемо да закључимо да се представници истих група начином компоновања и избором орнамената често међусобно врло разликују, док се с друге стране приближавају, или чак показују исте елементе са теписима других група, некад територијално, а и временски врло удаљеним. Али и поред тога у компоновању постоје одређени системи, који су негде евидентни а у извесним случајевима тек наговештени.

Чест и омиљен начин решавања композиције испуњавањем централног поља орнаменталним целинама или текућим орнаменталним фризом, укомпонованим у хоризонталне појасеве, налазимо на неколико ћилимова из збирке. Ситни геометријски орнаменти, од којих је највише коришћен ромб у више варијанти и комбинација, један је од најомиљенијих елемената украшавања кавкаских тепиха. Укомпоновани у хоризонталне појасеве, неједнаке ширине, од којих се неки у одређеним интервалима понављају, украшавају полу ћилима инв. бр. 1940 (Т. XXI), која припада радовима Чичи номада који се крећу областима северозападног Дагестана.

Исти принцип компоновања примењен је на поли ћилима инв. бр. 1939 (Т. XXVI). Основни елементи и карактеристике орнаментисања овог ћилима су доста сродни претходном. Ћилим Силе инв. бр. 1941 (Т. XII) у основи задржава систем компоновања централног простора по хоризонталним појасевима, али њих визуелно разбијају правоугаоне површине, које стварају основни елементи орнаментације овог ћилима „S“ форме, која се у једном случају претвара у „E“ облик. Најновији истраживачи их приписују тзв. „драгон“ типу. У словне оквире укомпоновани су ситни геометријски орнаменти који потсећају на стилизацију птице. Ови теписи су рад номада а израђују се на југу и северу Кавказа.

Решавање централног простора низањем, незнатно размакнутих, истих орнамената, поређаних у правилне редове ако се посматра по хоризонтали и дијагонали, налазимо на неколико тепиха из збирке. Ово је један од најстаријих система компоновања централног простора, јер је примењен на анадолским теписима XIII века. Овај начин компоновања налазимо на ћилиму инв. бр. 106 (Т. XXIII).

Као орнамент употребљен је концентрични назубљени ромб. Композиција у целини ствара утисак ређања ситних медаљона. Централно поље испуњено по истом систему ситним геометријским орнаментом реципрочном компонованим, налазимо на делу торбе инв. бр. 1990 (Т. XXII), која је производ североисточног Кавказа. У овом случају колористичким ефектима постигнут је изванредан ритам у композицији. Исти систем компоновања централног дела, знатно умањеног неуобичајеним повећавањем оквирног простора, налазимо на тепиху инв. бр. 1930 (Т. XX). Украш чине ситни ромбови, чији су низови у одређеним интервалима наглашени светлом бојом. Тепих се везује за производњу Чичија, што је особито изражено у декорисању бордура, које су по орнаменталном украсу врло блиске поли ћилима инв. бр. 1940 (Т. XXI). Овај принцип је примењен и у решавању централног простора Ширван тепиха инв. бр. 72 (Т. XV). Њега испуњавају звездолике ромбичне розете, чест елемент декорације Ширван тепиха, које су у угловима пресечене линијом бордуре. Међупростори су местимично испуњени без икаквог реда разбацаним геометријским орнаментима, што је честа појава на кавкаским теписима.

Централно поље потпуно испуњено међусобно повезаним полигонима, што налазимо и на централноазијским теписима, примењено је на

поли ћилима инв. бр. 1932 (Т. XXVII). Полигоне украшава геометријски мотив, комбинован од ромбова спојених по вертикали, од којих централни има кукасти додатак. Исти систем налазимо код ћилима инв. бр. 1982 (Т. XXV), на коме су за украс употребљени полигонални медаљони слични онима што се срећу на Бешир теписима. Кодористичким ефектом, осветљавањем, а тиме и истицањем ситних површина, постиже се изванредна живост композиције, што је преузето са тепиха из Туркестана.

Композицију решену на оригиналан начин налазимо на ћилиму инв. бр. 1991 (Т. XXIV). Чине је низови ситних хексагона компоновани у облику концентричних ромбова. Ромбови се повећавају од центра ка спољним ивицама, због чега се услед недостатка простора углови ромбова постепено отварају, претварајући две и две супротне стране ромба у цик-цак линије. Овај систем визуелно асоцира на неке елементе у композицији на малоазијским Јирик, и кавкаским Карабаг теписима.

На неколико кавкаских тепиха из збирке примењено је рашчлањавање централног простора медаљонима. На Сумак ћилиму инв. бр. 63 (Т. XIII) налазимо врло стари начин решавања медаљона, примењиван још на малоазијским теписима XVI века. Геометријске стилизације које украшавају централно поље такође се могу наћи на старим малоазијским теписима.

Зракасти медаљони који потпуно испуњавају централни простор, а које неки истраживачи сматрају стилизацијом орла, неки чак старог руског грба, елеменат су декорације типичан за Казак тепихе, налазимо их на тепиху инв. бр. 1927 (Т. XXIX). Овај тип се развио из тзв. „тепиха са драгонима“ насталим у XV веку.

Украшавање централног поља звездастим полигонима, који се у више варијанти јављају на примерцима из Дагестана и Ширвана, заступљено је и на теписима инв. бр. 65 (Т. XVIII) и 4297 (Т. XIV). Звездасти јако стилизовани полигонални медаљон украшава центар дела торбе из области Ширвана инв. бр. 1989 (Т. XVI). Остали простор испуњава стилизовани мотив рака и кукасти орнаменти, омиљени елементи декорације кавкаских тепиха, као и геометризоване розете.

Потпуно упрошћену стилизацију централног медаљона, коришћену особито на теписима персијског порекла, налазимо на композицији Казак тепиха инв. бр. 111 (Т. XXVIII). Остали простор испуњавају једноставни геометријски облици, типични за ову област Кавказа. Централни полигонални медаљон, по спољним ивицама украшен кукама, украшава тепих инв. бр. 79 (Т. XVII). Ово је нарочито омиљени мотив Казак тепиха који срећемо и у области Ширвана, а честа је карактеристика и Јирик тепиха. Његово испуњавање четвороуглом, фланкираним кукама и ситним деформисаним флоралним орнаментима, такође је елеменат украшавања особито Казак тепиха. Донекле архитектонско решење централног простора, на изванредан начин је сродно Ладик теписима, док је

његово испуњавање ситним орнаментима компонованим по дијагонали, карактеристично нарочито за област Дагестана.

На кавкаским теписима из збирке Музеја налазимо више начина оивичавања централног простора, а у украшавању ових површина разноликост у орнаментици. Бордуре су изостале са пола ћилима инв. бр. 1939 (Т. XXVI) и 1940 (Т. XXI). Бордуру сведену на врло уску траку украшену звездицама налазимо на ћилиму инв. бр. 1991 (Т. XXIV). Јако сужавање бордура, које готово плаве централне површине, једна је од карактеристика старијих кавкаских тепиха. Реципрочни мотив крова, један од типичних украса бордура кавкаских тепиха, украшава једну од изразито узаних бордура Силе ћилима инв. бр. 1941 (Т. XII). Ситни геометријски орнаменти у стилизацији блиски туркменским, украшавају бордуре поле ћилима инв. бр. 1932 (Т. XXVII). Узане бордуре са нешто широм средњом, испуњене ситним геометријским стилизацијама украс су ћилима инв. бр. 106 (Т. XXIII). Нешто шире бордуре су заступљене на тепиху инв. бр. 1927 (Т. XXIX), а украшава их реципрочни цик-цак мотив и стилизовани мотив рака, омиљен у уоквиравању Казак тепиха. Геометријску стилизацију из репертоара туркменских тепиха видимо и на Сумак ћилиму инв. бр. 63 (Т. XIII). Три бордуре, од којих је једна наглашена светло основном и мењањем боје по дијагонали, што се најчешће среће на Дагестан теписима, примењене су на примерцима инв. бр. 65 (Т. XVIII) и 1990 (Т. XXII). Ове бордуре украшавају орнаменти чести на Кавказу, „S“ форме и „трчећи пас“.

Остали теписи имају већи број бордура украшених геометријским орнаментима, стилизованим лозицама, орнаментом званим „пехар“ или „храстово лишће“, који је примењен на тепиху инв. бр. 79 (Т. XVII), а чест је елеменат декорације Казак и Ширван тепиха. Орнаменат преломљене стилизоване лозице налазимо на тепиху инв. бр. 4297 (Т. XIV). Карактеристичан је као оквирни орнаменат кавкаских тепиха. Украс бордуре Ширван тепиха инв. бр. 72. (Т. XV), су розете у медаљонима, што се развило из оквирних картуша раних персијских тепиха, а среће се и на Ладик теписима.

Несиметричне оквирне површине, карактеристичне за туркестанске тепихе, налазимо на ћилиму инв. бр. 1982 (Т. XXV), код којег су шире бордуре на дужим странама, украшене орнаментом који испуњава и централно поље. Знатно проширено поље оквирног простора примењено је на тепиху инв. бр. 1930 (Т. XX), а украшено геометријским орнаментима које срећемо на ћилиму инв. бр. 1940 (Т. XXI), исте провенијенције.

Кавкаски теписи из збирке Музеја приказују више типова појединих врста, мада је заступљено само неколико области и племена. Кавкаски ћилими који се израђују на Кавказу као и у другим областима, показују велику разноликост и богатство, мада и сродне елементе са суседним областима, што често отежава одређивање њиховог порекла. Чињеница је да су ћилими свих области Оријента у односу на узане тепихе у проучавањима запостављени, што

ствара тежкоће приликом тражења компаративног материјала, нужног за одређивање припадности појединих примерака.

Група персијских тепиха и ћилима која се чува у Музеју припада XIX веку. Већи део чине теписи рађени на чворове, али има и неколико клечаних ћилимова. Заступљено је само неколико области, иначе разноврсне и богате персијске производње.

Ако ове тепихе посматрамо по систему компоновања који има своја правила и специфичности, и у овој групи оријенталних тепиха, теписи које Музеј поседује могу да се поделе у неколико категорија.

Композициону схему код које је цео централни део испуњен једном врстом орнамената што се ритмички, или у правилним нивозима понавља, налазимо на једном примерку из Карадага инв. бр. 4296. (Т. XXXIII), представнику северозападне Персије, који је по начину компоновања сличан Ферахан теписима, али је по израженој тежњи за геометризовањем облика доста близак производима суседног Кавказа. Читаво средње поље је испуњено врло богатим, декоративним украсом од стилизованих биљних и животињских елемената. Исте елементе декорације срећемо на средњој бордури, а две уже испуњава геометризована лозица. Централно поље украшено правилним нивозима орнамената званим „буте“ (boteh, bote), или „бадем“, који асоцира на палмову круницу, врсту листа, или кипарис повијен ветром, један је од типичних орнамената за персијско ћилимарство, често се употребљава и на тканинама нарочито из Кашмира, налазимо на средњоперсијском тепиху из Серабенда инв. бр. 103 (Т. XLI). Код њега је средња бордура изразито широка испуњена стилизованим палметима и орнаментом званим „бул хинаи“. Исти начин компоновања, где је главни орнамент опет код Персијанаца омиљени „бадем“, овом приликом оивичаван цветним лозицама које се међусобно спајају, видимо на Сене тепиху инв. бр. 61 (Т. XL). Широка бордура украшена је флоралном стилизацијом компонованом по систему „мина кани“.

У другу групу тепиха, у погледу компоновања, можемо да ставимо оне чији је део централног поља, системом отворених, међусобно спојених полигона одвојен од осталог централног простора. Овај систем је тек наговештен на тепиху из Ферехана инв. бр. 67 (Т. XXIV). Код њега је већи део централног поља одвојен од осталог дела степеничастим ивицама које у угловима стварају сегменте. Декор овог тепиха је компонован по тзв. „херати“ систему, једним од чешћих начина компоновања персијских тепиха. Бордуре су уже, испуњене стилизованим флоралним украсом. Исти начин дељења централне површине ћилима, али у овом случају са остављеним већим површинама са стране, чиме се стварају троугласти простори који дубоко улазе у сам централни део, налазимо на тепиху јужноперсијске производње, Кашкаја инв. бр. 75 (Т. XXX). Он је по начину компоновања и декоративном украсу врло сродан Шираз теписима. Код њега је јако изражена геометризација форми, како орнамената биљног тако и животињског порекла. На

њему су заступљени и чисти геометријски облици, што је нарочито изражено на средњој, широкој бордури. Одвајање средњег дела централног поља од осталог простора налазимо и на Шираз тепиху инв. бр. 109 (Т. XXXI), али у овом случају се у средњем простору појављује још једно одвајање — стварање система полигоналних медаљона, међусобно спојених. Ови медаљони су уствари каснија варијанта геометризване деформације раније уобичајеног класичног компоновања северноперсијских тепиха системом медаљона. Богати репертоар орнамената биљног и животињског царства на овом тепиху показује изразиту геометризацију, што је једна од основних карактеристика Шираз тепиха. То није случај са цветним орнаментима у бордури. Они се одликују извијеним и мекшим линијама. На другом Шираз тепиху из збирке инв. бр. 62. (Т. XXXII), налазимо централно поље украшено симетрично поређаним ситним геометриваним орнаментима опет биљног и животињског порекла.

Среће се чак стилизација људске фигуре, а у центру је мањи комбиновани медаљон, компонован од два међусобно повезана ромба. Простор који заузимају бордуре знатно је шири, чиме се овај тепих, као и третманом композиције, приближава неким кавкаским теписима. Извесни декоративни елементи украшавања бордура такође су преузети од кавкаских тепиха.

Централно поље украшено хексагоналним медаљонима неједнаке висине и декора, који се само у случају решења једног медаљона понавља, налазимо на Хамадан тепиху инв. бр. 1934. (Т. XXXV). Геометризација форми у централном делу је доминантна карактеристика орнаментације, што није спроведено и на бордури. Неправилност и несиметричност облика даје одређену драж украсу овог тепиха. Спада у старије комаде јер се они некад оивичавају појасом рађеним од камиље длаке, без орнамената. На овом простору тепих носи знакове који се могу приписати радионици или ткачу, јер се зна да су они уткивали свој знак, најчешће у ивични простор ћилима.

Композиција централног поља са уписаним полигоналним медаљоном, што ствара утисак тзв. тепиха са двоструким мирабом, примењена је на једном Јораган тепиху инв. бр. 64 (Т. XXXVI). Украс је од јако геометриваних, стилизованих форми, што није спроведено и у бордури где је коришћен тзв. „мина кани“ систем компоновања.

Фигуралну композицију третирану као слика, али површински, дводимензионално схваћену, адекватно систему компоновања персијских минијатура, налазимо на Султанабад тепиху инв. бр. 1921 (Т. XLII). Бордуру украшавају стилизоване палмете. Ова врста тепиха је много извожена, а нарочито тражена у Египту.

У збирци се налази и неколико персијских ћилима рађених техником клечања, која се негује у планинским пределима северозападне Персије. То су ћилими који припадају Сене групи. Они се одликују финоћом декоративног украса, техничког извођења као и избором боја.



Карактеристичне за ове ћилиме су јако узане бордуре. Из Сене групе, у збирци се налази ћилим инв. бр. 1938 (Т. XXXIX), који је дуг а врло узан и може да се претпостави да је служио за застирање степеница минарета у џамији. Његово централно поље је испуњено орнаментима сродним оним на Ферахан теписима, мада су у овом случају више геометризовани, зависно од технике извођења. Сене ћилим инв. бр. 1920 (Т. XXXVII) има централни део средишњег поља издвојен од осталог централног простора системом полигона степеничастих ивица, међусобно спојених, а испуњених ситним „бадем“ орнаментима. Код Сене ћилима инв. бр. 1974 (Т. XXXVIII), централно поље је подељено концентричним правоугаоницима, а у њих је уписан ромбичан полигон, испуњен „бадем“ орнаментима и ситним цветним дрвећем које се среће и на туркестанским теписима.

Примерци персијског ћилимарства заступљени у Музеју, скромни су и малобројни. Међу њима нема представника многих типичних врста ове групе оријенталних тепиха познатих по богатству и разноликости композиција, елемената декорације као и колорита.

Централноазијски теписи који се чувају у фонду Музеја везани су за стваралаштво неколико туркменских племена.

Производи најбројнијег туркменског племена Теке заступљени су са неколико примерака. Ови теписи се међу централноазијским теписима сматрају за најуспелије, како у уметничком тако и у техничком погледу. Често се означавају као Бухара теписи, по граду, великом културном центру ових области.

Најважнији мотив декора ових тепиха је октогон звани „Ћул“ (ружа), који се јавља у неколико варијанти, увек прецизно цртан. Најчешће га испуњава звездасти орнамент близак оном на кавкаским теписима. Карактеристичан је октогон са цик-цак формама на спољним ивицама, по племену Салора назван „ружа Салора“. Он се по облицима контура приближава формама карактеристичним за познате Дамаск тепихе, везане за мамелучко стварање.

Композиције централног поља ових тепиха, као на тепиху инв. бр. 69 (Т. XLV), дељене су по хоризонтали, што је ређи случај, а у сваком пољу је по један крупан октогон типа „ружа Салора“. Деоне траке су испуњене стилизованим розетама. Деле се орнаментима поређаним у правилним размацама, који стварају решеткасте правоугаоне просторе испуњене октогонима, као у случају тепиха инв. бр. 1925 (Т. XLVII). Ови октогони су такође типа „ружа Салора“. Деоне линије чине биљни орнаменти — узано стилизовано стабло и флорални орнамент стилизован у облику канделабра, типичан за централноазијску орнаментацију тепиха. На тепиху инв. бр. 1937 (Т. XLVI), нема линија које деле централни простор, али су уместо њих постављени на одређеним размацама, у правилним међупросторима, звездолики издужени полигони кроз које пролази

замишљена централна линија и попречне линије на правилним размацима, па је опет створен утисак решеткасте деобе централног простора. Линије решеткасте деобе централног простора које пролазе кроз средишта степеничастих октогона, а на њиховим пресецима је орнамент звани „детећи орао“, налазимо на теписима инв. бр. 77 (Т. XLIV) и 78 (Т. XLVIII). На свим поменутих теписима октогони су поређани у правилне низове додирујући се по вертикали и стварајући простор за друге орнаменте по хоризонтали. Негде су октогони представљени у једном низу, као на тепиху инв. бр. 69 (Т. XLV), негде у двоструком, на теписима инв. бр. 1925 (Т. XLVII) и 1937 (Т. XLVI), а негде и у више низова као на теписима инв. бр. 77 (Т. XLIV) и 78 (Т. XLVIII).

Бордуре текетуркменских тепиха су различите, испуњене геометризованим формама, са обавезно наглашеном средњом бордуrom. У неким случајевима уочљива је различитост украса на истом тепиху, у бордурама по дужим и ширим странама, као што је примењено на теписима инв. бр. 77 (Т. XLIV) и 78 (Т. XLVIII), или у додавању знатно шире траке бордуре на ужим странама као на тепиху инв. бр. 1937 (Т. XLVI) и 77 (Т. XLIV). Геометризована стилизација лозице, врло сродна кавкаским теписима, украшава средњу бордуру тепиха инв. бр. 69 (Т. XLV). Геометризације углавном флоралних орнамената представљају главни украс бордуре, а шире траке на ужим странама бордуре су испуњене кукастим цик-цак тракама честим на Пенде и Јомуд теписима.

Номадско, туркменско племе Јомуди, које се креће областима око југоисточног дела Каспијског језера и у сливовима река које се уливају у њега, има свог представника у тепиху инв. бр. 74 (Т. L). У декору њихових тепиха има кавкаских и персијских елемената, што је разумљиво обзиром на географско подручје којим ово племе крстари. Јомуд-Хачлу тепих из наше збирке има забат незнатно истакнут по угледу на кавкаске тепихе, а стубове испуњава геометризована лозица такође преузета од кавкаског начина декорисања. Подела централног простора је типична за централноазијске области којима се креће ово племе као и за пределе око оазе Пенде. У декору се јавља омиљени „канделабр“ мотив и стилизовано кратко дрвеће створено системом назубљених цик-цак линија и ромбова. Исти мотиви се јављају у бордури, а поред њих и кукасте форме, а на једном крају ситне цветне стилизације блиске Сене Ђалимима. Општи утисак орнаментације и распореда колора на Јомуд теписима асоцира на инкрустирање у дрвету.

У северном Авганистану живи туркменско племе које израђује тзв. Авган тепихе. Украшавају их редови октогона често готово исте ширине и висине, постављени један изнад другог тако да се добија утисак издужености. И овде су као код текетуркменских тепиха, често, четвртине осмоугаоника, дељено по дијагонали, друкчије обојене. У збирци се налазе два тепиха који припадају овој групи. Тепих инв. бр. 2193 (Т. LII), има орнаменте које карактеришу изломљене линије и кукасти украси, док тепих инв. бр. 70 (Т. LI), одликују чисте линије. У октогонима оба тепиха центар испуњавају

ромбови, али различито решавани, а поред њих као елеменат декорације у оба случаја се јавља трolist, карактеристичан украс Авган тепиха. Међупросторе централног поља на тепиху инв. бр. 70 (Т. LI), украшавају неједнаки, једноставни ромбови, а на тепиху инв. бр. 2193 (Т. LII), ромбови украшени кукама и укрштени трolistи. Бордуре оба тепиха испуњавају геометријске стилизације, али се бордуре, нарочито средња, тепиха инв. бр. 70 (Т. LI), компонована од степеничастих ромбова, одликује минуциозношћу и врло је блиска инкрустирању дрвета.

У збирци се налази и неколико тепиха који се у литератури називају Белудистан теписи, а раде их племена која се селе између Белудистана, Авганистана, Источне Персије и совјетских области. Молитвени тепих инв. бр. 71 (Т. LIV), са четвороугаоним мирабом и централним дрветом живота, чије стабло испуњавају „S“ форме, орнаменат чест на кавкаским теписима, има розете звездасто стилизоване на начин како се то јавља на Казак теписима. Са обе стране га фланкира реципрочно компонован геометријски мотив. Централно поље ван мираба испуњава геометризвана лозица од степеничастих волута. У горњем делу су у четвороугаоним просторима стилизоване шаке, стари мотив магијског карактера, што се јавља и на Ширван молитвеним теписима. Узане бордуре испуњавају „S“ и цик-цак орнаменти.

Тепих инв. бр. 68 (Т. LIII) представник је тзв. „врата тепиха“. Карактеристична је његова подела централног поља на правоугаоне просторе у чијим се центрима налази на врло оригиналан начин стилизовано дрвеће са розетама сродним стилизацији на Талиш теписима. Траку која тече кроз средину централног поља и у његовом доњем делу испуњава деформисани „бадем“ орнаменат. Узане бордуре украшавају нежни геометријски орнаменти, дијагоналне траке и таласаста линија, а централну, ширу бордуру, потпуно геометризване розете.

Централно поље које није дељено на мање површине налазимо на Белудистан тепиху инв. бр. 4295 (Т. LV). Оно је испуњено правилно распоређеним, наизменично постављеним звездастим розетама које су међусобно повезане геометријским орнаментима. Централну бордуру украшавају геометризване розете истог типа као на предходном примерку и орнаменат звани „трчећи пас“.

У области која обухвата западни Авганистан и област Бухаре израђују се теписи звани Бешир, који се јављају и под именом „плава Бухара“. Не показују много оригиналности. Поред облика туркменског декора на њима се јављају и елементи персијског порекла. На примерку који поседује Музеј, инв. бр. 1983 (Т. XLIX), централни простор испуњавају октогони постављени у правилне редове као и на текетуркменским теписима, али знатно ситнији. У њиховим центрима су звездасто стилизоване розете. Доста узане бордуре испуњавају геометријске стилизације биљног и животињског порекла.

Групи ћилима из Туркестана припада примерак из збирке инв. бр. 1935 (Т. XLIII). Спада у врсту тзв. глатких ћилима, јер је ужих делова, па претпостављамо да је у примарној употреби имао ужих делова, па претпостављамо да је у примарној употреби имао функцију трака које су украшавале шаторе туркменских племена. Узане и шире траке су компоноване по вертикали, а испуњене ситним геометријским орнаментима. Уске вертикале испуњавају ситни геометријски орнаменти, а шире су украшене испреплетеним геометријским орнаментом чија је база кукасти ромб, чест елемент декорације старог текстила. У једном углу додат је део рабан у рипсу чији украс чине узане вертикалне и хоризонталне линије.

У источном Туркестану, у центрима Самарканду, Кашгару и Котану израђују се теписи са карактеристикама врло сродним кинеским теписима, тако да би се с правом могли приписати њиховом стварању. У збирци се налази Самарканд тепих инв. бр. 76 (Т. LVI), код кога се у централном простору налазе два кружна и један медаљон таласастих ивица, са унутрашње стране украшен палметама. Између медаљона су стилизовани крстови. У угловима се налазе стилизације са елементима меандра. Међупросторе испуњавају стилизоване розете и слепи мишеви. Бордуре су украшене траком од косих меандара, затим кинеским меандром, као и кинеским симболима воде и ваздуха, честим елементом кинеске декорације на текстилу. Ложица спољне бордуре садржи такође елементе кинеског стварања.

Збирка централноазијских тепиха и ћилима из фонда Музеја, скромно илуструје богато стварање у области ћилимарства, на огромном географском подручју које се пружа од транскаспијских области до западних граница Кине.

Збирка оријенталних тепиха и ћилима Музеја примењене уметности посматрана у целини представља скромни фонд у односу на богатство овог материјала који чувају многи музеји у свету или се налази у власништву појединаца. Примерцима које Музеј поседује нису обухваћене све основне групе оријенталних тепиха, а од необично великог броја подгрупа заступљен је само незнатан број. Али и поред те чињенице ова збирка пружа на изванредан начин увид у огромно богатство и разноликост у производњи тепиха, једној од значајних грана људског стваралаштва, несумњивих уметничких вредности.

## SUMMARY

The Collection of Oriental Rugs and Carpets of the Museum of the Applied Arts in Belgrade was formed twenty years ago, when the Museum was founded. The basis for this Collection was offered by a number of oriental rugs which had been obtained through the post-war restitution. The Museum could not come in possession of any older rug and carpet examples despite its later buying up and presents received; thus its Collection belongs chronologically in the group of rugs which the literature considers to be of a later date, for their lower time limit does not go farther back than the late 18th century.

Taken as a whole, this Collection is modest as compared with the abundance of this material which is preserved by many museums in the world or found in various private collections. The examples of this Museum do not represent all the basic groups of oriental rugs, while there are only few that represent some of those innumerable subgroups. But despite this fact this Collection offers in a way a survey of the immense wealth and diversity of the production of rugs, one of the important branches of human creativeness of positive artistic values.

On the basis of the investigations made in the world thus far, the introductory part includes (within the chronology) a historical survey of styles of the individual groups of oriental rugs and carpets found in the Museum's Collection. So it comprises the Anatolian, Caucasian, Persian and central Asian rugs. Furthermore, and again on the basis of the hitherto investigations as well as travel accounts and old records, we have traced the appearance and use of oriental rugs in our country. It is interesting that they are mentioned in some records dating as far back as the 15th century, while the oldest preserved examples date from the 17th century. On the basis of their composition and decorative elements we carried out their grouping and made an analysis of the styles of examples from the individual groups and subgroups belonging to the Museum. And finally the material was arranged in a catalogue which contains all the rugs and carpets found in the Collection of this Museum.

- Arseven, C. E., *Les arts décoratifs turcs*, Istanbul, s. a.
- Achdjian, A., *Le tapis*, Paris, 1949.
- Bode W. v., Kühnel E., *Vorderasiatische Knüpft Teppiche aus alter Zeit*, Brunswick, 1955.
- Божић И., *Дубровник и Турска у XIV и XV веку*, Београд САН 1952.
- Сампано, М., *Tappeti d'Oriente*, Milano, 1966.
- Cascanian, S. H., Zaharia, I., *Covoare manuale din noduri*, Bucuresti, 1965.
- Celebi, E., *Putopis, odlomci o jugoslavenskim zemljama, prevod, uvod i komentar*, H. Šabanović, Sarajevo 1967.
- Dilley A. U., *Oriental Rugs and Carpets*, New York — London, 1931.
- Димитријевић, С., *Прилози расправи „Одношаји пећких патријарха с Русијом у XVII веку“*, Споменик СКА XXXVIII, Београд, 1900.
- Erdmann K. *Kairener Teppiche I, Europäische und islamische Quellen des XV — XVIII Jahrhunderts*, Ars Islamica V, Ann Arbor, Michigan, 1938.
- Erdmann K., *Der Orientalische Knüpftteppich*, Tübingen, 1955.
- Erdmann K., *Der Türkische Teppich des 15. Jahrhunderts*, Istanbul, s. a.
- Filipović, N. *Nekoliko dokumenata o trgovini za vrijeme turske vladavine u našim zemljama, Prilozi II*, Orijentalni institut Sarajevo, 1951.
- Филиповић, М., *Билим и ћилимарство у нашим земљама до средине XIX в.*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu XII, Sarajevo, 1957.
- Grote—Hasenbalg, W., *Der Orientteppich, seine Geschichte und seine Kultur*, Berlin 1922.
- Grote—Hasenbalg W., *Teppiche aus dem Orient*, Leipzig, 1936.
- Грујић, Р., *Прилози за историју Србије у доба аустријске окупације 1718—1738*, Споменик СКА LII, Београд, 1914.
- Han, V., *Orijentalni predmeti u renesansnom Dubrovniku, Prilozi VI—VII*, Orijentalni institut Sarajevo, 1956—57.
- Han, V., *Les courants des styles dans les Métiers d'art des artisans chretiens au XVI<sup>e</sup> et durant les premieres decennies du XVII<sup>e</sup> siècle dans les régions centrales des Balkans*, Balcanica I, Beograd, 1970.
- Hildebrand, H., *Der Persische Teppich und seine Heimat*, Zürich, 1951.
- Храбак, Б., *Трговина Персијанаца преко Дубровника у XVI веку*, Зборник Филозофског факултета, књ. V—1, Београд 1960.

- Ispisi iz dubrovačkog arhiva (Peterković), Arhiv istorijskog instituta SAN.  
 Ispisi iz dubrovačkog arhiva (B. Truhelka), Historijski arhiv Dubrovnika.  
 Лиречек К. — Радонић Ј., Историја Срба III, IV, Београд, 1923.  
 Калић—Мијушковић, Ј., Београд у средњем веку, Београд, 1967.  
 Kaukasische Teppiche, Katalog der Ausstellung im Museum für Kunst und Gewerbe, Hamburg, 1961.  
 Kaukasische Teppiche, Ausstellung, Museum für Kunsthandwerk, Frankfurt, 1961.  
 Kemura Š. S. F., Iz Sejahatname Evlije Čelebije, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, jul — septembar, Sarajevo 1908.  
 Kendrick, A. E., Notes on Carpet Knotting and Weaving, London, 1920.  
 Крешевљаковић, Х., Градска привреда и еснафи у Босни и Херцеговини од 1463—1851, Godišnjak istorijskog društva BiH I, Sarajevo, 1949.  
 Костић, К. Н., Стара српска трговина и индустрија, Београд, 1940.  
 Kuripešić, B., Putopis kroz Bosnu, Srbiju, Bugarsku i Rumeliju 1530, Sarajevo 1950.  
 Landreau, A. N., — Pickering, W. R., From the Bosphorus to Samarkand Flat—Woven Rugs, Washington, 1969.  
 Larson K., Rugs and Carpets of the Orient, London — New York, 1966.  
 Le tapis art abstrait, Musée des arts décoratifs, Paris, 1955.  
 Lewis, G. G., The practical Book of Oriental Rugs, London, 1921.  
 Matković, P., Putovanja po balkanskom poluotoku za srednjega vijeka, Rad JAZU knj. XLII, Zagreb 1878.  
 Matković, P., Putovanja po balkanskom poluotoku XVI vijeka, Rad JAZU, knj. XLIX, Zagreb, 1878, knj. LV i LVI, 1881, knj. LXII, 1882.  
 Mazzini, E., Tappeti orientali, Livorno, 1947.  
 Meyer—Pünter, C., Der Orient Teppich, Zürich, 1917.  
 Migeon G., Manuel d'art Musulman, Paris, 1927.  
 Мијатовић, Ч., Пре триста година, Гласник српског ученог друштва XXXVI, Београд, 1872.  
 Mostafa M., Turkish Prayer Rugs, Cairo, 1953.  
 Neugebauer, R., Orendi J., Orientalische Teppichkunde, Leipzig, 1923.  
 Neugebauer, R., Troll S., Handbuch der orientalischen Teppichkunde, Leipzig, 1930.  
 Новаковић, С., Хаци Калфа или Катиб Челебија, турски географ XVII века о балканском полуострву, Споменик СКА, XVIII, 1892.

- Oettingen, R. v, proširili Grote—Hasenbalg, W., Meisterstücke orientalischer Knüpfkunst, Berlin, s. a.
- Петровић, М., Финансије и установе обновљене Србије I, Београд, 1901.
- Поповић, Ц., Фрагменти персиских ћилима из XVII века, Гласник Земаљског музеја у Сарајеву, 1955. (сепарат).
- Поповић, Д., Срби у Будиму, Београд, 1952.
- Поповић, Д., Србија и Београд, од Пожаревачког до Будимског мира, Београд, 1950.
- Поповић, Д., Београд кроз векове, Београд, 1964.
- Поповић, С., Путовање по новој Србији, Београд, 1950.
- Rice, D. T., Islamska umetnost, Beograd, 1968.
- Riegl, A., Orientalische Teppiche, Wien, 1892—95.
- Ropers, H., Morgenländische Teppiche, Berlin, 1922.
- С. И. Руденко, Древнейшие в мире художественные ковры и ткани, Москва, 1968.
- Samardžić, R., Beograd i Srbija u spisima francuskih savremenika XVI—XVII veka, Beograd, 1961.
- Sarre, E., Trenkwald H., Anciens tapis d'Orient, Paris, 1927.
- Schlosser, I., The Book of Rugs Oriental and European, New York, 1963.
- Stanković I. Osnovni pojmovi o ćilimarstvu, Zagreb, 1954.
- Стојановић, Љ., Стари српски записи и натписи I, Београд, 1902.
- Тадић, Ј., Дубровчани у Јужној Србији у XVI столећу, Гласник српског научног друштва VII—VIII, Скопље, 1930.
- Tadić, J., Promet putnika u starom Dubrovniku, Dubrovnik, 1939.
- Тадић, Ј., Дубровачка архивска грађа о Београду, Београд САН, 1950.
- Тадић, Ј., Грађа о сликарској школи у Дубровнику XIII—XVI века, Београд, САН, 1953.
- Tattersall, C. E. C., Notes on Carpet—Knotting and Weaving, London, 1949.
- Томић, Ј., Опис двају путовања преко балканског полуострва француског посланика де Хе-а у 1621 и 1626 год., непознатог писца, Споменик СКА XXXVII, Београд, 1900.
- Troll, S., Orientalische Teppiche, Wien, 1951.
- Zigura, A., Covoare turcesti, Bucuresti, 1966.



**ΚΑΤΑΛΟΓ**  
**CATALOGUE**

1954

Επισημαίνεται ότι ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει  
μόνο τα προϊόντα που είναι διαθέσιμα στην Ελλάδα  
και που έχουν λάβει την έγκριση της Α.Α.Α.Ε.

Οι τιμές των προϊόντων είναι οι τιμές λιανικής  
και περιλαμβάνουν το Φ.Π.Α. 10%.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα προϊόντα  
αυτού του καταλόγου, παρακαλούμε να απευθυνθείτε  
στην εταιρεία μας.

Ευχαριστούμε πολύ για το ενδιαφέρον σας και  
επισημαίνουμε ότι οι τιμές των προϊόντων  
αυτού του καταλόγου είναι οι τιμές λιανικής.

Οι τιμές των προϊόντων περιλαμβάνουν το Φ.Π.Α.  
10%.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα προϊόντα  
αυτού του καταλόγου, παρακαλούμε να απευθυνθείτε  
στην εταιρεία μας.

## МАЛОАЗИЈСКИ ТЕПИСИ

1.

Тепих, молитвени — Кула, Мала Азија, крај XVIII, почетак XIX века. Т. I.

Центар мираба украшен стилизованим, звездоликим цветним орнаментом компонованим у виду стуба. По ивицама мираба тече ситнији цветни орнамент. Остали простор централног поља украшавају флорални орнаменти. Украс бордура флорални, недостаје на ужим странама.

Боје: плава, окер, црвена, светлосмеђа, жутозелена.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,60 x 1,24 м.

Инв. бр. 1987

2.

Тепих — Кула, Мала Азија, XIX век. Т. II.

Централно поље украшавају четири октогонална медаљона испуњена геометријским орнаментима. У осталом простору су стилизовани цветови. Бордуре су декорисане стилизованим биљним и геометријским орнаментом.

Боје: љубичастоцрвена, светлозелена, плава, окер, тамносмеђа и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 2,82 x 1,37 м.

Инв. бр. 2004

3.

Тепих, молитвени — Кир Шехир, тзв. „гробље“, Мала Азија, XIX век. Т. III.

Простор мираба испуњава стилизована архитектура и дрвеће у неколико планова без перспективе. Бордуре украшавају стилизовани биљни орнаменти.

Боје: љубичастоцрвена, плава, зелена, жута, теракота, љубичаста, тамномрка, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,73 x 1,12 м.

Инв. бр. 1988

4.

Тепих — Тузла, Мала Азија, крај XIX века. Т. IV.  
Централни правоугаони простор по ивицама украшен кукастим орнаментом. Остали простор испуњава таласасте назубљени и стилизовани цветни орнамент. Бордуре украшавају стилизоване цветне лозице.

Боје: црвена, жута, ружичаста, светлозелена, тамносмеђа и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,50 x 1,00 м.

Инв. бр. 4299

5.

Тепих, молитвени — Бордес, Мала Азија, XIX век. Т. V.  
Горњи део мираба таласаст, са врха се спушта светиљка, са стране украшен цветним стубовима. Простор ван мираба испуњавају стилизовани цветови. Бордуре украшавају стилизовани флорални орнаменти.

Боје: плава, жута, сива, љубичаста, зелена, теракота, окер и бело.

Основа лан и свила, потка памук, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,66 x 1,16 м.

Инв. бр. 1923

6.

Тепих, молитвени — Бордес, Мала Азија, XIX век. Т. VI.  
Центар мираба украшен крупним, стилизованим цветовима, по унутрашњим ивицама ситни цветови, а на врху светиљка. У осталом простору такође цветна стилизација. Декорација бордура флорална.

Боје: светлозелена, црвена, љубичаста, светлоплава, светложута, тамносмеђа и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,85 x 1,20 м.

Инв. бр. 1928

7.

Тепих, молитвени — Бордес, Мала Азија, почетак XX века. Т. VII.  
Мираб украшен цветним орнаментима компонованим у три колоне. Остали простор испуњен ситним стилизованим цветовима. Украшен бордуре, стилизован, флорални.

Боје: тамноплава, светлосмеђа, љубичастоцрвена, смеђа, тиркизноплава и бело.

Основа памук, потка памук, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,76 x 1,15 м.

Инв. бр. 66

8.

Т е п и х — Мала Азија, XIX век. Т. VIII.

Централно поље украшавају четири стилизована букета. Остали простор испуњава стилизовано цвеће. Украс бордура стилизован, биљни.

Боје: црвена, жута, зелена, ружичаста, мрка, плава, сива и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 3,30 x 1,05 м.

Инв. бр. 1936

9.

Т е п и х, молитвени — Тузла, Мала Азија, XIX век. Т. IX.

Степеничасти мираб, украшен у горњем делу ибрицима, а на бочним и доњој страни букетима. Остали простор централног поља декорисан је биљним стилизацијама. Бордуре су испуњене цветним и ситним геометријским орнаментима.

Боје: маслинастозелена, црвена, љубичаста, тамносмеђа и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,60 x 1,16 м.

Инв. бр. 4298

10.

Т е п и х, молитвени — Меџидије? Мала Азија, крај XIX века. Т. X.

Степеничасти мираб украшава кукасти орнаменат и стилизована светиљка у центру је стилизовани ромб. Остали простор испуњавају стилизоване биљке у саксијама.

Боје: црвена, ружичаста, љубичаста, светлоплава, жута, тамномрка и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,44 x 1,02 м.

Инв. бр. 1933

11.

Т е п и х — Мала Азија? крај XIX века. Т. XI.

Средином централног поља, по вертикали теку назубљени, украшени кукама, стилизовани ромбови, остали простор испуњен је геометризованим биљним стилизацијама. Бордуре су украшене стилизованим биљним орнаментом.

Боје: неколико тонова од беле до мрке, необојене вуне.

Основа памук, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 2,00 x 1,30 м.

Инв. бр. 4300

## КАВКАСКИ ТЕПИСИ И БИЛИМИ

12.

Б и л и м — Силе, Кавказ, почетак XIX века. Т. XII.  
Састављен је из две поле, централно поље подељено на 16 правоугаоних површина, испуњених геометризованим „S“ површинама, које украшавају ситни геометријски орнаменти. Узане бордуре декоришу ситни геометријски орнаменти.

Боје: плава, црвена, ружичаста, зелена, жута и бело.

Основа вуна, потка вуна, памук. Сумак.

Димензије: 2,47 x 1,90 м.

Инв. бр. 1941

13.

Б и л и м — Сумак, Кавказ, XIX век. Т. XIII.  
Централно поље украшавају три полигонална медаљона у које су уписани октогони, а у ове стилизовани крстови. Медаљоне испуњавају стилизовани биљни орнаменти, а у централном су стилизације људске фигуре. Остали простор украшавају мањи, звездасти медаљони и стилизовани биљни орнаменти. Бордуре су декорисане геометријским орнаментима.

Боје: теракота, мркоцрвена, мрка, плава, ружичаста, наранџаста, црвена, црна и бело.

Основа вуна, потка вуна. Сумак.

Димензије: 2,00 x 1,48 м.

Инв. бр. 63

14.

Т е п и х — Ширван, Кавказ, XIX век. Т. XIV.  
Централно поље украшавају три степеничаста, полигонална медаљона, испуњена геометријским орнаментима. Остали простор декорисан геометријским орнаментима и стилизованим животињама. Бордуре украшавају стилизовани биљни и геометријски орнаменти.

Боје: плава, црвена, жута и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,52 x 1,26 м.

Инв. бр. 4297

15.

Т е п и х — Ширван, Кавказ, XIX век. Т. XV.

Централно поље испуњавају звездасте стилизоване розете у које су уписани ромбови, а у њих звезде. Бордуре су украшене геометријским орнаментима и стилизованим розетама.

Боје: мрка, плава, љубичаста, жута, зелена, ружичаста и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,50 x 1,20 м.

Инв. бр. 72

16.

Д е о т о р б е — Ширван, Кавказ, XIX век. Т. XVI.

Централно поље украшава полигонални звездолики медаљон испуњен геометријским орнаментима. Остали простор испуњавају стилизовани биљни и геометријски орнаменти. Бордуре украшавају геометријски орнаменти и стилизована биљна лозица.

Боје: тамноплава, црвена, жута, светлоплава, зелена и бело.

Основа вуна, потка вуна. Узлање, клечање, чвор Бордес.

Димензије: 0,76 x 0,70 м.

Инв. бр. 1989

17.

Т е п и х — Ширван, Кавказ, крај XIX века. Т. XVII.

Централно поље необично подељено, у средини полигонални медаљон, по спољној страни украшен кукастим орнаментом, у центру испуњен геометријским орнаментима. Остали простор испуњен ситним стилизованим орнаментом, поређаним по дијагонали. Бордуре украшавају стилизовани биљни и геометријски орнаменти.

Боје: плава, светлосмеђа, црвена и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 2,00 x 1,12 м.

Инв. бр. 79

18.

Т е п и х — Дагестан, Кавказ, XIX век. Т. XVIII.

Централно поље украшавају три већа звездаста медаљона испуњена геометријским орнаментима, остали простор такође. Украс бордура су розете и стилизоване „S“ форме.

Боје: љубичаста, ружичаста, мрка, жута и бело.

Основа памук, потка козја вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,58 x 1,11 м.

Инв. бр. 65

19.

**Б и л и м**, молитвени — Дагестан, крај XIX века. Т. XIX.  
Мираб је украшен обрнуто окренутим стилизованим дрвећем, симетрично распоређеним. Простор око углова мираба красе стилизоване „S“ форме. Остали простор централног поља украшавају октогони испуњени стилизованим орнаментима, што је блиско централноазијској стилизацији. По дужим странама се пружа тракасто развијен кукасти орнамент. На дужим и једној ужој бордури је стилизовани геометријски орнамент, који се на горњој ужој бордури јавља само делом.

Боје: плава, црвена, мрка и бело.

Основа вуна, потка вуна. Клечање.

Димензије: 1,50 x 1,03 м.

Инв. бр. 112

20.

**Б и л и м** — Куба, Чичи, Кавказ, почетак XIX века. Т. XX.  
Централна, правоугаона површина испуњена ситним ромбовима, остали простор украшавају ситни геометријски орнаменти распоређени у хоризонталне траке. Орнаментални украс у бордурама геометријски, али се у бочним бордурама разликује.

Боје: плава, црвена, зелена, жута, теракота, и бело.

Основа вуна, потка вуна, клечање. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 4,03 x 1,35 м.

Инв. бр. 1930

21.

**Б и л и м** (део) — Куба, Чичи, Кавказ, XIX век. Т. XXI.  
Украшен разноврсним геометријским орнаментима, распоређеним у хоризонталне траке неједнаке ширине.

Боје: теракота, црвена, наранџаста, плава, зелена и бело.

Основа вуна, потка вуна. Клечање, пребор.

Димензије: 5,03 x 0,92 м.

Инв. бр. 1940

22.

**Д е о т о р б е** — Куба, Кавказ, XIX век. Т. XXII.  
Централно поље испуњавају ситни геометријски орнаменти, поређани у редове. Бордуре украшавају геометријски орнаменти делови бордуре недостају.

Боје: плава, црвена, жута, зелена, мрка и бело.

Основа вуна, потка вуна. Сумак.

Димензије: 0,50 x 0,46 м.

Инв. бр. 1990

23.

Б и л и м — Кавказ, XIX век. Т. XXIII.

Централно поље испуњавају мањи, степеничасти хексагони; у њима је геометријски орнамент, који се у нешто разуђеном облику јавља у бордуре.

Боје: плава, црвена, светлосмеђа, мрка и бело.

Основа вуна, потка вуна. Клечање.

Димензије: 2,86 x 2,12 м.

Инв. бр. 106

24.

Б и л и м — Кавказ, XIX век. Т. XXIV.

Централно поље испуњено ситним хексагонима укомпонованим у концентричне ромбове. У центру сваког је ситан геометријски орнамент. Бордуре украшавају ситни геометријски орнаменти.

Боје: црвена, црна, наранџаста, светлоплава и светлозелена.

Основа вуна, потка вуна. Клечање.

Димензије: 4,58 x 3,48 м.

Инв. бр. 1991

25.

Б и л и м — Кавказ, XIX век. Т. XXV.

Централно поље украшено геометријским орнаментима, уклопљеним у полигоне који су компоновани по вертикали и наизменично различито орнаментисани. Бордуре украшавају геометријски орнаменти.

Боје: теракота, црна, смеђа, плава, жута, маслинастозелена и бело.

Основа вуна, потка вуна. Клечење.

Димензије: 3,62 x 1,60 м.

Инв. бр. 1982

26.

Б и л и м (део) — Кавказ, XIX век. Т. XXVI.

Билим украшавају геометријски орнаменти, стилизовани ромбови, хексагони, крстови, звезде, распоређени у хоризонталне траке неједнаке ширине.

Боје: тамноплава, тамноцрвена, смеђа, и бело.



Основа вуна, потка вуна. Клечање.

Димензије: 3,36 x 0,77 м.

Инв. бр. 1939

27.

Б и л и м (део) — Кавказ, XIX век. Т. XXVII.

Централно поље испуњено хексагоналним медаљонима, међусобно спојеним, а у њиховим центрима је геометријски кукасти орнамент. Бордуре (са три стране) украшене геометријским орнаментима и стилизованим „S“ облицима.

Боје: љубичаста, наранџаста, ружичаста, плава, зелена, мрка и бело.

Основа вуна, потка вуна. Пребор.

Димензије: 2,24 x 0,82 м.

Инв. бр. 1932

28.

Т е п и х — Казак, Кавказ, XIX век. Т. XXVIII.

У средини централног поља је полигонални степенчасти медаљон, у њега је уписан још један, а у средишту су две розете. Остали простор је испуњен октогонима у које су уписане звезде, и квадратима. Орнаменти бордура су геометријски, делом су оштећене.

Боје: црвена, плава, жута и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,62 x 0,96 м.

Инв. бр. 111

29.

Т е п и х — Казак, тзв. „Орао — Казак“, крај XIX века. Т. XXIX.

Централно поље украшавају два зракаста медаљона испуњена геометризованом биљном стилизацијом. Бордуре украшавају стилизовани флорални и геометријски орнаменти.

Боје: жута, теракота, мрка, зелена, плава, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 2,35 x 1,55 м.

Инв. бр. 1927

## ПЕРСИЈСКИ ТЕПИСИ И БИЛИМИ

30.

Тепих — Кашкај, Персија, XIX век. Т. XXX.  
Централно поље је рашчлањено у систем отворених хексагоналних медаљона међусобно спојених. Испуњено је стилизованим животињама, геометријским, и стилизованим флоралним орнаментима. Остали простор украшавају геометријски и стилизовани флорални орнаменти. Бордуре су декорисане стилизованим геометријским орнаментима.

Боје: тамноплава, мрка, жута, цинобер, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 2,80 x 1,80 м.

Инв. бр. 75

31.

Тепих — Ширас, Персија, крај XIX века. Т. XXXI.  
Средину централног поља украшавају три полигона, постављена један изнад другог, међусобно спојена, декорисана стилизованим полигонима. Овај део уоквирава полигонална површина. Централни простор ван полигона испуњавају стилизовани биљни, животињски и геометријски орнаменти. Бордуре украшавају стилизовани цветни и геометријски орнаменти; делом недостају.

Боје: смеђа, плава, теракота, наранџаста, светлозелена, љубичаста и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 2,94 x 1,94 м.

Инв. бр. 109

32.

Тепих — Ширас, Персија, XIX век. Т. XXXII.  
У средини централног поља је полигонални медаљон украшен розетама. Остали простор испуњавају стилизоване биљне, животињске и људске представе. Бордуре су украшене стилизованим биљним и геометријским орнаментима.

Боје: тамносива, мркоцрвена, тамносмеђа, зелена, светлоружичаста, плава и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 2,10 x 1,49 м.

Инв. бр. 62

33.

Тепих — Карадаг, Персија, XIX век. Т. XXXIII.  
Централно поље испуњавају стилизовани биљни орнаменти и стилизоване животиње. Бордуре украшавају стилизовани биљни, геометријски орнаменти и стилизоване животиње.

Боје: плава, теракота, смеђа, жута, црна, зелена и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,85 x 1,10 м.

Инв. бр. 4296

34.

Тепих — Ферахан, Персија, XIX век. Т. XXXIV.  
Централно поље испуњавају испреплетани ситни геометријски и флорални орнаменти. Троугаоне површине у угловима испуњавају флорални орнаменти и стилизоване животиње. Бордуре украшавају стилизоване лозице; делом недостају.

Боје: мркоцрна, наранџаста, плава, теракота, светлозелена и бело.

Основа памук, потка памук, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,94 x 1,15 м.

Инв. бр. 67

35.

Тепих — Хамадан, Персија, почетак XIX века. Т. XXXV.  
Централно поље украшава пет хексагоналних медаљона различитих димензија, међусобно спојених. Испуњени су стилизованим биљкама и животињама. Остали простор украшавају стилизовани биљни и геометријски орнаменти. Бордуре су испуњене стилизованом лозицом, геометријским орнаментима и стилизованим животињама.

Боје: окер, плава, ружичаста, жута, тамносмеђа.

Основа вуна, потка вуна, руно камиља длака, вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 3,77 x 1,04 м.

Инв. бр. 1934

36.

Тепих — Јораган, Персија, XIX век. Т. XXXVI.  
Централни део тепиха, издвојен од остале површине кукастим орнаментом компонованим у виду полигона, украшава јако геометризван биљни орнамент. У центру звездасти медаљон са розетом, а од њега полазе кракови у виду крста. Бордуре испуњавају стилизовани биљни орнаменти.

Боје: окер, плава, бакарноцрвена, ружичаста, мрка.

Основа памук, потка памук, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,78 x 1,56 м.

Инв. бр. 64

37.

Б и л и м — Сене, Персија, XIX век. Т. XXXVII.

У центру је шестоугаони медаљон на горњој и доњој страни повезан са два троугла. Целу површину централног поља украшавају ситни стилизовани цветови. Бордуре испуњавају стилизовани биљни и геометријски орнаменти.

Боје: црвена, плава, зелена, мрка, жута, љубичаста, цинобер и бело.

Основа вуна, потка вуна. Клечање.

Димензије: 3,12 x 1,75 м.

Инв. бр. 1920

38.

Б и л и м — Сене, Персија, XIX век. Т. XXXVIII.

У центру ћилима је медаљон у облику ромба, испуњен ситним ромбовима са стилизованим цветићима. Остали простор централног поља украшен је ситним стилизованим биљним орнаментом. Украс бордура су геометријски и стилизовани флорални орнаменти.

Боје: жута, плава, црвена, смеђа, светлозелена.

Основа памук, потка вуна. Клечање.

Димензије: 1,95 x 1,22 м.

Инв. бр. 1974

39.

Б и л и м — Сене, Персија, XIX век. Т. XXXIX.

Централно поље испуњавају ситни стилизовани биљни орнаменти. Бордуре су украшене геометријским орнаментима.

Боје: мркоцрна, цинобер, жута, зелена, плава, смеђа, љубичаста и бело.

Основа вуна, потка вуна. Клечање.

Димензије: 6,00 x 0,50 м.

Инв. бр. 1938

40.

Т е п и х — Сене, Персија, почетак XX века. Т. XL.

Цела површина централног поља испуњена је орнаментом палмове крунице, поређаним у хоризонталне редове, а између њих су цветне лозице. Бордуре су орнаментисане вегетабилним орнаментом.

Боје: плава, ружичаста, жута, црна, цинобер, светлозелена и бело.

Основа памук, потка памук, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 2,42 x 1,42 м.

Инв. бр. 61

41.

Тепих — Серабена, Персија, почетак XX века. Т. ХLI.  
Централно поље испуњава ситан орнамент палмова круница, поребан  
у хоризонталне редове. Бордуре украшавају стилизовани биљни и  
геометријски орнаменти.

Боје: ружичаста, светлозелена, црна, бледољубичаста, жута и бело.

Основа памук, потка памук, руно вуна. Узлање, чвор Бордес.

Димензије: 1,68 x 1,06 м.

Инв. бр. 103

42.

Тепих — Султанабад, Персија, крај XIX века. Т. ХLII.  
У центру је фигурална композиција, поворка са посматрачима,  
решена у три плана, површински. У бордурама су цветни орнаменти,  
у широј бордури стилизоване палмете.

Боје: светлоокер, зелена, смеђа, ружичаста, плава.

Основа лан, потка лан, руно свила. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 2,08 x 1,46 м.

Инв. бр. 1921

## ЦЕНТРАЛНОАЗИЈСКИ ТЕПИСИ И БИЛИМИ

43.

Билим — Туркестан, Централна Азија, XIX век. Т. ХLIII.  
Састављен из пет хоризонталних трака, од којих су четири идентичне.  
Орнаменти су геометријски, укомпоновани у траке.

Боје: црвена, теракота, тамноплава, тамносмеђа, и бело.

Основа вуна, потка вуна. Клечање, пребор.

Димензије: 2,31 x 1,83 м.

Инв. бр. 1935

44.

Т е п и х — Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Т. XLIV.

Централно поље испуњава по шест октогона поређаних у три реда, украшених геометријским орнаментима. Између полигона орнаментат „детећи орао“. Централно поље је испресецано линијама које се секу у центрима полигона. Бордуре су украшене геометријским орнаментима, вегетабилном стилизацијом и „канделабрима“.

Боје: љубичастоцрвена, тамноплава, мрка, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,40 x 1,00 м.

Инв. бр. 77

45.

Т е п и х — Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
крај XIX века. Т. XLV.

Централно поље подељено је двома узаним, хоризонталним, орнаментисаним тракама на три дела. У центру сваког је октогон украшен геометријским орнаментима. Бордуре испуњавају геометријски орнаменти и стилизовани цветови.

Боје: мркоцрвена, мрка, тамноплава, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,75 x 0,95 м.

Инв. бр. 69

46.

Т е п и х — Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
XIX век. Т. XLVI.

Централно поље је испуњено нешто развученим октагонима распоређеним у два реда по седам. Међупросторе украшавају медаљони од степеничастих ромбова. Бордуре красе геометријски орнаменти.

Боје: љубичастомрка, плава, црвена, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,93 x 1,25 м.

Инв. бр. 1937

47.

Т е п и х — Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
крај XIX века. Т. XLVII.

Централно поље украшава по шест октогона распоређених у два реда. Орнаменти који их одвајају су геометријски. Бордуре испуњавају геометријске стилизације.

Боје: мркоцрвена, смеђа, тамноплава, бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,66 x 0,96 м.

Инв. бр. 1925

48.

Т е п и х — Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
поч. XX века. Т. XLVIII.

Централно поље украшава у пет редова постављено по једанаест полигона испуњених геометријским орнаментима. У међупросторима је орнамент „летећи орао“. Бордуре су испуњене геометријском стилизацијом и полигонима.

Боје: љубичасторка, мрка, плава, наранџаста, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 3,52 x 2,45 м.

Инв. бр. 78

49.

Т е п и х — Бешир, Туркестан, Централна Азија, XIX век. Т. XLIX.  
Централно поље је подељено на мале четвороугле украшене октогонима, а ови осмокраким звездама. Бордуре испуњавају ситни геометријски орнаменти; делом недостају.

Боје: тамнотеракота, смеђа, зелена, плава, жута, црвена и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 2,05 x 1,50 м.

Инв. бр. 1983

50.

Т е п и х — молитвени, Јомуд — Хачлу, Туркестан, Централна Азија,  
XIX век. Т. L.

Централно поље је подељено ширим хоризонталним орнаментисаним појасом на три дела. Горњи и доњи пресецају три орнаментисана вертикална појаса, средњи су у виду мираба. Простор између њих испуњавају „канделабри“. Орнаменти централног поља и бордура су геометријски и сасвим геометризовани вегетабилни.

Боје: сивосмеђа, тамносмеђа, тамноплава, жута, љубичастоцрвена,  
ружичаста, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,52 x 1,36 м.

Инв. бр. 74

51.  
Т е п и х — Авган, Туркестан, Централна Азија, XIX век. Т. LI.  
Централно поље је украшено са по седам октогона поређаних у три реда. Испуњени су геометријским орнаментима и тролистима. Бордуре су украшене геометријским орнаментима и розетама.

Боје: црвена, мрка, мркоцрвена, плава, жута, зелена и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 3,17 x 2,17 м.

Инв. бр. 70

52.  
Т е п и х — Авган, Туркестан, Централна Азија крај XIX века. Т. LII.  
Централно поље украшава у два реда распоређено по шест октогона, нешто развучених у ширину. Испуњени су геометријским орнаментима и тролистима. У међупросторима су ромбови украшени кукама и укрштени тролисти. Бордуре су испуњене геометријским орнаментима.

Боје: љубичастоцрвена, плава, окер, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 2,34 x 2,04 м.

Инв. бр. 2193

53.  
Т е п и х — Белуџистан, Туркестан, Централна Азија, XIX век. Т. LIII.  
Централно поље је подељено орнаментисаним тракама на четири површине, у центру сваке се налази „дрво живота“. Бордуре украшавају геометријски орнаменти.

Боје: мрка, цинобер, тамноплава, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,58 x 1,22 м.

Инв. бр. 68

54.  
Т е п и х — молитвени, Белуџистан, Туркестан, Централна Азија, крај XIX века. Т. LIV.  
Средина централног поља је украшена „дрветом живота“ са звездасто стилизованим цвећем. Поред њега су два стабла нешто краћа. Бордуре испуњавају геометријски орнаменти, а у горњим угловима је стилизација шаке.

Боје: кобалтплава, теракота, окер, мрка, мркоцрвена, и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,48 x 0,84 м.

Инв. бр. 71



55.

Т е п и х — Белуџистан, Туркестан, Централна Азија, крај XIX века.  
Т. LV.

Централно поље испуњавају звездолике розете, међусобно повезане, распоређене у правилним размацима. Бордуре украшавају геометризоване розете и „трчећи пас“.

Боје: тамноплава, тамноцрвена, окер, и бело.

Основа вуна, покта вуна, руно вуна, камиља длака. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 1,93 x 1,25 м.

Инв. бр. 4295

56.

Т е п и х — Кашгар, тзв. Самарканд, Туркестан, Централна Азија,  
XIX век. Т. LVI.

Централно поље украшавају три медаљона, два кружна а средњи је вијугаво кривих линија. Испуњени су геометријским и стилизованим флоралним орнаментима. Остали простор украшавају разубени крстови, свастике, стилизовани слепи миш и саксија са цвећем. Бордуре су испуњене геометријским и геометризованим флоралним орнаментима.

Боје: плава, љубичаста, ружичаста, смеђа, жута, светлозелена и бело.

Основа вуна, потка вуна, руно вуна. Узлање, чвор Сене.

Димензије: 3,62 x 1,94 м.

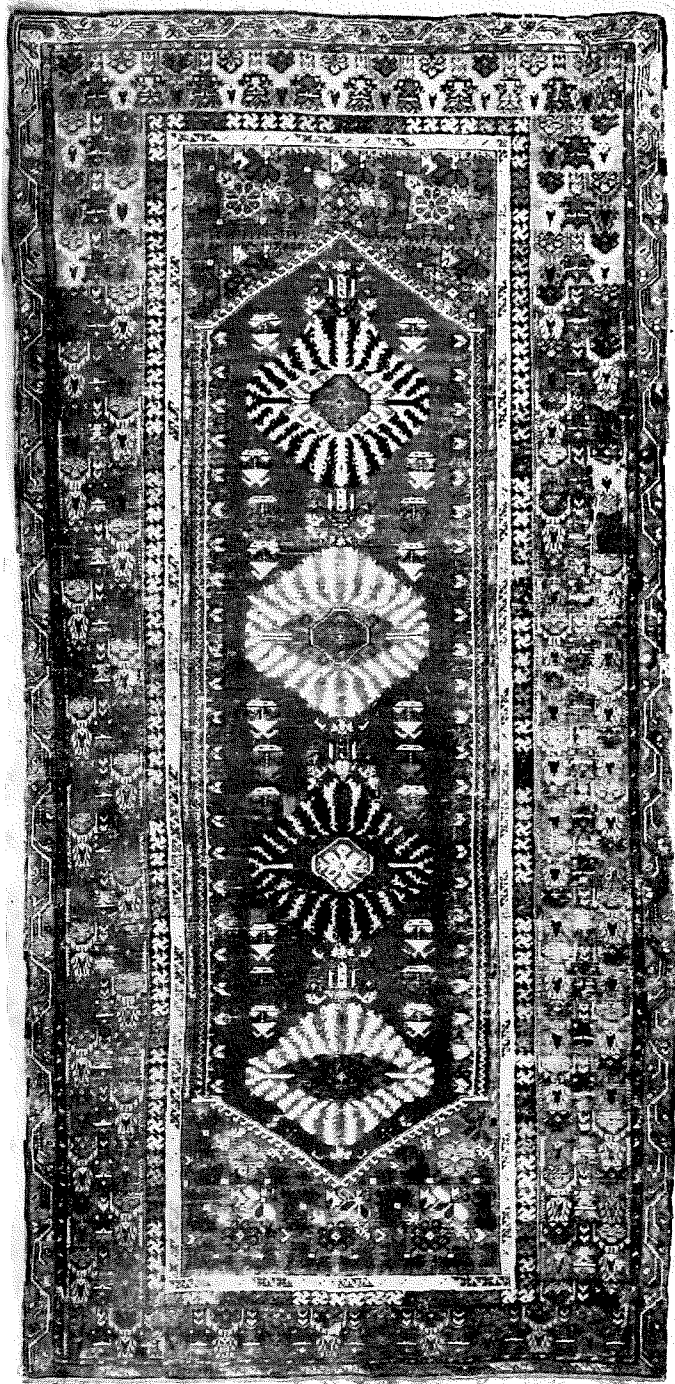
Инв. бр. 76

**REPRODUCTIONS  
РЕПРОДУКЦИЈЕ**



Т. I. Модитвени тепих Кула, Мала Азија, крај XVIII, почетак XIX века.

Prayer rug, Kula, Asia Minor, late 18th — early 19th century.



Т. II. Тепих, Кула, Мала Азија, XIX век.  
Rug, Kula, Asia Minor, 19th century.



Т. III. Молитвени тепих, Кир Шехир, Мала Азија, XIX век.  
Prayer rug, Kirshehir, Asia Minor, 19th century.



Т. IV. Тепих, Түзла, Мала Азија, крај XIX века.  
Rug, Tuzla, Asia Minor, late 19th century.

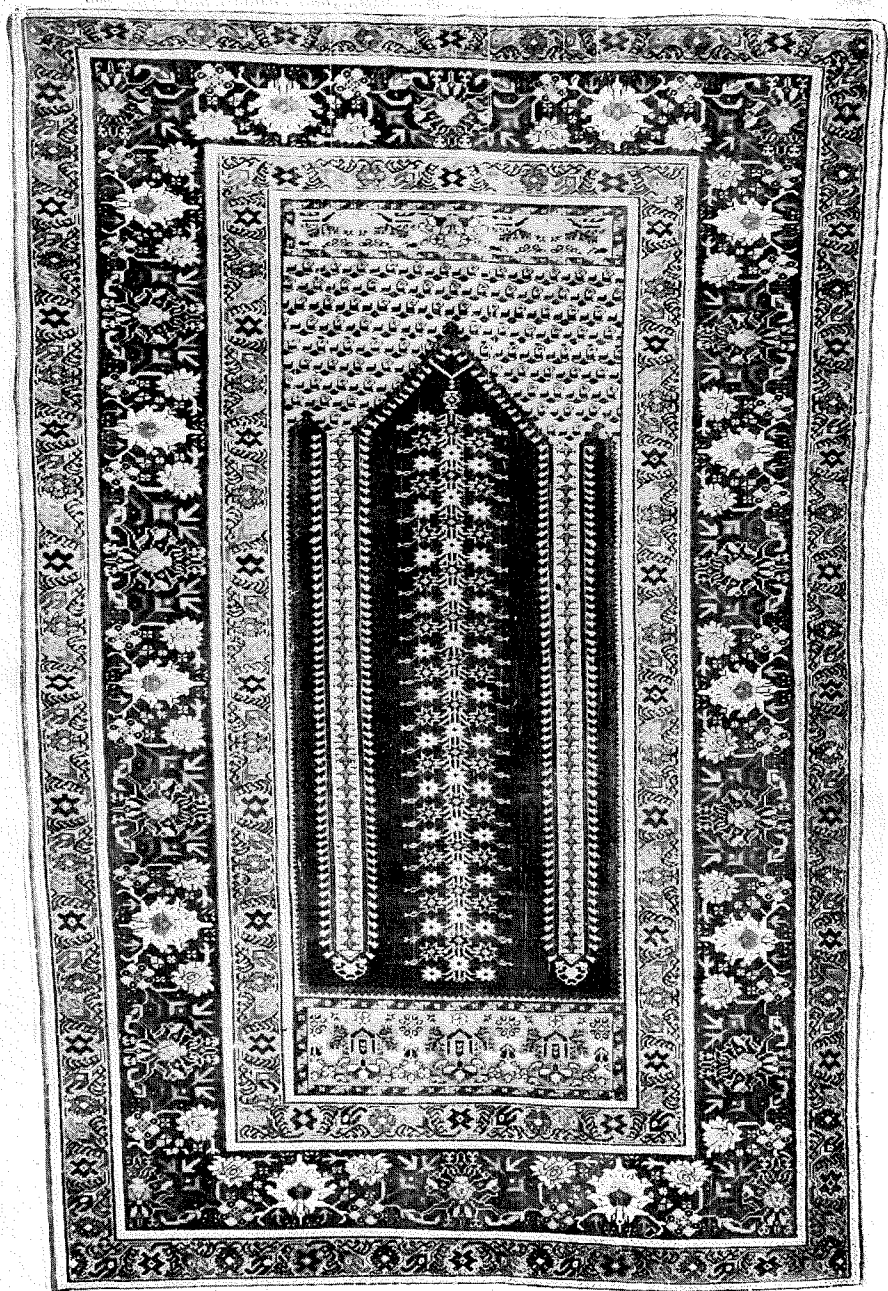


Т. V. Молитвени тепих, Бордес, Мала Азија, XIX век.  
Prayer rug, Ghiordes, Asia Minor, 19th century.

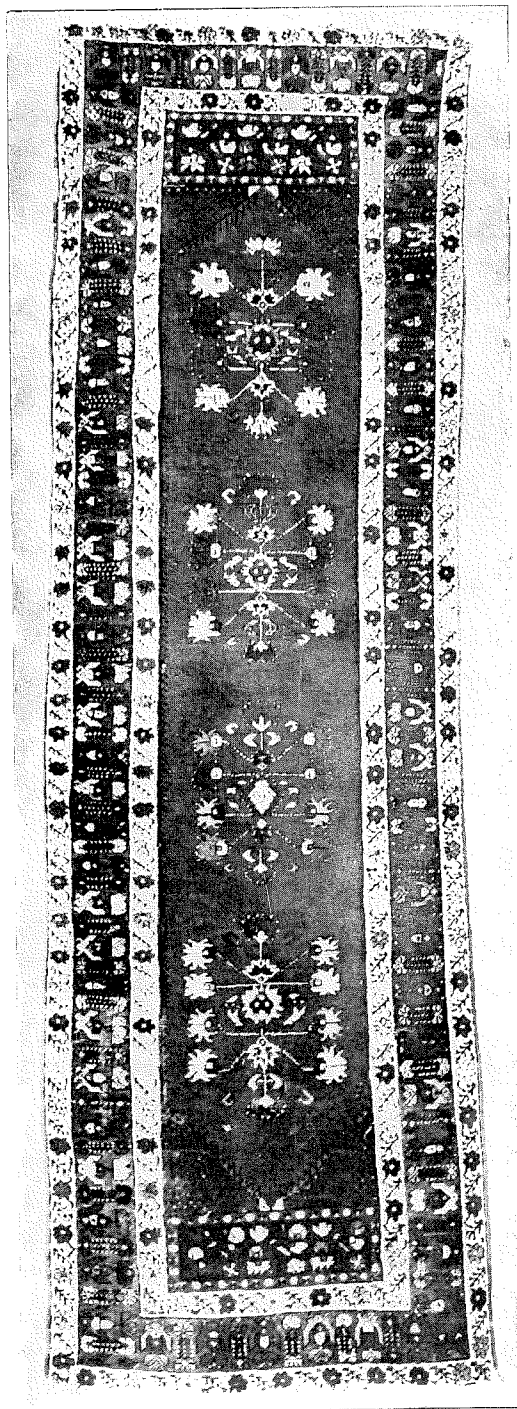


Г. VI. Молитвени тепих, Бордес, Мала Азија, XIX век.  
Prayer rug, Ghiordes, Asia Minor, 19th century.

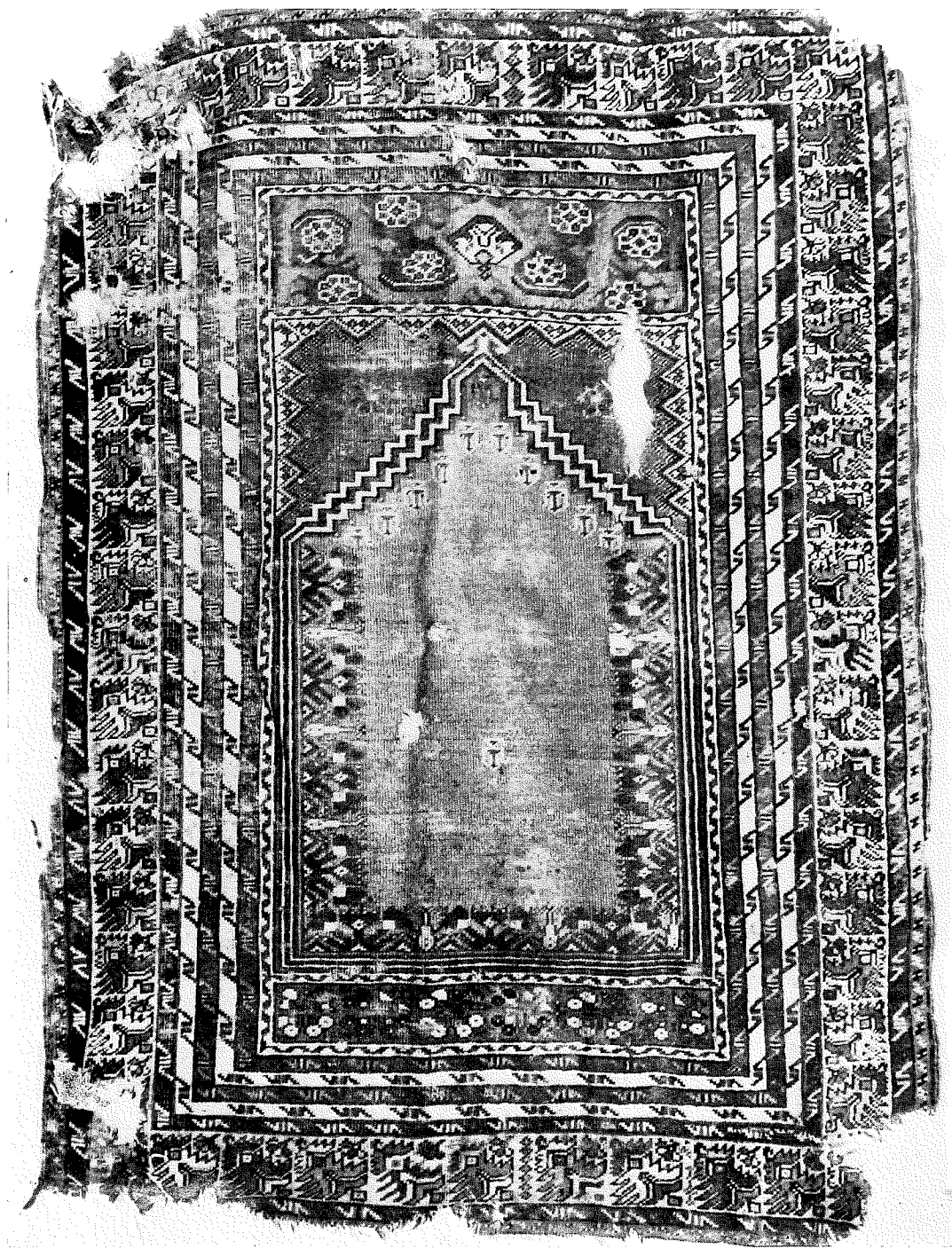




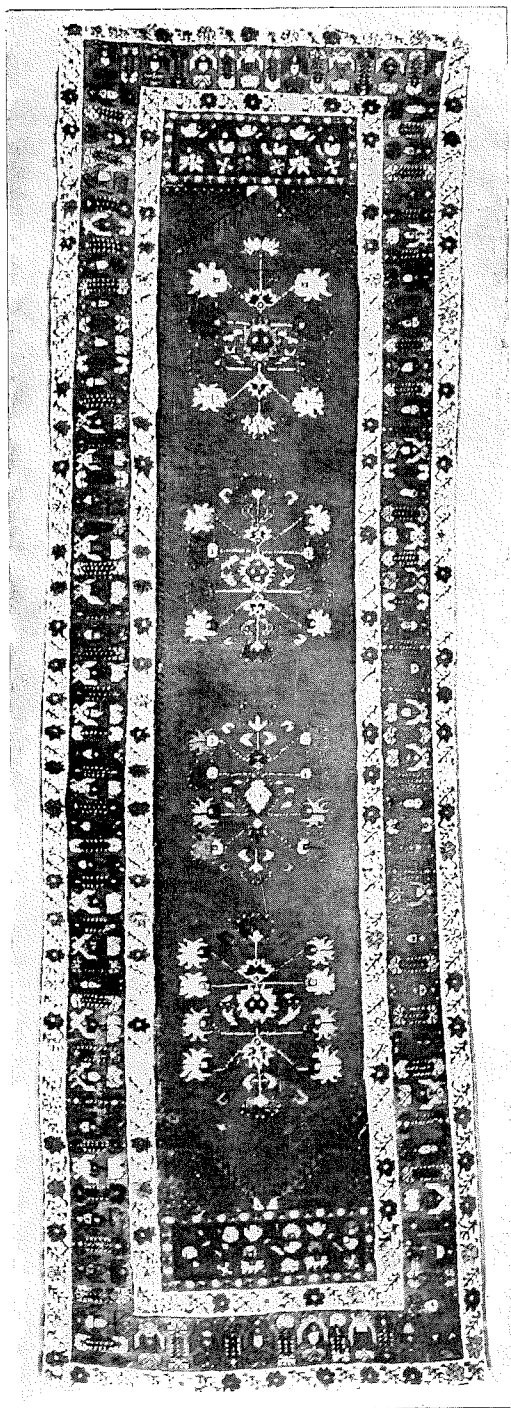
Т. VII. Молитвени теших, Бордес, Мала Азија, почетак XX века.  
Prayer rug, Ghiordes, Asia Minor, early 20th century.



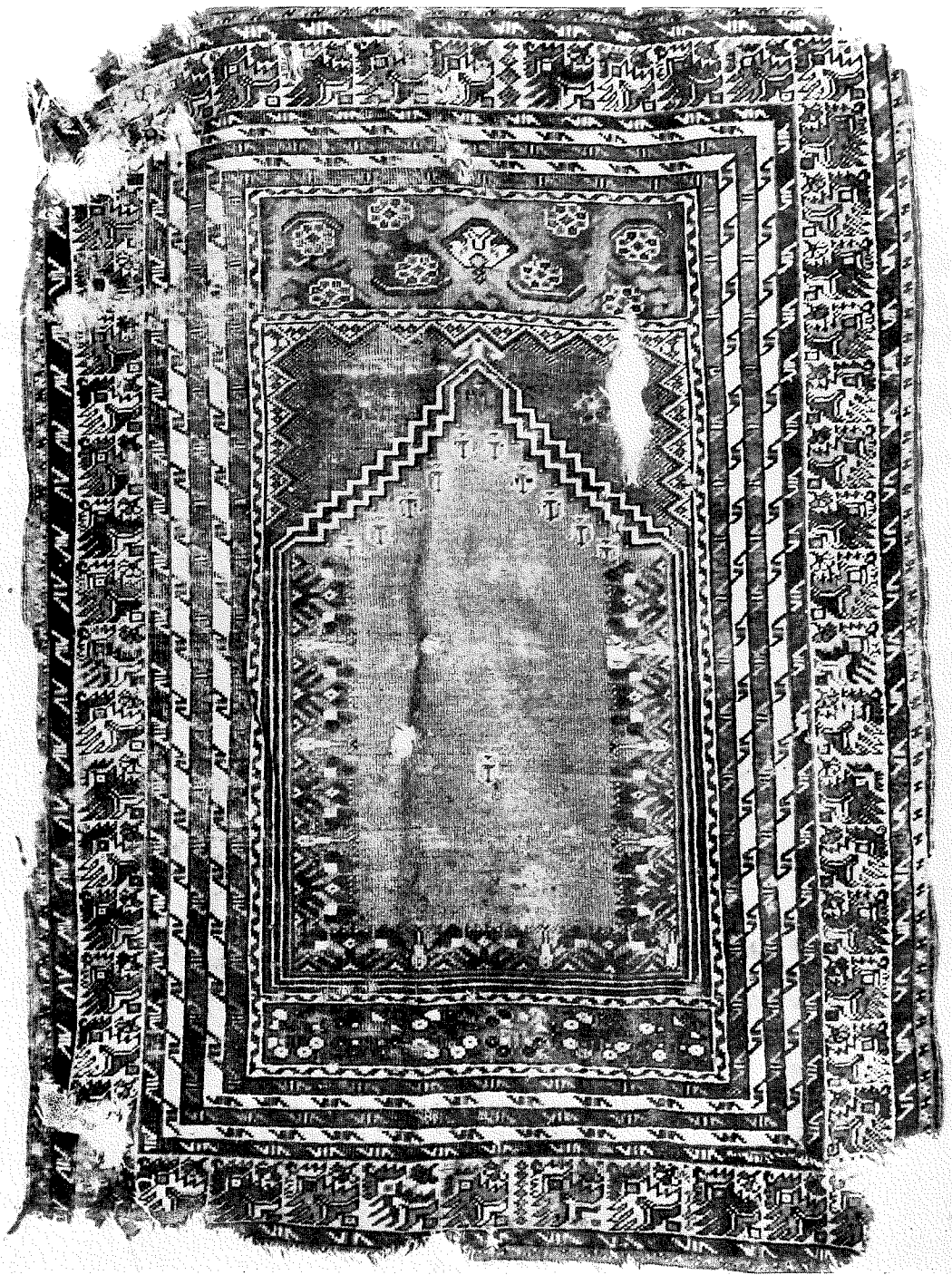
Т. VIII. Тепих, Мала Азија, XIX век.  
Rug, Asia Minor, 19th century.



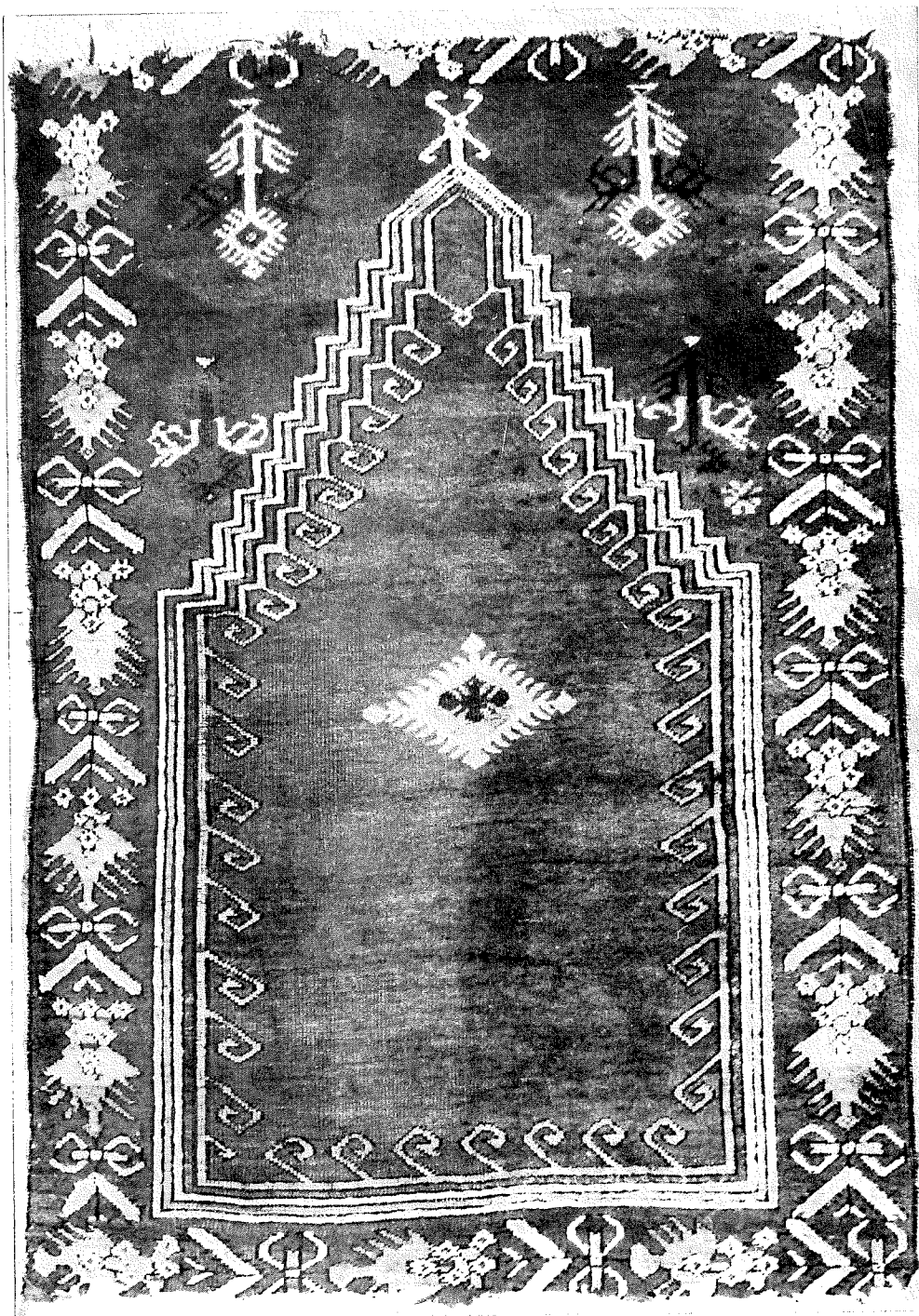
Т. IX. Молитвени тепих, Тузла, Мала Азија XIX век.  
Prayer rug, Tuzla, Asia Minor, 19th century.



Т. VIII. Тепих, Мала Азија, XIX век.  
Rug, Asia Minor, 19th century.



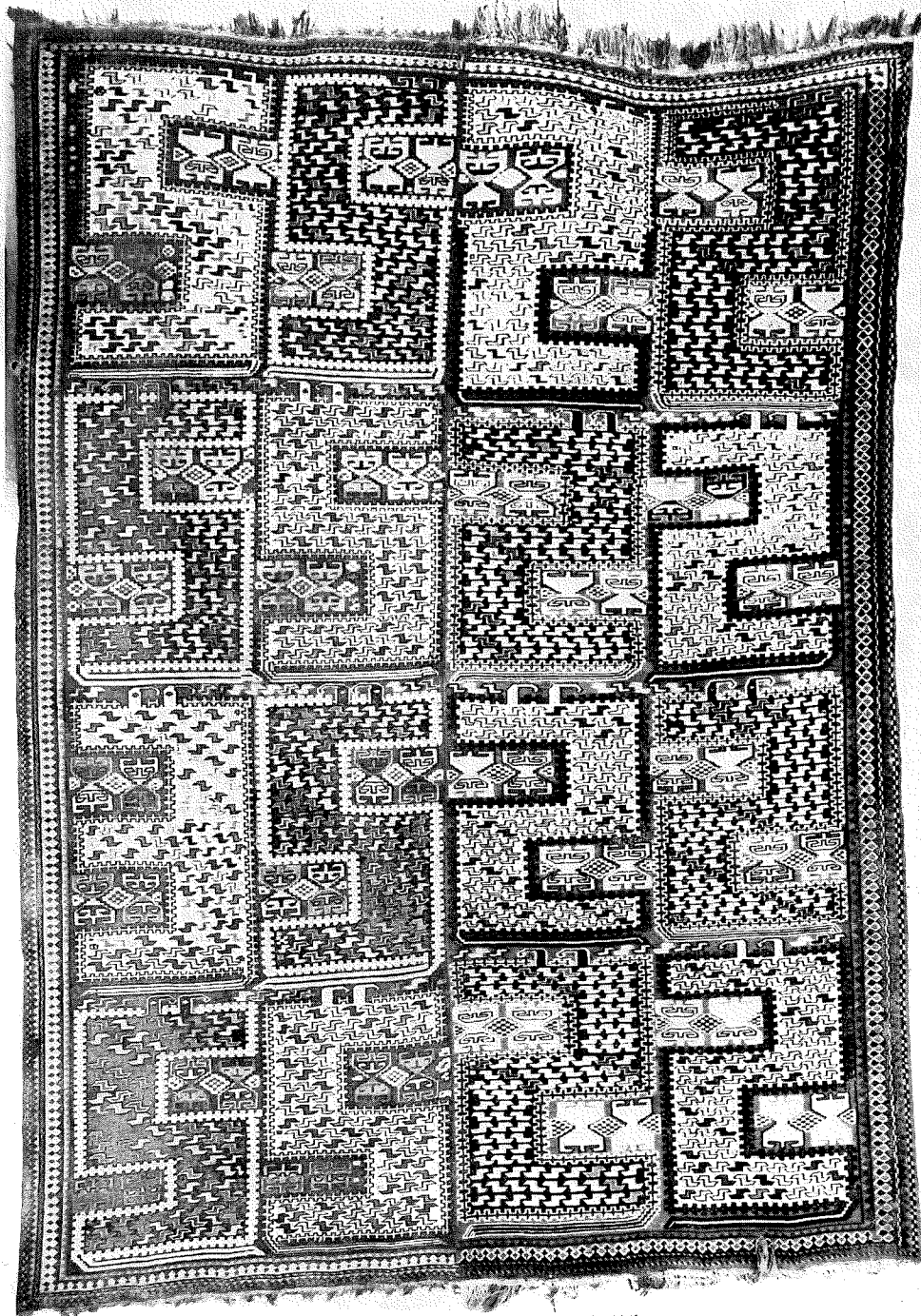
Т. IX. Молитвени тепах, Тузла, Мала Азија XIX век.  
Prayer rug, Tuzla, Asia Minor, 19th century.



Т. Х. Молитвени тепих, Меşидије?, Мала Азија, крај XIX века.  
Prayer rug, Madjidieh? Asia Minor, late 19th century.



Т. XI. Тепих, Мала Азија?, крај XIX века.  
Rug, Asia Minor? late 19th century.



Т. XII. БИЛИМ, Силе, Кавказ, почетак XIX века.  
Carpet, Sileh, the Caucasus, early 19th century.





Т. XIII. Билим, Сумак, Кавказ, XIX век.

Carpet, Sourvak, the Caucasus, 19 th century.



Т. XIV. Тепих, Ширван, Кавказ, XIX век.

Rug, Shirvan, the Caucasus, 19th century.



Г. XV. Тепих, Ширван, Кавказ, XIX век.

Rug, Shirvan, the Caucasus, 19th century.



Т. XVII. Тепих, Ширван, Кавказ, крај XIX века.  
Rug, Shirvan, the Caucasus, late 19th century.

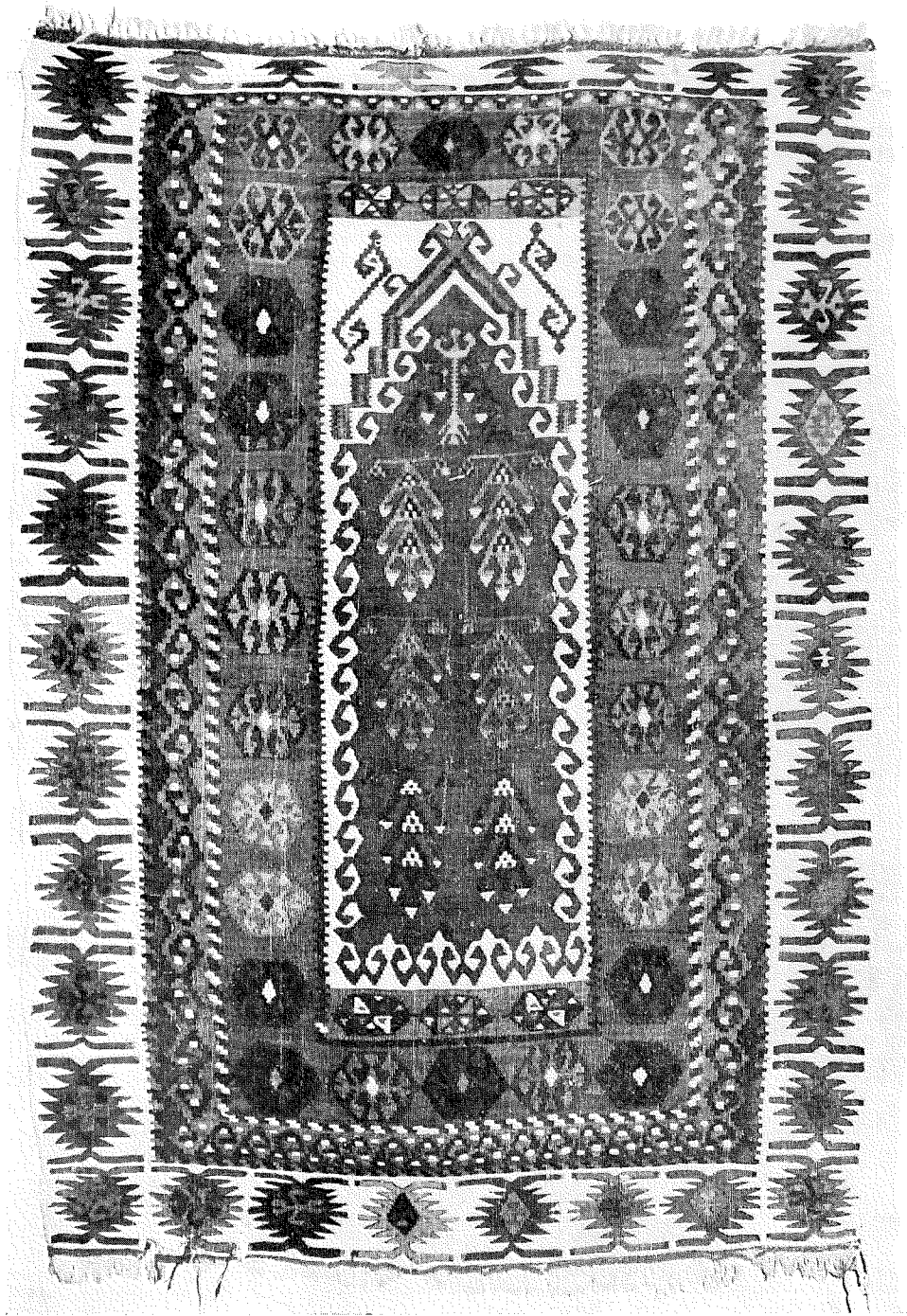


Т. XVI. Део торбе, Ширван, Кавказ, XIX век.

Part of bag, Shirvan, the Caucasus, 19th century.

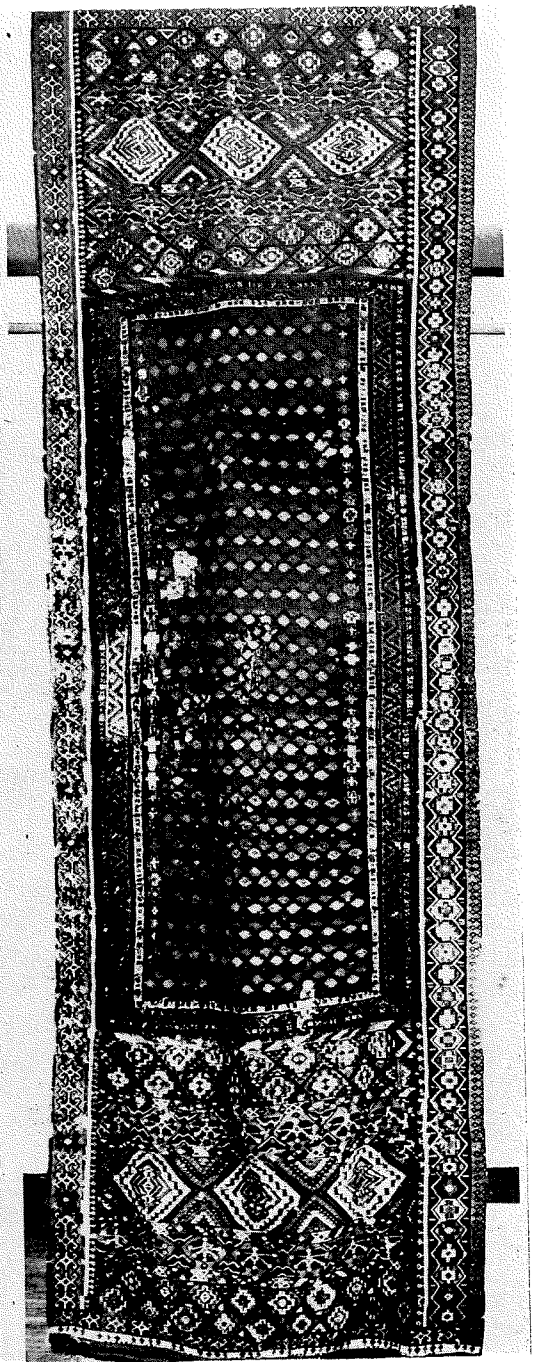


Т. XVIII. Тепих, Дагестан, Кавказ, XIX век.  
Rug, Daghestan, the Caucasus, 19th century.



Т. XIX. Молитвени ћилим, Дагестан, крај XIX века.

Prayer carpet, Daghestan, the Caucasus, late 19th century.



Т. XX. Билим, Куба, Чичи, Кавказ,  
почетак XIX века.

Carpet, Kuba, Chichi, the  
Caucases, early 19th century.





Т. XX. Билим, Куба, Чичи, Кавказ,  
почетак XIX века.  
Carpet, Kuba, Chichi, the  
Caucases, early 19th century.



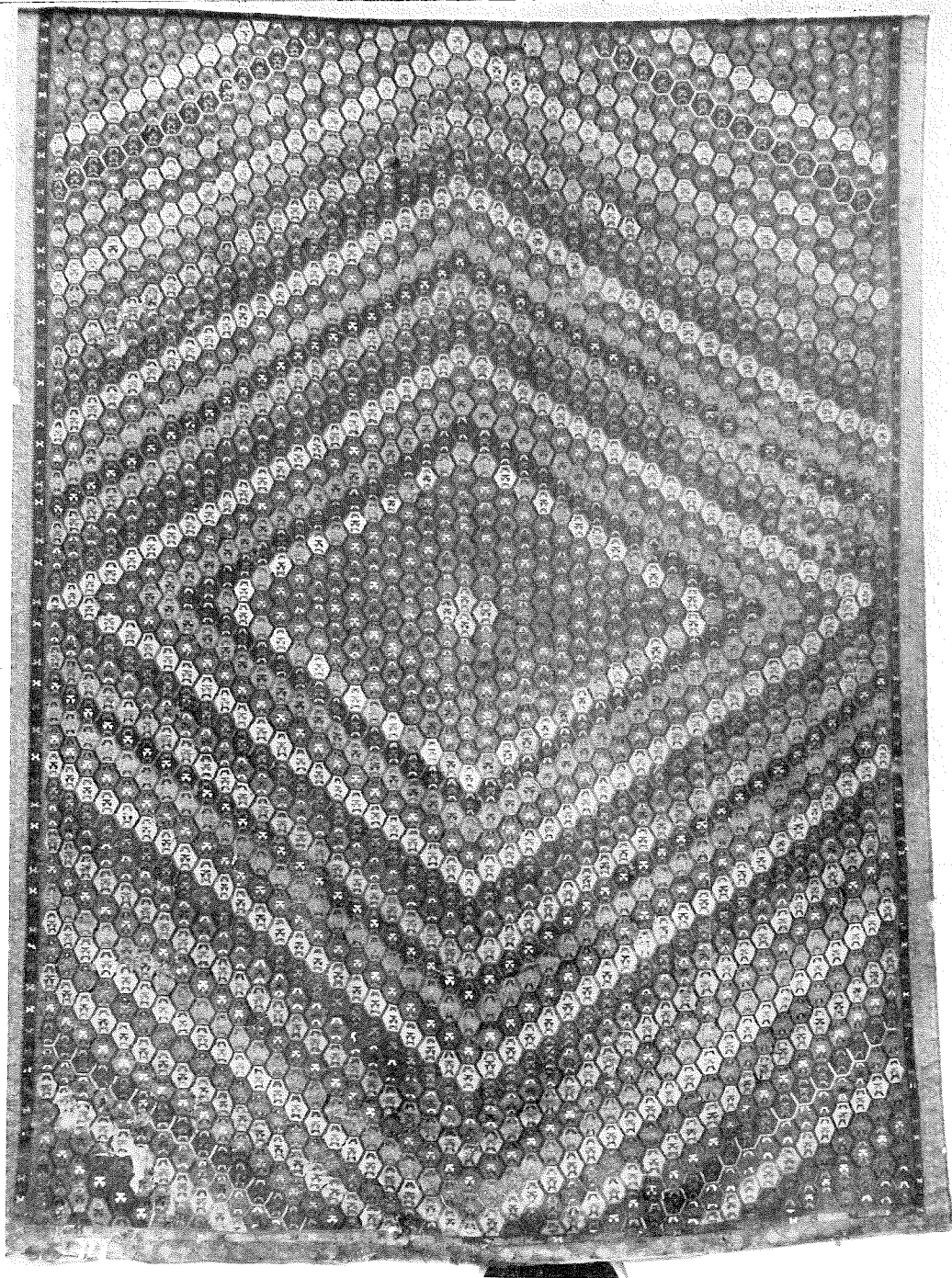
Т. XXII. Део торбе, Куба, Кавказ, XIX век.

Part of bag, Kuba, the Caucasus, 19th century.

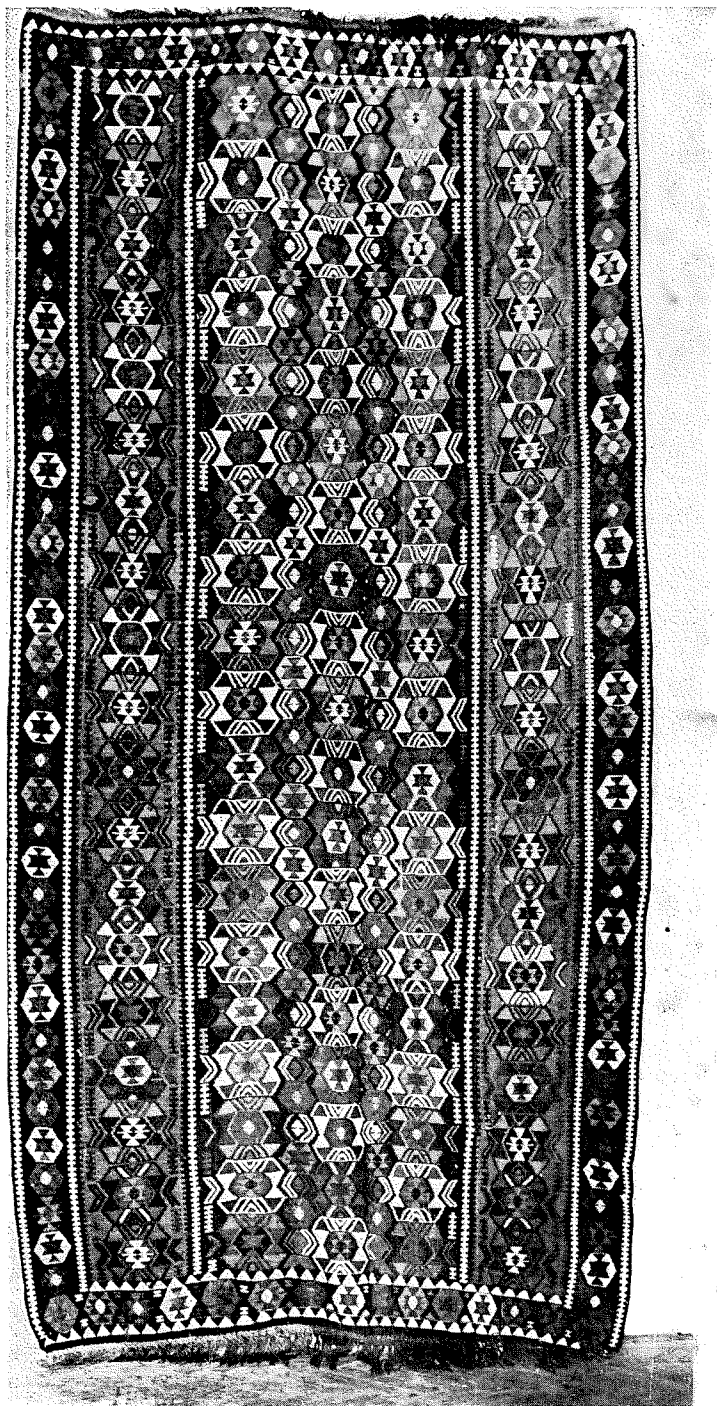


Т. XXIII. БИЛИМ, Кавказ, XIX век.

Carpet, the Caucasus, 19th century.



Т. XXIV. Билим, Кавказ, XIX век.  
Carpet, the Caucasus, 19th century.



Т. XXV. Билим, Кавказ, XIX век.

Carpet, the Caucasus, 19th century.



Т. XXVI. Билим, (део) Кавказ, XIX век.  
Carpet (part), the Caucasus, 19th century



Т. XXVII. Билим, (део) Кавказ, XIX век.

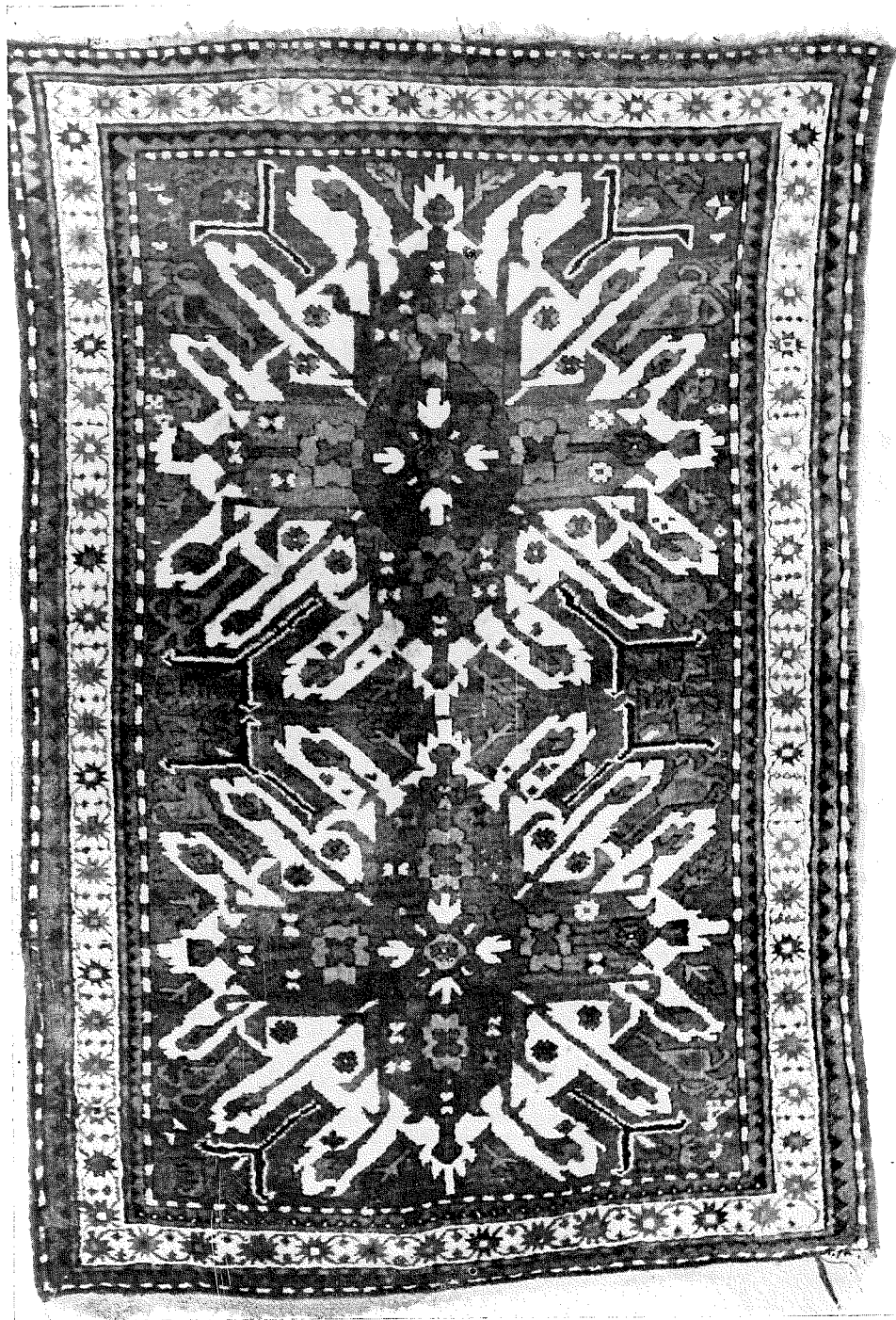
Carpet (part), the Caucasus, 19th century.



Т. XXVIII. Тепих, Казак, Кавказ, XIX век.

Rug, Kazak, the Caucasus, 19th century.





Т. XXIX. Тепих, Казак („Орао“), крај XIX век.  
Rug, Kazak ("Eagle"), late 19th century.



Т. XXX. Тепих, Кашкај, Персија, XIX век.  
Rug, Kashkai, Persia, 19th century.



Т. XXXI. Тепих, Ширас, Персија, крај XIX века.  
Rug, Shiraz, Persia, late 19th century.



Т. XXXII. Тепих, Ширас, XIX век.

Rug, Shiraz, Persia, 19th century.



Т. XXXIII. Тепих, Карадаг, Персија, XIX век.  
Rug, Karadagh, Persia, 19th century.



Т. XXXIV. Тепих, Ферахан, Персија, XIX век.  
Rug, Feraghan, Persia, 19th century.



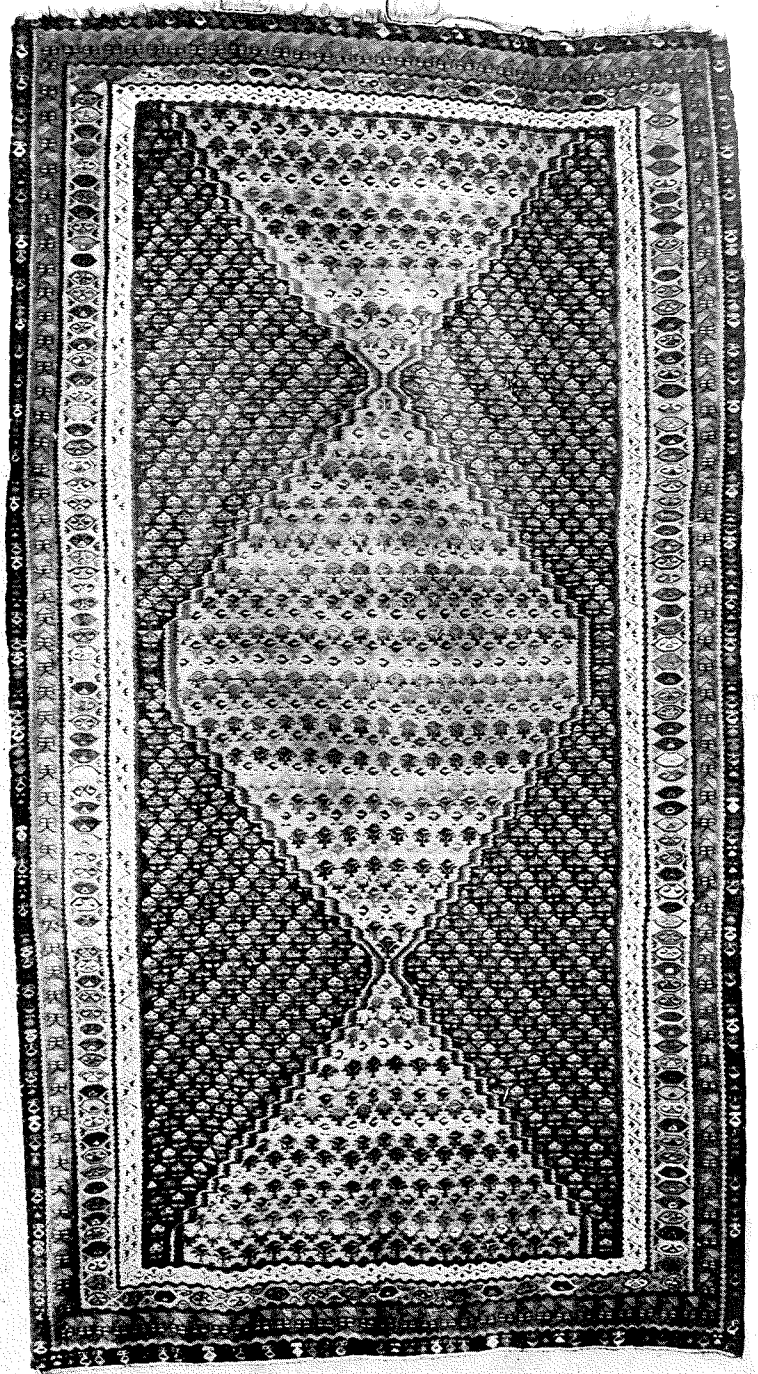
Т. XXXV. Тепих, Хамадан, Персија,  
почетак XIX века.

Rug, Hamadan, Persia, early  
19th century.



Т. XXXVI. Тепих, Јораган, Персија, XIX век.  
Rug, Joshagan, Persia, 19th century.



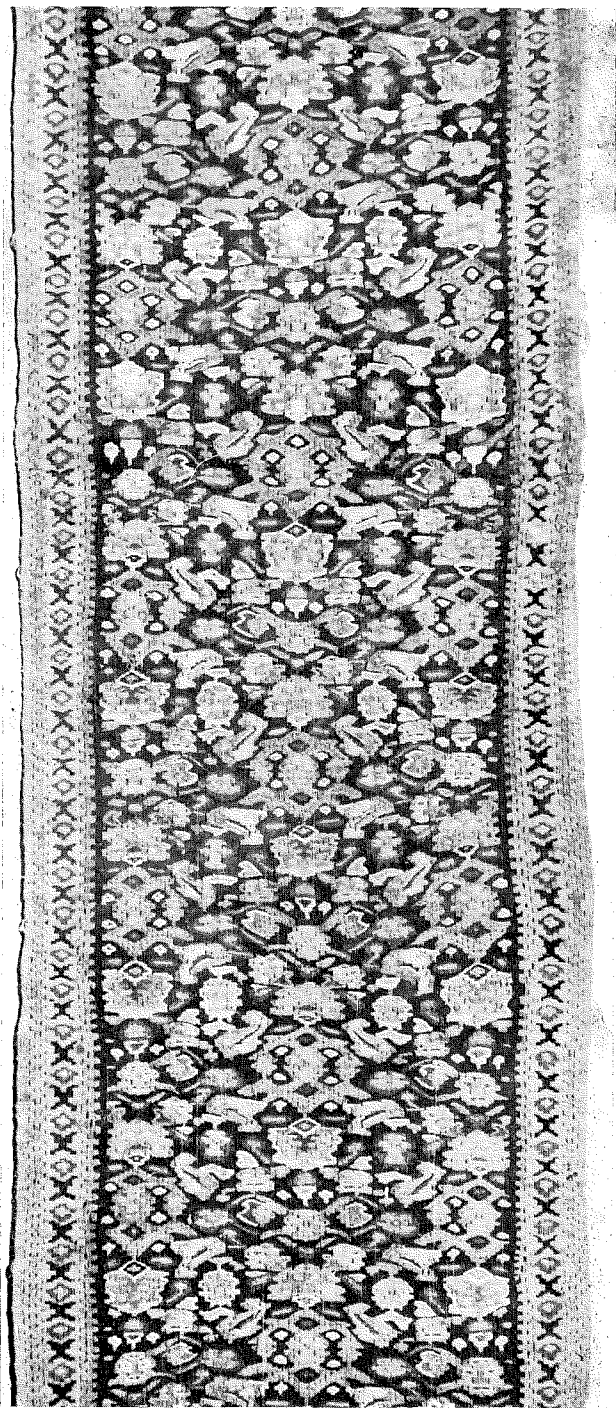


Т. XXXVII. Билим, Сене, Персија, XIX век.

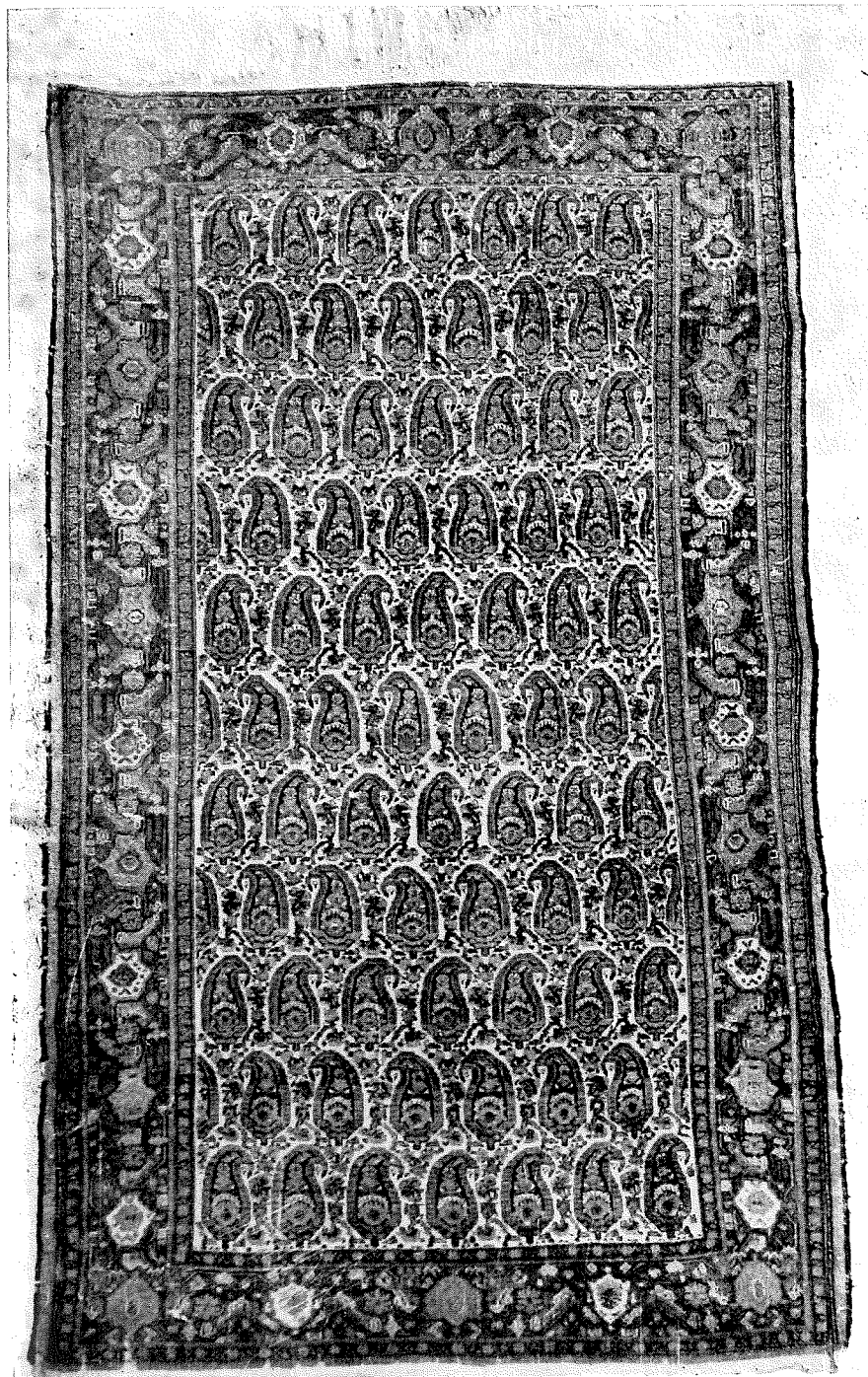
Carpet, Sehna, Persia, 19th century.



Т. XXXVIII. Билим, Сене, Персија, XIX век.  
Carpet, Sehna, Persia, 19th century.



Т. XXXIX. Билим (део), Сене, Персија, XIX век.  
Carpet, (part), Sehna, Persia 19th century.



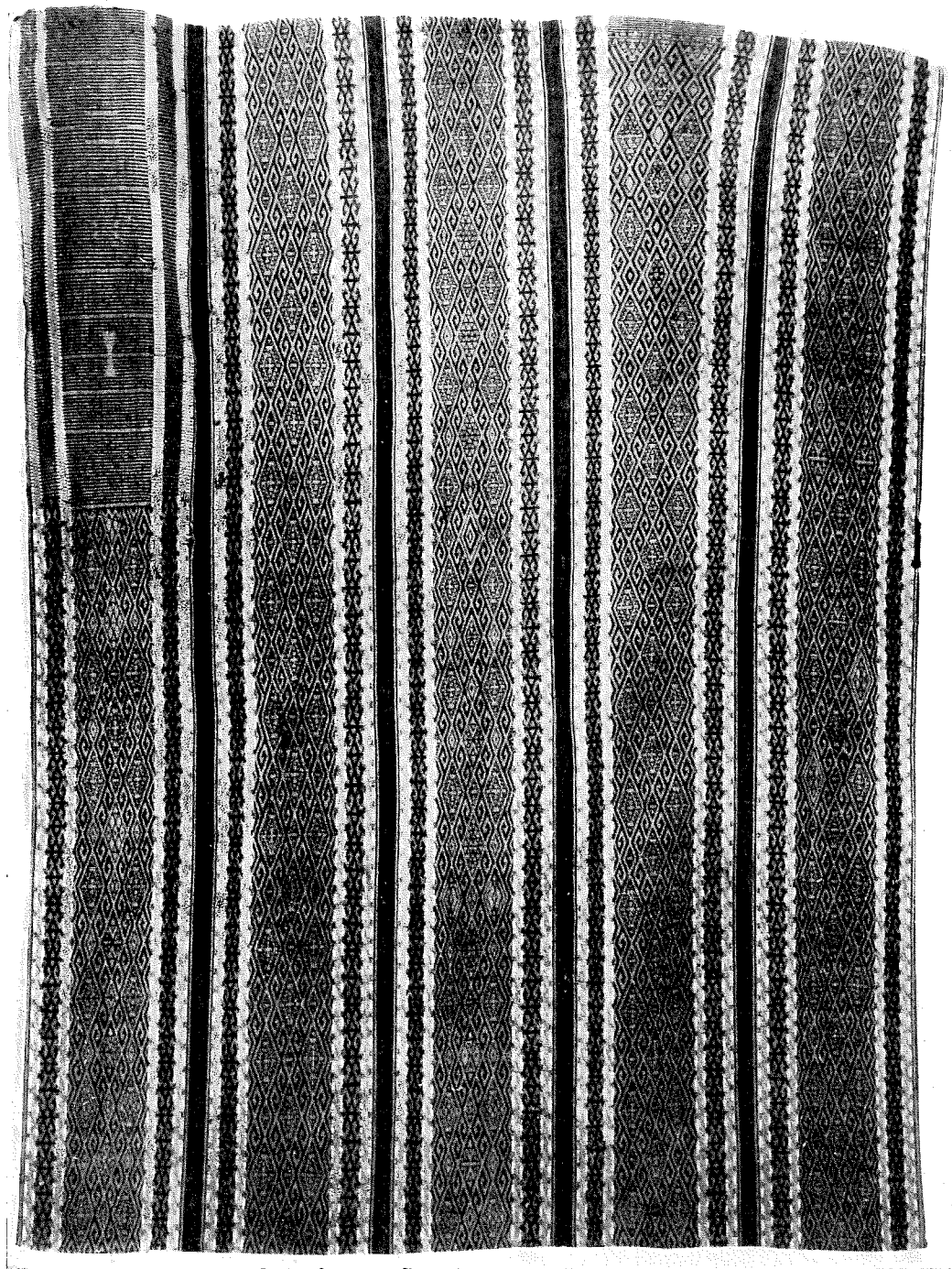
Т. XL. Тепих, Сене, Персија, почетак XX века.  
Rug, Sehna, Persia, early 20th century.



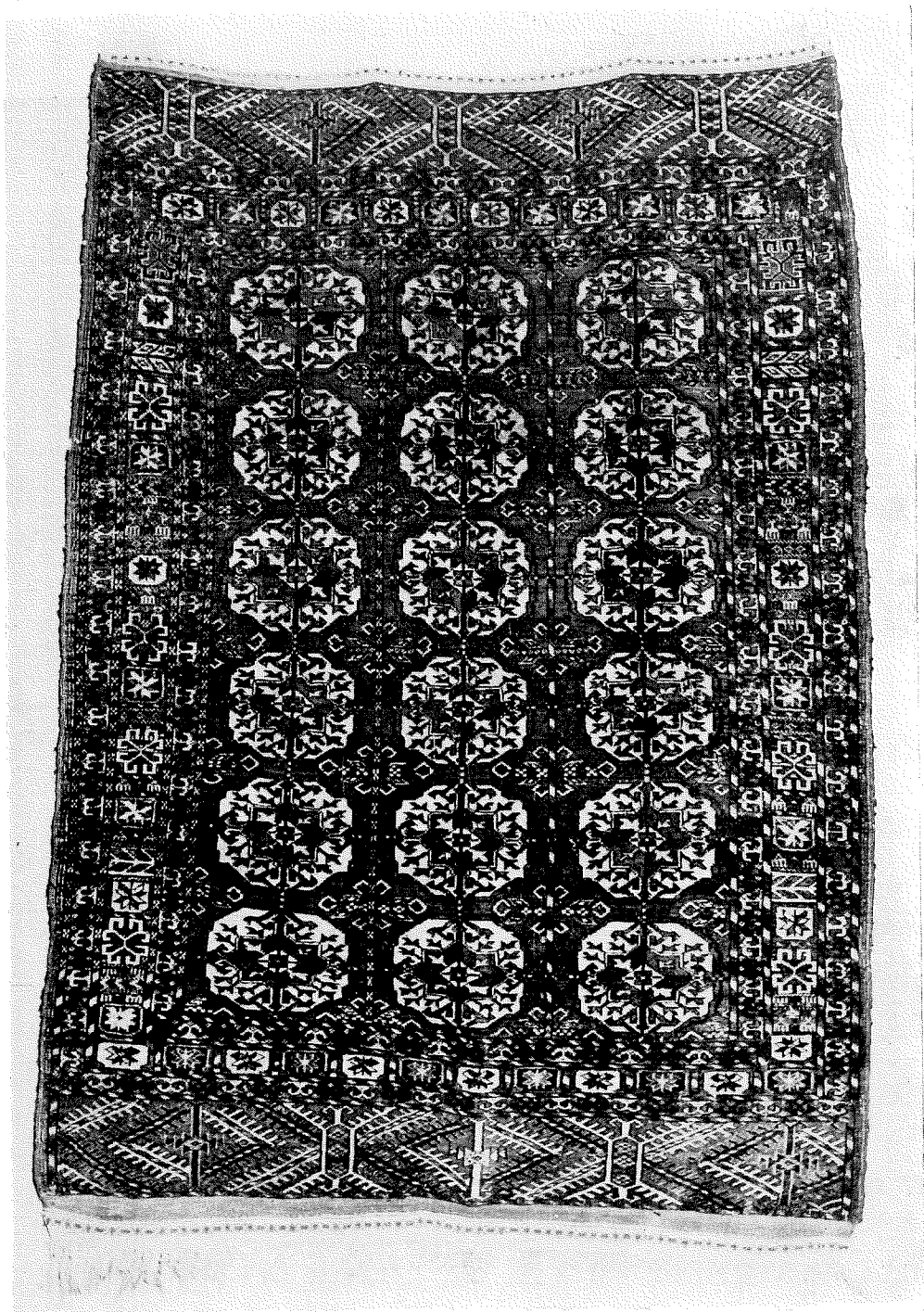
Т. ХЛІ. Тепих, Серабена, Персија, почетак XX века.  
Rug, Sarabend, Persia, early 20th century.



Т. ХЛИЈ. Тепих, Султанабад, Персија, крај XIX века.  
Rug, Sultanabad, Persia, late 19th century.



Т. XLIII. Билим, Түркестан, Централна Азија, XIX век.  
Carpet, Turkestan, central Asia, 19th century.



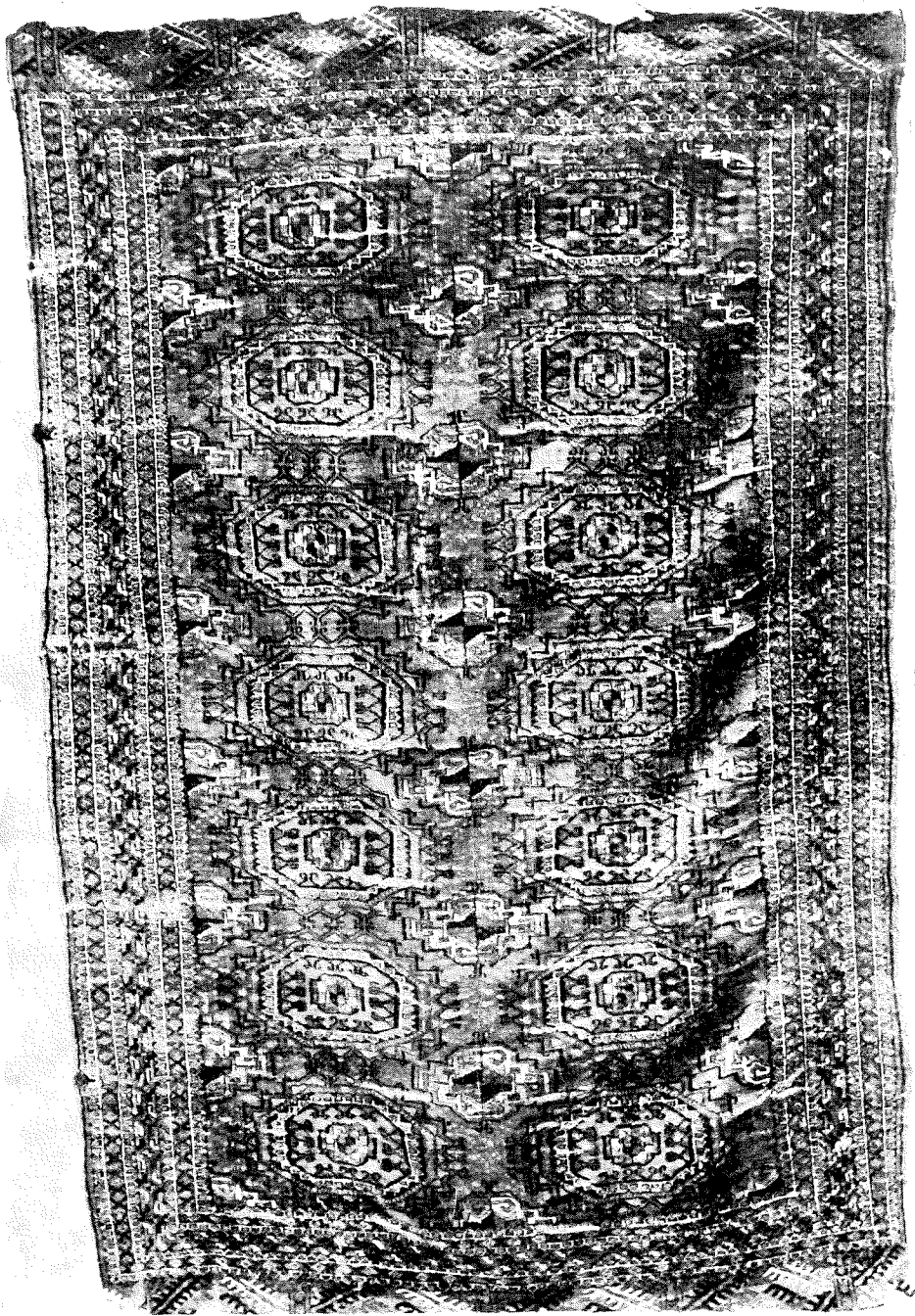
Г. XLIV. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia, 19th century.





Т. XLV. Тепих, Текетуркменски, Туркестан,  
Централна Азија, крај XIX века.

Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia,  
late 19th century.



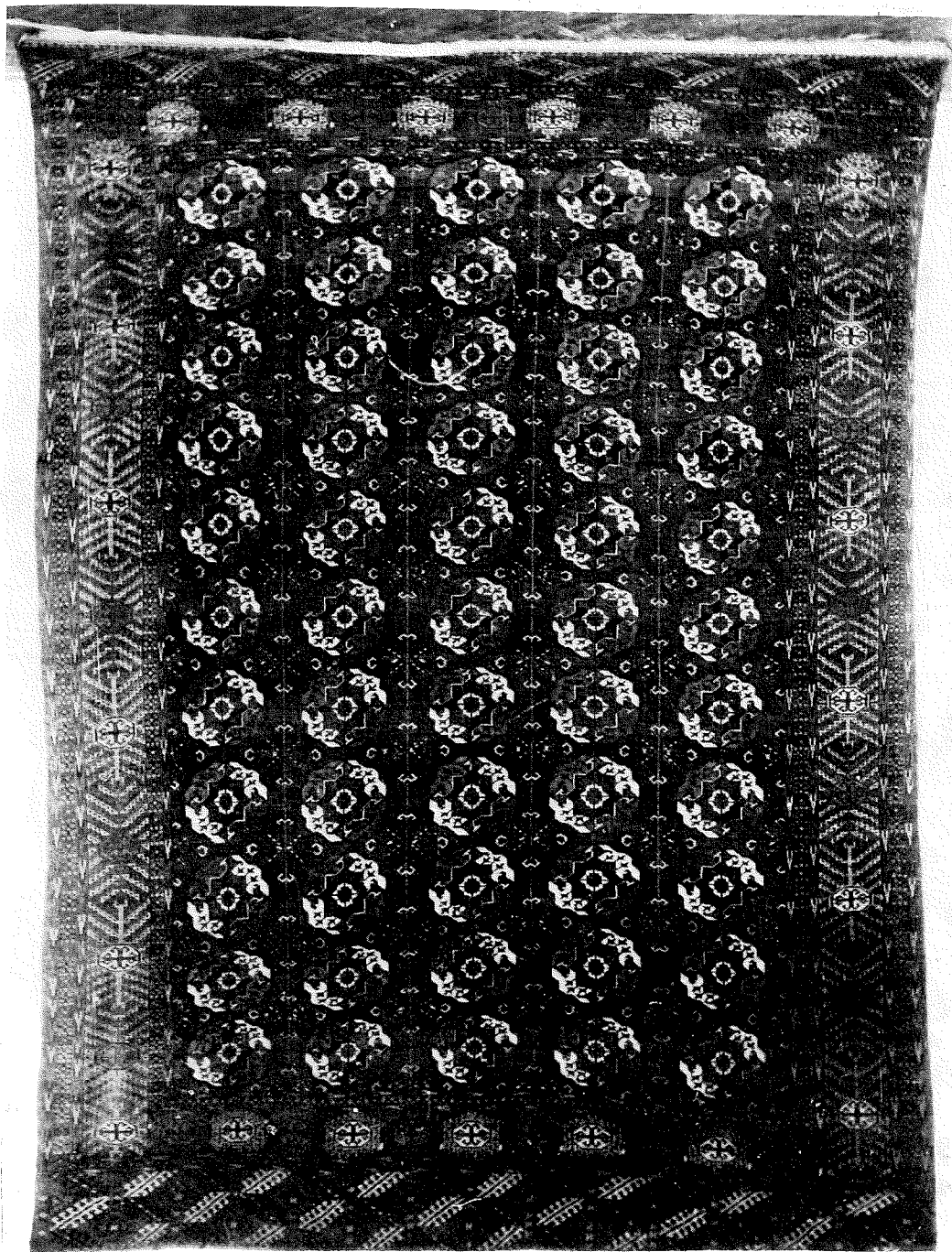
Т. XLVI. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
XIX век.

Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia,  
19th century.



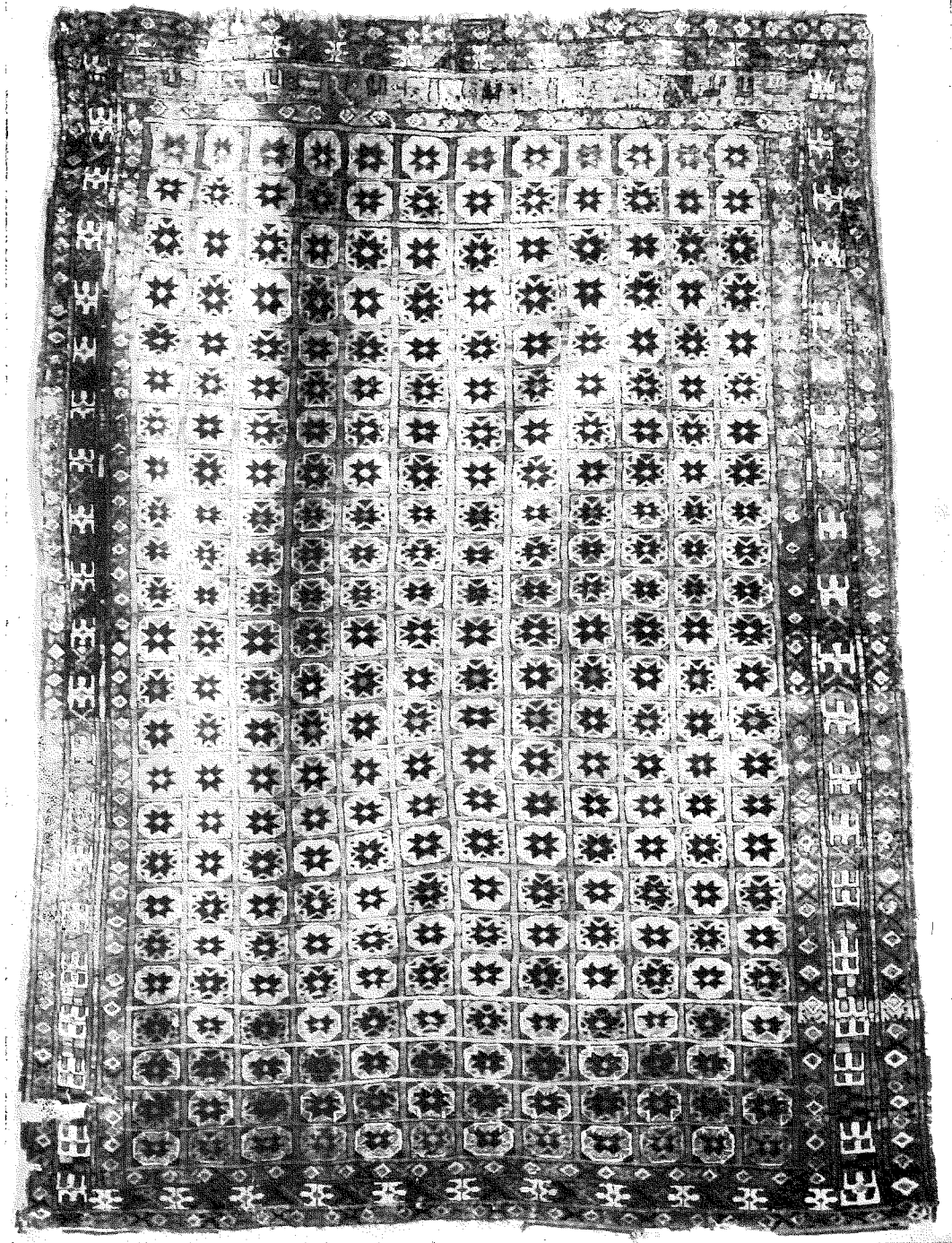
Т. XLVII. Телих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија крај XIX века.

Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia, late 19th century.



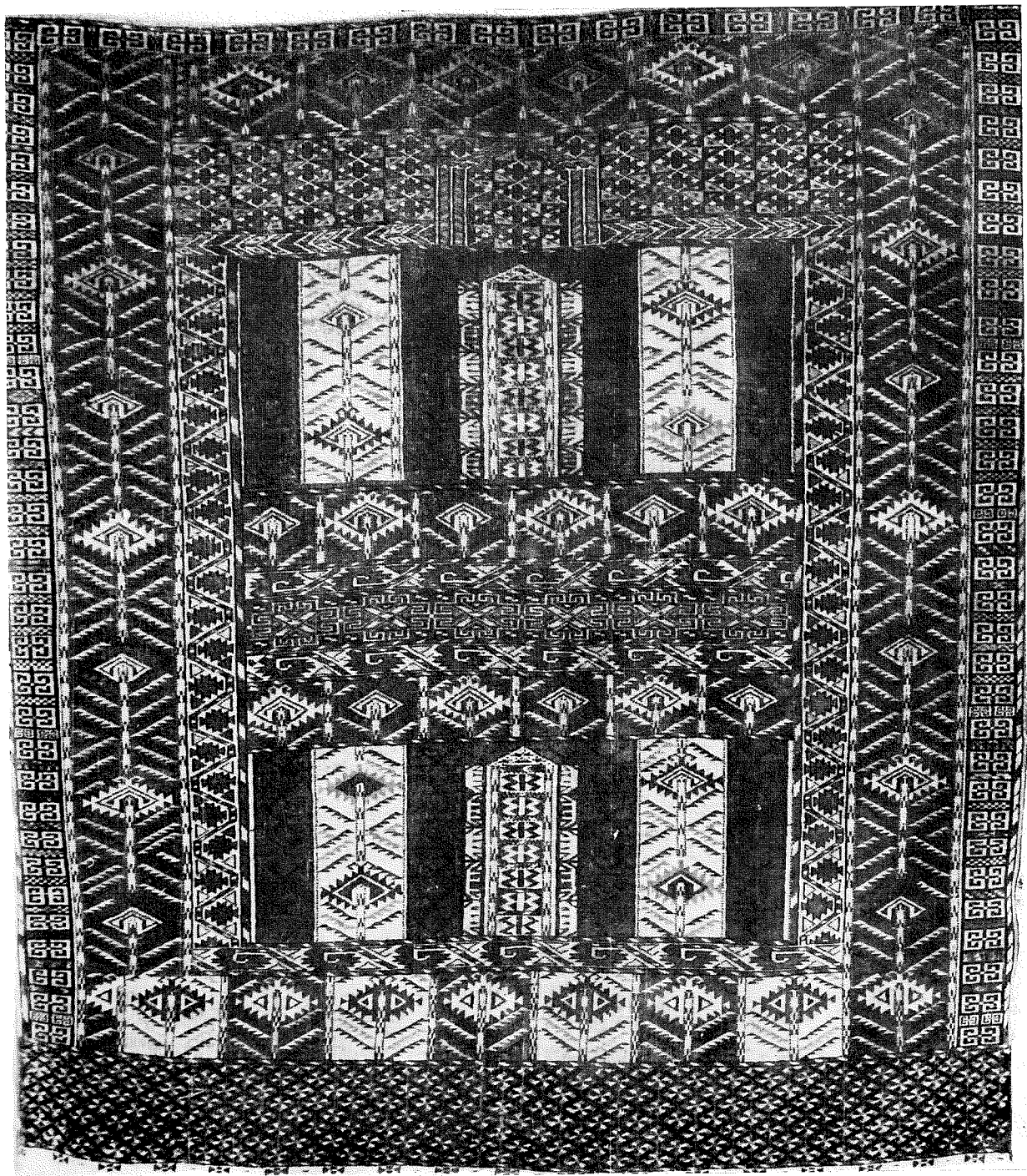
Т. XLVIII. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
почетак XX века.

Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia,  
early 20th century.

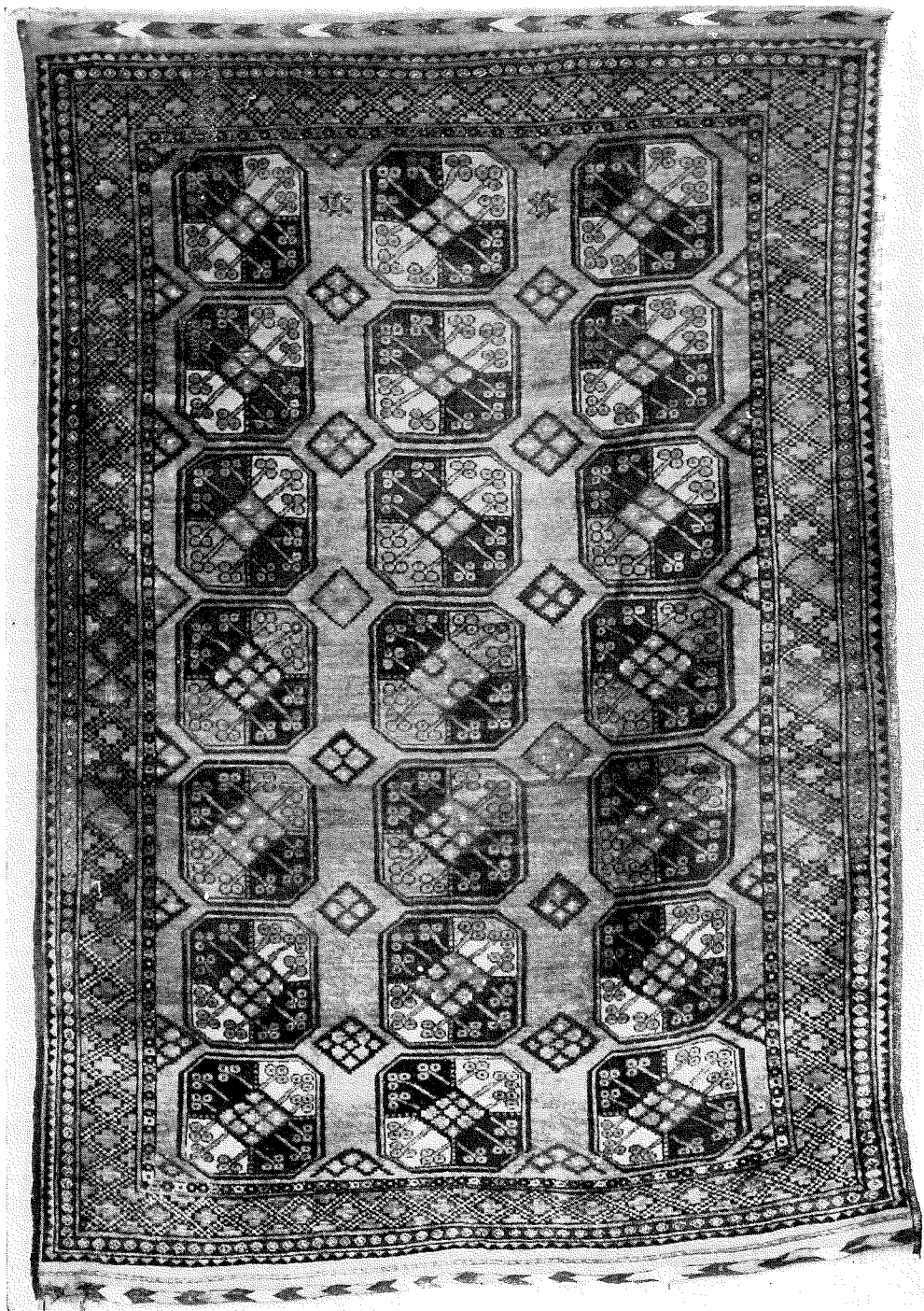


Т. XLIX. Тетих, Бешир, Туркестан, Централна Азија, XIX век.

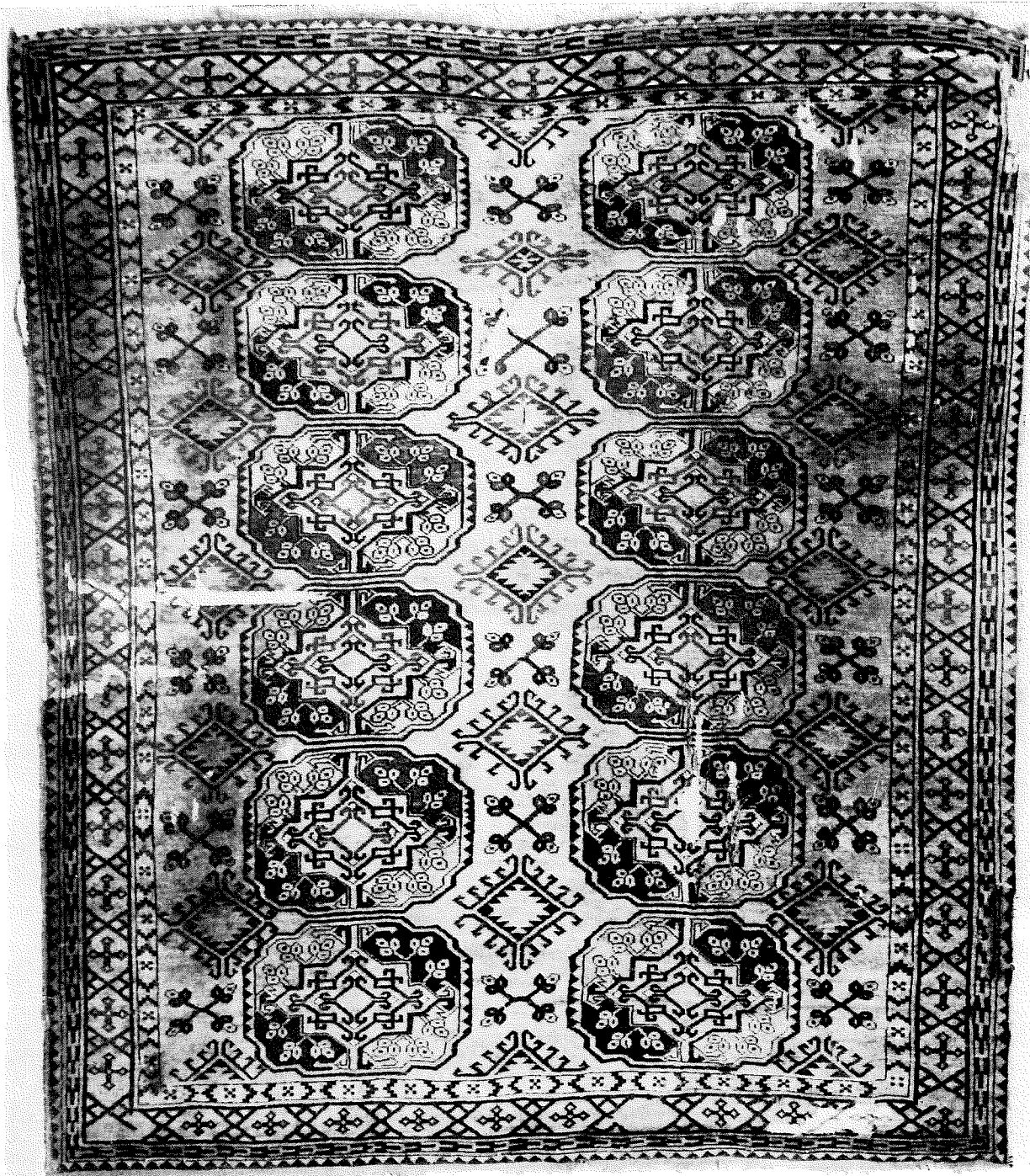
Rug, Beshir, Turkestan, central Asia, 19th century.



Т. Л. Молитвени тепих, Јомуд-Хачлу, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Prayer rug, Yomud—Khatchlis, Turkestan, central Asia, 19th century.



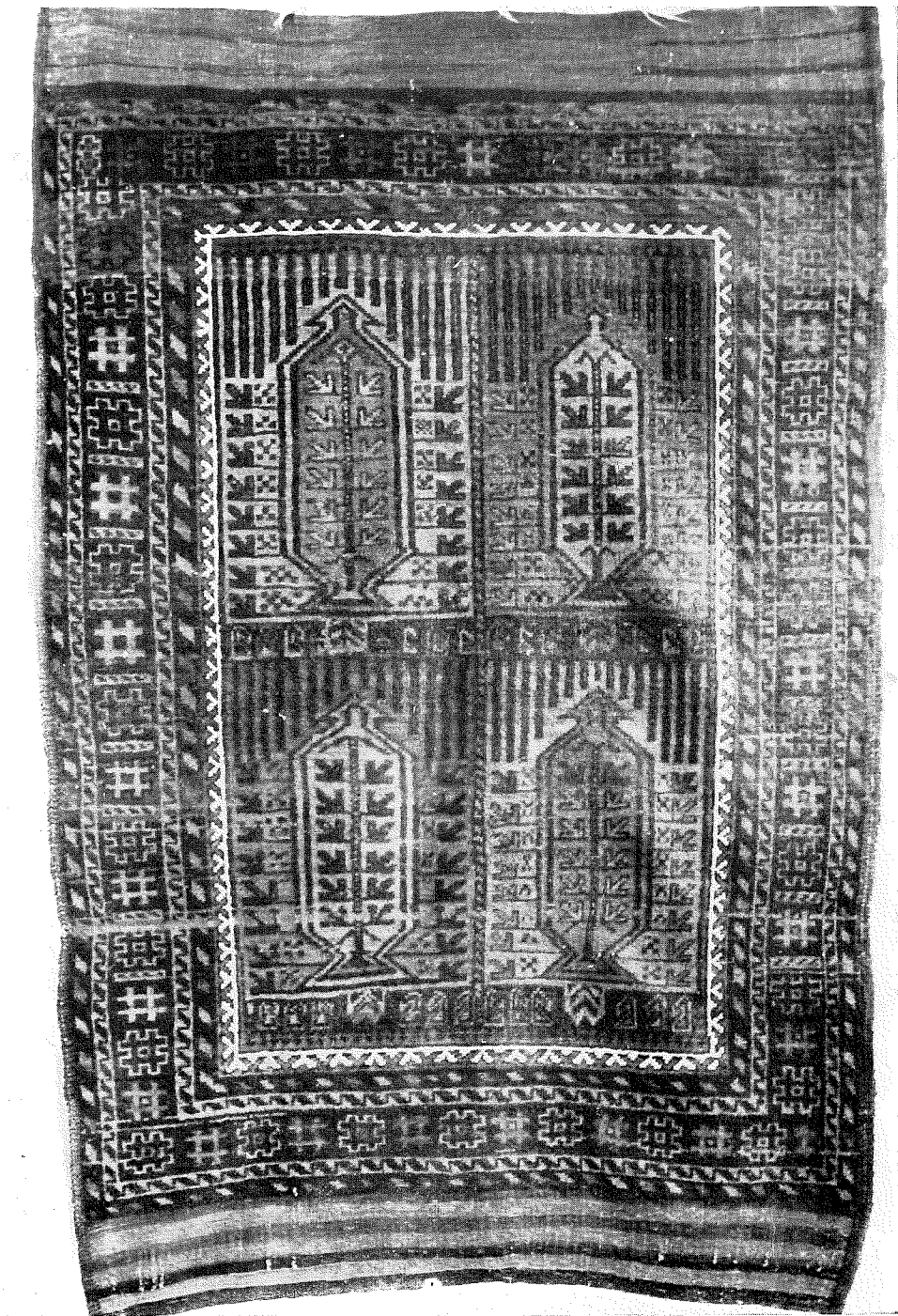
Т. LI. Теших, Авган, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Rug, Afghan, Turkestan, central Asia, 19th century.



Т. LII. Тепих, Аван, Туркестан, Централна Азија, крај XIX века.

Rug, Afghan, Turkestan, central Asia, late 19th century.





Т. LIII. Тепих, Белуцистан, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Rug, Beluchistan, Turkestan, central Asia, 19th century.



~~Р. LIV~~ Молитвени тепих, Белуџистан, Туркестан, Централна Азија, крај XIX века.  
T. LIV. Prayer rug, Beluchistan, Turkestan, central Asia, late 19th century.



Т. LV. Тепих, Белуџистан, Туркестан, Централна Азија, крај XIX века.

Rug, Beluchistan, Turkestan, central Asia, late 19th century.



Т. LVI. Тегих, Кашгар, тзв. Самарканд, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Rug, Kashgar, the so-called Samarkand, Turkestan, central Asia, 19th century.

ТАБЛЕ  
PLATES

- T. I. Молитвени тепих Кула, Мала Азија, крај XVIII, почетак XIX века.  
Prayer rug Kula, Asia Minor, late 18th — early 19th century.
- T. II. Тепих, Кула, Мала Азија, XIX век.  
Rug, Kula, Asia Minor, 19th century.
- T. III. Молитвени тепих, Кир Шехир, Мала Азија, XIX век.  
Prayer rug, Kirshehir, Asia Minor, 19th century.
- T. IV. Тепих, Тузла, Мала Азија, крај XIX века.  
Rug, Tuzla, Asia Minor, late 19th century.
- T. V. Молитвени тепих, Бордес, Мала Азија, XIX век.  
Prayer rug, Ghiordes, Asia Minor, 19th century.
- T. VI. Молитвени тепих, Бордес, Мала Азија, XIX век.  
Prayer rug, Ghiordes, Asia Minor, 19th century.
- T. VII. Молитвени тепих, Бордес, Мала Азија, почетак XX века.  
Prayer rug, Ghiordes, Asia Minor, early 20th century.
- T. VIII. Тепих, Мала Азија, XIX век.  
Rug, Asia Minor, 19th century.
- T. IX. Молитвени тепих, Тузла, Мала Азија XIX век.  
Prayer rug, Tuzla, Asia Minor, 19th century.
- T. X. Молитвени тепих, Меџидије?, Мала Азија, крај XIX века.  
Prayer rug, Madjidieh? Asia Minor, late 19th century.
- T. XI. Тепих, Мала Азија?, крај XIX века.  
Rug, Asia Minor? late 19th century.
- T. XII. Билим, Силе, Кавказ, почетак XIX века.  
Carpet, Sileh, the Caucasus, early 19th century.
- T. XIII. Билим, Сумак, Кавказ, XIX век.  
Carpet Soumak, the Caucasus, 19th century.
- T. XIV. Тепих, Ширван, Кавказ, XIX век.  
Rug, Shirvan, the Caucasus, 19th century.
- T. XV. Тепих, Ширван, Кавказ, XIX век.  
Rug, Shirvan, the Caucasus, 19th century.
- T. XVI. Део торбе, Ширван, Кавказ, XIX век.  
Part of bag, Shirvan, the Caucasus, 19th century.
- T. XVII. Тепих, Ширван, Кавказ, крај XIX века.  
Rug, Shirvan, the Caucasus, late 19th century.
- T. XVIII. Тепих, Дагестан, Кавказ, XIX, век.  
Rug, Daghestan, the Caucasus, 19th century.
- T. XIX. Молитвени ћилим, Дагестан, крај XIX века.  
Prayer carpet, Daghestan, the Caucasus, late 19th century.
- T. XX. Билим, Куба, Чичи, Кавказ, почетак XIX века.  
Carpet, Kuba, Chichi, the Caucasus, early 19th century.
- T. XXI. Билим, (део), Куба, Чичи, Кавказ, XIX века.  
Carpet (part), Kuba, Chichi, the Caucasus, 19th century.
- T. XXII. Део торбе, Куба, Кавказ, XIX век.  
Part of bag, Kuba, the Caucasus, 19th century.
- T. XXIII. Билим, Кавказ, XIX век.  
Carpet, the Caucasus, 19th century.

- T. XXIV. БИЛИМ, Кавказ, XIX век.  
Carpet, the Caucasus, 19th century.
- T. XXV. БИЛИМ, Кавказ, XIX век.  
Carpet, the Caucasus, 19th century.
- T. XXVI. БИЛИМ (део), Кавказ, XIX век.  
Carpet (part), the Caucasus, 19th century.
- T. XXVII. БИЛИМ, (део) Кавказ, XIX век.  
Carpet (part), the Caucasus, 19th century.
- T. XXVIII. Тепих, Казак, Кавказ, XIX век.  
Rug, Kazak, the Caucasus, 19th century.
- T. XXIX. Тепих, Казак („Орао“), крај XIX века.  
Rug, Kazak („Eagle“), late 19th century.
- T. XXX. Тепих, Кашкај, Персија, XIX век.  
Rug, Kashkai, Persia, 19th century.
- T. XXXI. Тепих, Ширас, Персија, крај XIX века.  
Rug, Shiraz, Persia, late 19th century.
- T. XXXII. Тепих, Ширас, Персија, XIX век.  
Rug, Shiraz, Persia, 19th century.
- T. XXXIII. Тепих, Карадаг, Персија, XIX век.  
Rug, Karadagh, Persia, 19th century.
- T. XXXIV. Тепих, Ферахан, Персија, XIX век.  
Rug, Feraghan, Persia, 19th century.
- T. XXXV. Тепих, Хамадан, Персија, почетак XIX века.  
Rug, Hamadan, Persia, early 19th century.
- T. XXXVI. Тепих, Жораган, Персија, XIX век.  
Rug, Joshagan, Persia, 19th century.
- T. XXXVII. БИЛИМ, Сене, Персија, XIX век.  
Carpet, Sehna, Persia, 19th century.
- T. XXXVIII. БИЛИМ, Сене, Персија, XIX век.  
Carpet, Sehna, Persia, 19th century.
- T. XXXIX. БИЛИМ, (део), Сене, Персија, XIX век.  
Carpet, (part), Sehna, Persia, 19th century.
- T. XL. Тепих, Сене, Персија, почетак XX века.  
Rug, Sehna, Persia, early 20th century.
- T. XLI. Тепих, Серабена, Персија, почетак XX века.  
Rug, Sarabend, Persia, early 20th century.
- T. XLII. Тепих, Султанабад, Персија, крај XIX века.  
Rug, Sultanabed, Persia, late 19th century.
- T. XLIII. БИЛИМ, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Carpet, Turkestan, central Asia, 19th century.
- T. XLIV. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
XIX век.  
Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia, 19th  
century.
- T. XLV. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
крај XIX века.  
Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia,  
late 19th century.
- T. XLVI. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
XIX век.  
Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia, 19th  
century.

- T. XLVII. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
крај XIX века.  
Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia,  
late 19th century.
- T. XLVIII. Тепих, Текетуркменски, Туркестан, Централна Азија,  
почетак XX века.  
Rug, Tekke-Turkoman, Turkestan, central Asia,  
early 20th century.
- T. XLIX. Тепих, Бешир, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Rug, Beshir, Turkestan, central Asia, 19th century.
- T. L. Молитвени тепих, Јомуд-Хачлу, Туркестан, Централна  
Азија, XIX век.  
Prayer rug, Yomud-Khatchlis, Turkestan, central Asia,  
19th century.
- T. LI. Тепих, Авган, Туркестан, Централна Азија, XIX век.  
Rug, Afghan, Turkestan, central Asia, 19th century.
- T. LII. Тепих, Авган, Туркестан, Централна Азија,  
крај XIX века.  
Rug, Afghan, Turkestan, central Asia, late 19th century.
- T. LIII. Тепих, Белуџистан, Туркестан, Централна Азија,  
XIX век.  
Rug, Beluchistan, Turkestan, central Asia, 19th century.
- T. LIV. Молитвени тепих, Белуџистан, Туркестан, Централна  
Азија, крај XIX века.  
Prayer rug, Beluchistan, Turkestan, central Asia, late  
19th century.
- T. LV. Тепих, Белуџистан, Туркестан, Централна Азија, крај  
XIX века.  
Rug, Beluchistan, Turkestan, central Asia, late  
19th century.
- T. LVI. Тепих, Кашгар, тзв. Самарканд, Туркестан, Централна  
Азија, XIX век.  
Rug, Kashgar, the so-called Samarkand, Turkestan,  
central Asia, 19th century.

**Уреднички одбор:**

**Јанц Загорка**

**Јевтовић Јевта**

**Радојковић др Бојана**

**Хан др Верена**

**Одговорни уредник:**

**Јевтовић Јевта**

**Превод на енглески:**

**Петровић Александар**

**Језичка редакција:**

**Николић Милена**

**Фотографије:**

**Денић Коста**

**Живковић Радомир**

**Графичка опрема:**

**Масниковић Никола**

**Штампа:**

**Школа за индустријско обликовање, Београд**

**Издавач:**

**Музеј примењене уметности, Београд**

**Тираж:**

**1.000 примерака**







МУЗЕЈ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ ● БЕОГРАД ● ВУКА КАРАЏИЋА 18